

# Příručka evidování skutečných majitelů

Cílem informativního dokumentu je srozumitelně představit pojem **skutečného majitele**, a to především z hlediska jeho zjišťování a následného evidování v evidenci skutečných majitelů podle právní úpravy **účinné od 1. června 2021**. Na příkladech se v příručce ilustrují typické i méně obvyklé situace, s nimiž se lze v souvislosti s agendou skutečných majitelů v praxi setkat. Příručkou se chce obecně napomoci lepšímu a snazšímu plnění zákonných povinností.

Informace jsou primárně určeny pro tzv. evidující osoby, tj. ty, kdo mají plnit evidenční povinnost. Materiál však může představovat užitečný informační rámec i pro další subjekty, které s údaji z evidence skutečných majitelů pracují.

Příručku zpracovalo **Ministerstvo spravedlnosti** ve spolupráci s **Finančním analytickým úřadem**, tedy úřady, které zpracovávaly návrhy příslušné legislativy. Její obsah odpovídá právnímu stavu účinnému od 1. června 2021.

Prezentované závěry představují odborný názor autorů. Materiál je formulován obecně, v konkrétních situacích může aplikace právních předpisů vést k jiným závěrům. Ministerstvu spravedlnosti ani Finančnímu analytickému úřadu nepřísluší závazným způsobem vykládat právní předpisy, tato kompetence náleží v rámci řízení o konkrétní věci soudu. **Příručka je nezávazná, její účel je čistě informativní a pomocný.**

## Obsah

1. Úvod .....	3
2. Důležité právní předpisy .....	4
3. Proč se skutečným majitelem zabývat.....	5
4. Co znamená pojem skutečný majitel .....	6
4.1. Materiální skutečný majitel .....	6
4.2. Náhradní skutečný majitel .....	9
4.3. Formální skutečný majitel.....	10
5. Kdo zjišťuje skutečného majitele .....	11
5.1. Právní osoby .....	11
5.2. Právní uspořádání .....	12
5.3. Povinné osoby a další subjekty pracující s pojmem skutečného majitele.....	13
6. Jak v praxi zjišťovat skutečného majitele.....	15
6.1. Obchodní společnosti .....	16
6.2. Jiné korporace než obchodní společnosti (spolky, družstva).....	35
6.3. Fundace a ústavy.....	37
6.4. Právní uspořádání .....	39
7. Evidování skutečných majitelů.....	42
7.1. Kdo má evidenční povinnost.....	42
7.2. Kdy zajistit zápis.....	42
7.3. Jak zajistit zápis .....	44
7.4. Automatický průpis.....	49
7.5. Co se eviduje .....	55
7.6. Přístup do evidence.....	56
8. Následky chybějících či nesprávných údajů v evidenci.....	58
8.1. Proces řešení nesrovnalostí.....	58
8.2. Soukromoprávní následky .....	61

## 1. Úvod

Příručka je vedena snahou o podrobné, nicméně srozumitelné, **představení problematiky určování a evidování skutečných majitelů**. Měla by adresátům nové komplexní právní úpravy umožnit lepší orientaci v zákonné úpravě a zároveň napomoci při řešení některých typických složitějších situací.

Předpokladem při tvorbě materiálu bylo, že jeho čtenáři budou především **právní profesionálové** či jiní poskytovatelé odborných služeb spojených s fungováním právnických osob (např. **účetní, daňoví poradci**). Zároveň ale materiál nepochybně může sloužit i **širší veřejnosti**. Složitější právní argumentace je proto zásadně obsažena ve **vysvětlivkách** na konci dokumentu, aby nedocházelo ke zbytečnému zahlcení textu.

V zájmu přehlednosti některé kapitoly obsahují barevně označené **příklady a poučky**.

Modré tabulky obsahují příklady pro dokreslení obecného výkladu.

Je třeba zdůraznit, že příklady v textu jsou ilustrativní vždy k určitému tvrzení. V praxi mohou být pro posouzení relevantní další okolnosti, které ovlivní výsledný přístup. Reálná situace tak může být posouzena jinak, než zjednodušený a od dalších skutečností izolovaný příklad. Příklady jsou smyšlené.

Žluté tabulky obsahují rekapitulaci důležitých informací nebo informace hodné pozornosti.

## 2. Důležité právní předpisy

V souvislosti se skutečným majitelem jsou významné především následující předpisy:

- **Zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů** (dále také „ZESM“), který upravuje vymezení skutečného majitele, způsob přístupu k údajům v evidenci skutečných majitelů (dále také „evidence“), proces zápisu údajů do evidence, automatické předávání některých údajů do evidence, řešení nesprávných nebo chybějících údajů v evidenci a sankce za porušení evidenčních povinností.
- **Zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu** (dále také „AML zákon“), který upravuje kontrolu klientů tzv. povinných osob, včetně ověřování skutečného majitele klientů.
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu**, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES, v platném znění (dále jen „AML směrnice“), která obsahuje zákonem o evidenci skutečných majitelů transponované rámcové požadavky na evidování skutečného majitele, včetně jeho základní definice.
- **Vyhláška č. 180/2021 Sb., o náležitostech formulářů k evidenci skutečných majitelů a o změně souvisejících vyhlášek**, která upravuje podrobnosti formulářů využívaných v souvislosti s evidencí a stanovuje odměny pro notáře za úkony spojené s evidováním skutečného majitele.
- **Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník** (dále „občanský zákoník“), který obecně upravuje právnické osoby, některé vybrané právní formy právnických osob a také svěřenský fond.
- **Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech** (zákon o obchodních korporacích) (dále „zákon o obchodních korporacích“), který upravuje obchodní korporace.
- **Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů** (dále „rejstříkový zákon“), který upravuje registry, z nichž jsou některé údaje automaticky propisovány do evidence skutečných majitelů.

S pojmem skutečného majitele dále pracuje řada zvláštních právních předpisů. Např. **zákon o zadávání veřejných zakázek** počítá se zjišťováním skutečného majitele vybraného dodavatele za účelem předejití střetu zájmů. Ze stejného důvodu požaduje doložení identity skutečných majitelů věřitele **insolvenční zákon**. Své skutečné majitele musí uvádět také žadatelé o dotace podle **zákonů o rozpočtových pravidlech**.

Příkladem konkrétního použití institutu skutečného majitele je § 177 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Podle daného ustanovení musí věřitel, který nabyl pohledávku postoupením nebo obdobným způsobem po zahájení insolvenčního řízení anebo v posledních 6 měsících před zahájením insolvenčního řízení, doložit v příloze přihlášky pohledávky čestné prohlášení, v němž uvede informaci o tom, kdo je jeho skutečným majitelem, a důvod, pro který se taková osoba považuje za skutečného majitele. Účelem je prevence proti účelovému jednání věřitele a dlužníka na úkor zbylých věřitelů.

### 3. Proč se skutečným majitelem zabývat

Povinnost zjišťovat a znát skutečného majitele je zákonem dána řadě subjektů. Předně musí své skutečné majitele **zjišťovat samy právnické osoby a sama právní uspořádání**. Skuteční majitelé se následně povinně a pod hrozbou sankcí evidují v evidenci skutečných majitelů. Značný význam má pojem skutečného majitele v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Skutečný majitel se také ověřuje např. v souvislosti se zadáváním veřejných zakázek nebo udělováním dotací či licencí.

Obecně lze říci, že **účelem zjišťování skutečného majitele je posílení transparentnosti právnických osob** a právních uspořádání a rozkrytí jinak nezřetelných či skrytých vztahů. Právnické osoby a právní uspořádání jsou ze své povahy právní konstrukty, nemusí proto u nich být na první pohled zřejmé, kdo za nimi stojí, tedy kdo je ovládá nebo z nich čerpá významné finanční prostředky. **Neprůhlednost právnických osob je v řadě ohledů nežádoucí a spojená s riziky**. Může např. zjednodušovat trestnou činnost nebo poškozování zájmu osob zúčastněných na chodu korporace (věřitelů, menšinových akcionářů). Zjišťování a evidování skutečných majitelů by tato rizika měla zmenšovat.

## 4. Co znamená pojem skutečný majitel

Skutečný majitel (anglicky *beneficial owner* nebo *ultimate beneficial owner*, „UBO“) existuje ve vztahu k nějaké **právníké osobě** nebo tzv. **právnímu uspořádání** (typicky se bude jednat o **svěrenský fond**). Hovoří se o skutečném majiteli určité právníké osoby nebo o skutečném majiteli určitého právního uspořádání. Skutečných majitelů může být vůči určité právníké osobě nebo právnímu uspořádání více. Skutečným majitelem je vždy člověk.

Následující část představuje, kdo je **skutečný majitel** v materiálním smyslu, kdo jím je na základě naplnění faktických kritérií koncového příjemce nebo osoby s koncovým vlivem. V případě korporací může také existovat tzv. **náhradní skutečný majitel**, který nastupuje ve chvíli, kdy nelze zjistit žádného jiného skutečného majitele ve smyslu materiální definice. Konečně člověk může být skutečným majitelem i pouze na základě toho, že zastává určitou konkrétní funkci v právníké osobě nebo v právním uspořádání. Jedná se o tzv. **formálního skutečného majitele**.

Obecně platí, že každá právníká osoba a právní uspořádání mají **alespoň jednoho skutečného majitele, pokud zákon nestanoví jinak**.

### 4.1. Materiální skutečný majitel

Podle zákona je skutečným majitelem **fyzická osoba**, která je **koncovým příjemcem** nebo **osobou s koncovým vlivem**. Oba uvedené pojmy představují dvě možné charakteristiky skutečného majitele. Pozici skutečného majitele lze naplnit i jen jednou z uvedených vlastností, často však budou přítomny obě současně.

Jednoduše řečeno, skutečným majitelem je člověk, který může mít pro sebe z právníké osoby (nebo právního uspořádání) přímo nebo zprostředkovaně **významné příjmy** nebo člověk, který může fakticky právníkou osobu (nebo právní uspořádání) přímo nebo zprostředkovaně **řídít**, aniž je sám někým řízen.

S koncovým příjemcem a osobou s koncovým vlivem se pojí požadavek na **konečnost pozice** a její **potenciální povahu**. Obě pozice jsou založeny již možností mít prospěch nebo uplatňovat rozhodující vliv.

Skutečným majitelem je vždy **fyzická osoba**. Skutečný majitel je **každá** fyzická osoba, která v konečném důsledku může **získávat významné finanční prostředky** nebo **uplatňovat rozhodující vliv**.

#### 4.1.1. Koncový příjemce

Podle zákonné definice je koncovým příjemcem osoba, která může mít **přímo nebo nepřímo** prostřednictvím jiné osoby nebo právního uspořádání **podstatnou část z celkového majetkového prospěchu** tvořeného při činnosti nebo likvidaci právníké osoby nebo tvořeného při správě nebo zániku právního uspořádání („prospěch“), a tento **prospěch dále nepředává**.

Koncovým příjemcem je ten, kdo má určitý prospěch, aniž se sám nutně na generování prospěchu aktivně podílí. Jde o prospěch majetkový. Určující je ekonomická, objektivní rovina prospěchu.

Zkoumá se možnost získávání nějakého ocenitelného statku, zpravidla **peněz**, která zvětší majetek příjemce.

Prospěch je generován určitou právníckou osobou nebo právním uspořádáním, typicky se jedná o zisk (kladný hospodářský výsledek). Z povahy věci tak **za prospěch nelze považovat přijímání různých protiplnění**. Protiplnění sice také představuje rozšíření majetku určité osoby, ale výměnou za odpovídající plnění (službu či předmět). Příjemce prospěchu naopak za prospěch adekvátní protiplnění neposkytuje. Příjemcem prospěchu proto není např. zaměstnanec z titulu pracovní smlouvy či prodávající z titulu kupní smlouvy. Výjimkou by v těchto případech byla situace, pokud by tyto smlouvy byly zneužívány k zastírání vyvádění majetku, např. pokud by kupní cena uvedená ve smlouvě záměrně neodpovídala hodnotě zakoupeného zboží.

Nehodnotí se, zda je prospěch podstatný z hlediska příjemce, ale zda je **podstatný z hlediska právnícké osoby nebo právního uspořádání**, kteří jej generují. Jak velký má mít osoba prospěch, aby bylo možné hovořit o koncovém příjemci, přibližuje § 3 ZESM. Zásadní tak je **hranice více jak 25 % z celkového prospěchu**, v případě obchodních korporací pak specificky větší než 25 % podílu na zisku, jiných vlastních zdrojích nebo likvidačním zůstatku.

Pan Tomáš Bohatý je vlastníkem prioritních akcií bez hlasovacího práva akciové společnosti ALFA, a.s., které zakládají jeho právo na dividendu ve výši 35 % rozdělovaného zisku. Tomáš Bohatý je skutečným majitelem společnosti ALFA, a.s. z pozice koncového příjemce.

Koncovým příjemcem může být i právnícká osoba. Právnícká osoba bude koncovým příjemcem tehdy, pokud ona sama skutečného majitele nemá na základě § 7 ZESM; k tomuto viz kapitolu 5.1.

#### 4.1.2. Osoba s koncovým vlivem

Osobou s koncovým vlivem je osoba, která může bez pokynů jiného **přímo nebo nepřímo uplatňovat rozhodující vliv** v právnícké osobě nebo na správu právního uspořádání.

Vymezení pracuje s neurčitým právním pojmem rozhodující vliv, který je nutné posuzovat **vždy individuálně**. Obecně je vliv rozhodující, pokud jeho prostřednictvím lze prosazovat své záměry. Prostředky, jimiž lze uplatňovat rozhodující vliv mohou být právní i mimoprávní.

V praxi se bude pozice osoby s koncovým vlivem typicky **odvíjet od vlastnictví určitého podílu** v případě obchodních společností nebo **od členství ve statutárním orgánu** v případě jiných korporací. Uvedené potvrzuje § 4 ZESM. V případě obchodních korporací lze osobu s koncovým vlivem **ztotožnit s ovládající osobou** podle zákona o obchodních korporacích. Ve vztahu k pojmu ovládání lze využít existující právní teorii a judikaturu. Nakolik to povaha konkrétních právních forem dovoluje, je možné tyto závěry obchodního práva obdobně využít i při zjišťování osoby s koncovým vlivem u právníckých osob, které nejsou obchodními korporacemi.

Pan Karel Silný je společníkem společnosti GAMA, s.r.o. s podílem 60 %. Karel Silný je skutečným majitelem společnosti GAMA, s.r.o. z pozice osoby s koncovým vlivem, neboť jeho podíl naplňuje domněnku ovládání podle § 75 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Jako osoba s právem na 60 % podíl na zisku je současně koncovým příjemcem.

Osobou s koncovým vlivem může být i **právnícká osoba**. Právnícká osoba bude obecně osobou s koncovým vlivem tehdy, pokud ona sama skutečného majitele nemá podle § 7 ZESM nebo pokud u ní byl určen tzv. náhradní skutečný majitel podle § 5 ZESM; k tomuto viz kapitolu 4.2.

Obec Dolní Lhota založila za účelem správy obecní kanalizace společnost Lhotské kanály, s.r.o., jejichž je 90% společníkem. Obec Dolní Lhota je osobou s koncovým vlivem ve společnosti, sama však dle zákona nemá skutečné majitele. Lhotské kanály, s.r.o. do evidence zapíše jako náhradní skutečné majitele osoby ve svém vrcholném vedení (např. všechny jednatele) podle pravidla § 5 odst. 1 písm. b) ZESM.

#### 4.1.3. Konečnost postavení koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem

Podstatným definičním znakem obou představených pojmů je **konečnost postavení**. Koncový příjemce **prospěch dále nepředává**, prospěch u něj končí. Osoba s koncovým vlivem **vystupuje bez pokynů jiného**. Tyto osoby se tak nachází na pomyslném konci řetězce, kterým prospěch putuje, respektive na pomyslném začátku řetězce, kterým putuje rozhodující vliv.

S tím souvisí i skutečnost, že pro pozici skutečného majitele **není podstatné, zda přijímá prospěch přímo** od právnické osoby (nebo právního uspořádání), nebo prostřednictvím jiných osob (respektive struktury vztahů – viz dále). Není výjimkou, že pozice skutečného majitele je založena nepřímo, zprostředkovaně. **Nepřímost nastává při angažování jiné osoby nebo osob**, ať už fyzických nebo právnických, mezi tím, co generuje prospěch (právnícká osoba nebo právní uspořádání), a jeho příjemcem, respektive mezi osobou s koncovým vlivem a tím, co je ovládáno. Prostředkujícím článkem může být i právní uspořádání. Je-li identifikován nepřímý vztah, **lze hovořit o existenci struktury vztahů**. Tou se rozumí vztahy, kterými koncový příjemce může nepřímo získávat prospěch nebo kterými osoba s koncovým vlivem může nepřímo uplatňovat svůj vliv. Je třeba zdůraznit, že struktura vztahů existuje mezi určitou zkoumanou právnickou osobou nebo právním uspořádáním a jejím koncovým příjemcem nebo osobou s koncovým vlivem, nikoli pouze mezi ní a jejím skutečným majitelem.

Popis struktury vztahů je předmětem povinného zápisu do evidence.

Prostředkujících osob neboli pomyslných článků může být ve struktuře vztahů **více**, mohou na sebe být **navázány** a mohou vytvářet pomyslné řetězce. Řetězce jsou vyjádřením postupného sledu vztahů mezi jednotlivými osobami (články).

Nejdříve se vždy identifikuje přímý vztah mezi předmětem zkoumání, tj. právnickou osobou, u které se zjišťuje skutečný majitel a jinou osobou, která prostředkuje pozici skutečného majitele. Od této další osoby se obdobně postupuje k dalšímu článku řetězce a takto až ke skutečnému majiteli. **Typicky bude prostředkujícím vztahem určitý podíl** (v případě obchodní společnosti). Postupné navázání je takové, že jedna osoba má podíl v druhé, druhá v třetí atd. Podíly v řetězci zúčastněných korporací prostředkují prospěch od zdrojové korporace, respektive prostředkují vliv na cílovou korporaci. Prospěch či vliv je řetězcem jakoby nesen, putuje jeho jednotlivými stupni.

Je možné identifikovat více řetězců, které vedou k různým koncovým příjemcům/osobám s koncovým vlivem. Různé řetězce se také mohou sbíhat jako větve u stejné zdrojové osoby.



#### 4.1.4. Potencialita postavení koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem

Pozice koncového příjemce nebo osoby s koncovým vlivem nemá být založena čistě nahodile či pouze hypoteticky.

To, že někdo může mít prospěch, se standardně bude **odvíjet od jeho formální pozice**, např. společníka. Není pak obecně v praxi nutné propočítávat, zda koncový příjemce v určitém období prospěch reálně získal, či ne (např. proto, že žádný majetkový prospěch vytvořen nebyl). Podstatné je zhodnocení toho, **zda prospěch může být získán** a na základě čeho tomu tak je.

Pozici skutečného majitele je obdobně třeba odvíjet již **od možnosti vykonávat rozhodující vliv**, přičemž se musí jednat o možnost podloženou určitou skutečností, nikoliv o možnost čistě hypotetickou. Sama možnost koncový vliv uplatňovat má z hlediska třetích osob stejné faktické důsledky jako jeho konkrétní uplatnění. Z hlediska praxe by navíc bylo sporné dokládat fakt, že někdo sice rozhodující vliv uplatňovat může, ale ve skutečnosti jej neuplatňuje.

Pokud ovšem zřetelně existuje osoba, která prospěch reálně získává či vliv reálně uplatňuje, jako skutečného majitele je možné v souladu s materiálním pojetím úpravy určit i ji, bez ohledu na formální práva jiných osob. Podobné situace je nicméně **vždy třeba hodnotit individuálně** na základě konkrétních vztahů uvnitř a vně společnosti.

Dědic 60% podílu společnosti OMIKRON, s.r.o. bez zájmu na jejím chodu pan Jan Šťastný zmocní rodinného přítele Petra Nováka k uplatňování hlasovacích práv na valné hromadě dle své volné úvahy. Petr Novák potenciálně může naplnit kritérium osoby s koncovým vlivem v OMIKRON, s.r.o., byť ho formálně vzato může jeho zmocnitel (Jan Šťastný) kdykoliv odvolat. Skutečnými majiteli tak mohou být oba, zmocnitel i zmocněnec.

#### 4.2. Náhradní skutečný majitel

V praxi mohou nastat situace, kdy se **nedaří či nelze nalézt fyzickou osobou**, jejíž charakteristiky by odpovídaly vymezením koncového příjemce nebo osoby s koncovým vlivem. V takovém případě je třeba **určit skutečného majitele podle pravidel § 5 ZESM**. Takto stanoveného skutečného majitele lze v daném kontextu nazývat tzv. **náhradním skutečným majitelem**.

O náhradním skutečném majiteli lze hovořit pouze ve vztahu ke korporacím. V případě **fundací, ústavů a právních uspořádání** je totiž možné skutečného majitele **určit vždy**, a to s ohledem na konstrukci § 6 ZESM (viz dále).

Náhradním skutečným majitelem jsou všechny **osoby ve vrcholném vedení korporace**. Platí přitom, že pokud taková korporace uplatňuje rozhodující vliv vůči dalším korporacím (nebo je přímo podřízena osobě s koncovým vlivem, která skutečného majitele nemá podle § 7 ZESM), jsou osoby v jejím vrcholném vedení také skutečnými majiteli všech v řetězci jí podřízených korporací.

Jediným společníkem společnosti GAMA, s.r.o. je mateřská společnost BETA, a.s. s roztržštěnou vlastnickou strukturou v podobě stovek drobných akcionářů. Jako skuteční majitelé obou společností se zapíší osoby ve vrcholném vedení společnosti BETA, a.s. (členové představenstva a generální ředitel).

V podrobnostech k určování náhradního skutečného majitele viz kapitolu 6.1.8.

### 4.3. Formální skutečný majitel

Jako formální skutečné majitele lze označit osoby, které jím jsou na **základě své formální pozice či funkce** podle pravidel § 6 ZESM. U těchto skutečných majitelů nemusí být přítomny materiální prvky vymezení (koncový příjemce a osoba s koncovým vlivem).<sup>i</sup>

Skutečnými majiteli svěřenského fondu OMEGA III jsou na základě svých formálních pozic zakladatel fondu pan Cyril Dlouhý, obmyšlená Jiřina Dlouhá, svěřenský správce Jan Novák a členové rady protektorů Karel Novák a Tomáš Dobrý.

Formální skuteční majitelé se vyskytují pouze **u právních uspořádání** a u některých právních forem právnických osob (**fundace a ústavy**). V podrobnostech k těmto situacím viz kapitoly 6.3. a 6.4.

## 5. Kdo zjišťuje skutečného majitele

Skutečný majitel je vždy skutečným majitelem nějaké právnické osoby nebo právního uspořádání. Tito mají také primárně povinnost své **skutečné majitele zjistit**, údaje o nich **zaznamenávat** (uchovávat) a současně **zajistit jejich bezodkladný zápis** do evidence skutečných majitelů (§ 8 odst. 1 a 9 odst. 1 ZESM). Právní úprava užívá v tomto kontextu pojem **evidující osoba**. Evidující osobou se rozumí jednak právnická osoba, která má skutečného majitele, jednak svěřenský správce<sup>ii</sup> právního uspořádání, které má skutečného majitele [§ 2 písm. j) ZESM].

V případě nečinnosti evidující osoby může nicméně návrh na zápis do evidence skutečných majitelů **podat i třetí osoba**, která má na zápisu **právní zájem** (typicky neevidovaný skutečný majitel nebo naopak osoba nesprávně evidovaná jako skutečný majitel). Skuteční majitelé a další osoby ve struktuře vztahů mají zároveň **povinnost poskytnout evidující osobě součinnost**, včetně sdělení **vzniku svého postavení** (§ 10 ZESM).

Vedle evidujících osob, které mají povinnost vždy zjišťovat své vlastní skutečné majitele, skutečné majitele také zjišťují některé další subjekty. Tyto osoby či orgány pak zjišťují skutečné majitele jiných osob. V tomto ohledu lze zmínit zejména **tzv. povinné osoby podle AML zákona**.

### 5.1. Právnické osoby

Povinnost zjišťovat a evidovat skutečné majitele podle § 8 odst. 1 a 9 odst. 1 ZESM dopadá podle české právní úpravy na **právnické osoby se sídlem na území České republiky** (§ 12 odst. 1 ZESM). Zahraniční právnické osoby tak vůči evidenci skutečných majitelů přímé povinnosti nemají, byť i jimi se budou české evidující osoby muset zabývat, pokud budou mít skutečného majitele jejich prostřednictvím.

Pozice skutečného majitele může být založena různými **zahraničními prostředníky**, nejčastěji právnickými osobami. Při hledání skutečného majitele je tak nezbytné se zabývat také vztahy v zahraničních právnických osobách, jejichž prostřednictvím může být získáván prospěch nebo uplatňován koncový vliv. Je důležité si uvědomit, že **při hledání skutečného majitele tuzemské právnické osoby** je třeba pojem skutečného majitele, jakož i pojmy koncového příjemce či osoby s koncovým vlivem **podle české právní úpravy vztahovat i k zahraničním osobám** (prostředníkům). To platí i v případech, kdy zahraniční právo tyto pojmy vymezuje také. Alespoň v rámci právních řádů členských států Evropské unie by však vymezení skutečného majitele měla být podobná.

Skutečné majitele z povahy věci **nemají odštěpné závody** právnických osob, nejedná se totiž o osoby, ale o pobočky závodu zapsané do obchodního rejstříku. Odštěpný závod také **není právním uspořádáním** ve smyslu zákona o ZESM.

Skutečného majitele nezjišťují (a tedy ani nezapisují) ty subjekty, o nichž podle § 7 ZESM platí, že jej nemají. Evidující osobou tedy nejsou:

- a) stát a územní samosprávný celek,
- b) dobrovolný svazek obcí,
- c) státní příspěvková organizace a příspěvková organizace územního samosprávného celku,

- d) školská právnická osoba zřízená státem, územním samosprávným celkem nebo dobrovolným svazkem obcí,
- e) veřejná výzkumná instituce,
- f) právnická osoba zřízená zákonem nebo mezinárodní smlouvou,
- g) státní podnik a národní podnik,
- h) okresní a regionální komora nebo začleněné společenstvo podle jiného zákona,
- i) evropské seskupení pro územní spolupráci,
- j) politická strana a politické hnutí,
- k) církev a náboženská společnost a ostatní právnické osoby podle zákona upravujícího církev a náboženské společnosti,
- l) odborová organizace a organizace zaměstnavatelů,
- m) honební společenstvo,
- n) společenství vlastníků jednotek,
- o) právnická osoba, ve které má přímo nebo nepřímo veškeré podíly na prospěchu a hlasovacích právech Česká republika, kraj nebo obec a
- p) obecně prospěšná společnost a ústav, jejichž zakladatelem je Česká republika, kraj nebo obec.

Lze doplnit, že § 7 písm. a) ZESM hovoří obecně o státu a územně samosprávném celku, tzn. nejen o České republice a jejích územně samosprávných celcích. Platí tedy, že **skutečného majitele nemají ani cizí státy** a jejich **územně samosprávné celky**. Naopak § 7 písm. o) a p) ZESM explicitně dopadá pouze na právnické osoby se vztahem k České republice a jejím samosprávným celkům (tj. obcím a krajům).

V případě tzv. **kotovaných společností** zákon o evidenci skutečných majitelů žádnou výjimku z evidenční povinnosti **nestanovuje**.<sup>iii</sup> Byť lze tvrdit, že u kotovaných společností se struktura společníků v praxi často mění, není to nezbytné. Existují samozřejmě také korporace, jejichž akcie sice byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu, ale reálně i po dlouhé časové období obchodovány nejsou. Proto i u kotovaných společností lze v konkrétních případech velice jasně a dobře identifikovat skutečného majitele, popřípadě uplatnit postup podle § 5 ZESM.

## 5.2. Právní uspořádání

Právním uspořádáním je předně **svěřenský fond** podle českého práva. Právním uspořádáním je však také tzv. zahraniční svěřenský fond, kterým se rozumí **svěřenský fond zřízený podle zahraničního práva** nebo svěřenskému fondu strukturou nebo funkcemi **podobné zahraniční zařízení** [§ 2 písm. a) ZESM].

Právním uspořádáním podle ZESM **není podílový fond** podle zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů.<sup>iv</sup> Podílový fond není evidující osobou a **vůči evidenci skutečných majitelů nemá žádné povinnosti**. Skrze podílový fond je nicméně teoreticky možné dosáhnout postavení koncového příjemce nebo osoby s koncovým vlivem.

Při rozhodování, co je zahraničním svěřenským fondem, lze vycházet především z vyhodnocení, jak je organizována správa, jaká je povaha spravovaného majetku a jaká jsou práva a povinnosti

osob angažovaných v rámci právního uspořádání. Seznam právních uspořádání podléhajících evidenční povinnosti v ostatních členských státech Evropské unie je dostupný [zde](#).

Samo právní uspořádání **nemá právní osobnost**, takže evidenční povinnosti dopadají na **svěrenského správce**.

To, zda je třeba u právního uspořádání zajistit zápis skutečných majitelů, se odvíjí primárně od toho, **v jakém státě má svěrenský správce bydliště, sídlo nebo pobočku** (§ 12 odst. 2 ZESM). Evidenční povinnost vůči české evidenci skutečných majitelů je dána, pokud se v uvedeném smyslu svěrenský správce nachází na území České republiky, nebo naopak mimo území některého z členských států Evropské unie, pokud je současně dán významný vztah právního uspořádání k České republice, konkrétně:

- právní uspořádání je z území České republiky spravováno,
- právní uspořádání je tvořeno majetkem, který je převážně umístěn na území České republiky,
- v právním uspořádání je spravována nemovitá věc nacházející se na území České republiky,
- ve vztahu ke spravovanému majetku navázal na území České republiky obchodní vztah, nebo
- účelu sledovaného vytvořením právního uspořádání má být dosaženo na území České republiky.

Z výše uvedeného mimo jiné plyne, že u (tuzemských i zahraničních) právních uspořádání se v České republice neevidují skuteční majitelé, pokud jejich svěrenský správce má bydliště, sídlo nebo pobočku v jiném členském státě Evropské unie.<sup>v</sup>

Výjimku z evidenční povinnosti mají ta právní uspořádání, jejichž skutečný majitel již byl v rámci Evropské unie registrován (§ 12 odst. 3 ZESM). K tomu může typicky dojít, má-li právní uspořádání více správců s bydlištěm v různých členských státech.

### 5.3. Povinné osoby a další subjekty pracující s pojmem skutečného majitele

Skutečné majitele nezjišťují pouze evidující osoby ve vztahu k sobě, ale také **některé další osoby a orgány** ve vztahu k jiným subjektům.

Největší skupinu těchto dalších osob tvoří tzv. **povinné osoby podle AML zákona**. Ty jsou v rámci postupů identifikace a kontroly klienta povinny zjišťovat, ověřovat a zaznamenávat jeho skutečné majitele. Cílem celého procesu je obecně řečeno předejít či zabránit zneužití právnických osob a právních uspořádání k legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo k financování terorismu.

Povinnou osobou je např. banka, auditor nebo daňový poradce. Kompletní výčet povinných osob je obsažen v § 2 AML zákona.

S pojmem skutečného majitele může v rámci své činnosti pracovat či jej zohledňovat také celá řada **orgánů veřejné moci**. Určitou představu si lze učinit na základě seznamu subjektů, které mohou dálkově přistupovat do evidence skutečných majitelů podle § 16 odst. 2 ZESM (např. orgány činné v trestním řízení, správce daně, zpravodajské služby, Finanční analytický úřad, Česká národní

banka atd.). Specificky lze také zmínit zjišťování skutečného majitele u vybraného dodavatele ze strany zadavatele podle § 122 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, nebo zjišťování skutečného majitele u žadatele o dotaci podle § 14 zákona č. 218/2000 Sb., respektive § 10a zákona č. 250/2000 Sb.

Konečně nelze také opomíjet, že skutečné majitele mohou z různých **důvodů zjišťovat i třetí subjekty**, aniž by k tomu byly povinovány. Může se jednat o zástupce občanské společnosti nebo např. i o potenciální obchodní partnery, kteří si chtějí ověřit majetkové a vlivové pozadí druhé strany.

U osob a orgánů, které zjišťují skutečné majitele jiných subjektů, popřípadě kterým se tyto údaje dokládají, je třeba vnímat, že jsou v pozici **externích pozorovatelů**. Úvahy o skutečném majiteli někoho jiného jsou přirozeně limitovány dostupnými informacemi. Přitom zpravidla tyto subjekty nebudou mít více informací, než samy evidující osoby. Na tomto místě lze snad jen podotknout, že byť za přirozený primární zdroj informací o skutečném majiteli lze považovat veřejnou evidenci skutečných majitelů, nemusí se nezbytně jednat o zdroj jediný možný.

## 6. Jak v praxi zjišťovat skutečného majitele

Určit skutečného majitele znamená **identifikovat konkrétní fyzické osoby**, které naplňují zákonné vymezení skutečného majitele určité právnické osoby nebo právního uspořádání, včetně zjištění **skutečností, které jeho pozici zakládají**. Identifikací fyzické osoby se pak rozumí zjištění všech údajů, které mají být předmětem evidování (§ 9 odst. 1 ve spojení s § 8 odst. 1 a § 13 ZESM). **Ve většině případů je určení skutečného majitele velmi jednoduché a jasné**. V některých situacích je však třeba vyhodnotit více souvisejících skutečností a předpokládaná úvaha bude složitější.

Zjišťování skutečného majitele je zpravidla opakující se, **kontinuální proces**. Skuteční majitelé se v řadě případů mění, případně se mění skutečnosti zakládající jejich pozici. Evidující osoba by měla mít povědomí o svých aktuálních skutečných majitelích (§ 8 odst. 1 ZESM). Ve složitějších případech nepřímých skutečných majitelů a struktur vztahů lze mít za vhodné nastavit si určitá **vnitřní pravidla pro sdílení informací a notifikace změn** mezi evidující osobou a jí ve struktuře vztahů nadřazenými subjekty. Evidující osoba by také měla řádně uchovávat **údaje o krocích učiněných při zjišťování** skutečného majitele v případech, kdy ho nebylo možné určit (§ 8 odst. 2 ZESM) a o svých **minulých skutečných majitelích** (§ 8 odst. 3 ZESM).

Skutečným majitelem společnosti OMIKRON, s.r.o. byl donedávna pan Jan Novák, který byl jejím jediným společníkem. Nalezl nicméně investora německou společnost OMEGA, AG, které svůj 100% podíl prodal, aby si mohl užít zaslouženého důchodu. Společnost OMIKRON, s.r.o. na základě vzájemné firemní komunikace a kontroly německé evidence skutečných majitelů zjistí, že akcie společnosti OMEGA, AG jsou v držení velkého množství drobných akcionářů z celého světa, a nemá proto skutečného majitele v materiálním smyslu. Svůj postup zaznamená a přistoupí k určení (a následnému evidování) náhradního skutečného majitele.

Obecně je třeba k procesu zjišťování skutečného majitele přistupovat s ohledem na kontext celého institutu. Cílem úpravy v zásadě je učinit právnické osoby a právní uspořádání **transparentními**. Mají být odhaleny některé jejich důležité vnitřní vztahy, vazby a nalezení významní jednotlivci. Tento smysl a účel právní úpravy je třeba při interpretaci a aplikaci právní úpravy zohledňovat.

Pojem skutečného majitele je vymezen velmi obecně a široce. Může tak flexibilně dopadat na různorodou škálu situací. S tím však logicky vyvstává praktická otázka, co vše je třeba při vyhodnocování skutečného majitele brát v potaz. Po evidujících osobách se **nepožaduje detektivní činnost**. Je třeba vynakládat přiměřené, **racionální** úsilí. Zjišťování skutečného majitele a jeho náročnost se obecně odvíjí od právní formy zkoumané právnické osoby a od množství dalších osob, které mají na právnické osobě účast nebo se na její činnosti jinak podílejí. Např. v případě složitějších struktur obchodních korporací s vazbami do zahraničí může být celý proces velmi komplexní. Výše uvedené nicméně neznamená, že na zjišťování lze rezignovat pouze s poukazem na komplikovanost konkrétní korporátní struktury.

Při zjišťování skutečného majitele jsou primárním zdrojem informací **vlastní interní informace a písemnosti a informace veřejně dostupné**. Dále bude evidující osoba čerpat z informací sdělených od osob jí ve struktuře vztahů nadřazených. Platí přitom, že úspěšnost nalezení skutečného majitele se často odvíjí od součinnosti dalších osob (zejména mateřských korporací vůči dceřiným), které jsou k jejímu poskytnutí **povinovány zákonem** (§ 10 ZESM). Tyto

prostředkující osoby, jakož i sám skutečný majitel, mají také povinnost evidující osobě vznik svého postavení sdělovat (oznamovat). Tato aktivita je v jejich vlastním zájmu, jelikož včasným zjištěním skutečného majitele a jeho zápisem lze např. předejít negativním následkům podle § 52 a násl. ZESM. Z hlediska evidujících osob je přitom rozhodně vhodné, aby i k poskytnutí součinnosti a potřebných informací aktivně vybízely.

Založení pozice skutečného majitele se bude lišit především s ohledem na různé právní formy právnických osob. Níže je uvedeno, co obecně zohledňovat a jak určovat skutečného majitele v případě různých posuzovaných situací.

Uvedené závěry lze přiměřeně aplikovat i ve vztahu k zahraničním právnickým osobám, které se mohou vyskytovat se struktuře vztahů.

## 6.1. Obchodní společnosti

Obchodními společnostmi jsou veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a akciová společnost (včetně evropské společnosti), případně jejich zahraniční obdoby.<sup>vi</sup>

U těchto právnických osob je primárně vhodné se zabývat **osobami v pozici společníků**. Společníci jsou totiž ti, kteří mají s ohledem na svůj podíl zpravidla možnost získávat ze společnosti prospěch a uplatňovat v ní rozhodující vliv, respektive tyto atributy mohou prostředkovat. Pozici skutečného majitele nejčastěji založí **vlastnictví určitého podílu**. Postavení skutečného majitele mohou zakládat i další skutečnosti, jakož i kombinace více skutečností. Některé skutečnosti mohou z povahy věci založit pouze pozici koncového příjemce, některé zase pouze pozici osoby s koncovým vlivem. Níže jsou uvedeny nejčastější skutečnosti, které pozici skutečného majitele mohou založit.

### 6.1.1. Podíl na obchodní společnosti

Při zjišťování skutečného majitele obchodní společnosti je třeba primárně zkoumat, jak velké jsou podíly ve společnosti a kdo jsou společníci. Relevantní je také vyhodnocení toho, jaká práva jsou s podíly spojena. V zásadě lze rozlišovat **práva týkající se rozhodování** (hlasovací práva) a **práva týkající se prospěchu** (tj. práva na zisk, jiné vlastní zdroje nebo likvidační zůstatek). Dostatečně velký podíl na zisku založí pozici koncového příjemce, dostatečně velký podíl na hlasovacích právech založí pozici osoby s koncovým vlivem.

**Typicky je přitom v určitém podílu vtěleno jak právo hlasovací, tak právo na prospěch (zisk)**. Pokud o běžný podíl nejde, je třeba vyhodnotit, zda je prostřednictvím podílu možné získávat prospěch nebo uplatňovat vliv. Např. prioritní akcie (§ 278 zákona o obchodních korporacích) jsou vydávány bez hlasovacího práva, neurčí-li stanovy jinak. Pro účely následujícího výkladu se pracuje pouze se základními podíly (kmenovými akciemi), resp. s podíly, se kterými nejsou spojena žádná zvláštní práva.

Pokud nevyšly najevo další specifické okolnosti, lze obecně vycházet z toho, že skutečným majitelem obchodní společnosti je na základě vlastnictví podílu ten **společník, který má více jak 25% podíl**. Přitom má-li větší jak **25% podíl, je v postavení koncového příjemce**, a má-li **40%**



**a větší podíl** (a současně nikdo nemá stejný nebo větší podíl) **je v postavení osoby s koncovým vlivem**. Podíly téhož společníka se pro uvedené účely sčítají.

Není výjimečné, že podíl je tzv. **nepřímý**. To znamená, že skutečný majitel není společníkem zkoumané korporace, ale je typicky společníkem korporace, která má, ať už přímý, nebo opět nepřímý, podíl na zkoumané korporaci. Nepřímý podíl zakládá pozici nepřímého skutečného majitele. Pro zjištění nepřímého skutečného majitele je tak třeba zkoumat, kdo stojí za vlastním společníkem nebo vlastními společníky, popř. postupovat v řetězci obdobně dále.

V souvislosti s podílem na obchodní společnosti je též třeba upozornit na praktický mechanismus **automatického průpisu**, který dopadá na společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s jediným akcionářem (§ 38 odst. 1 a 2 ZESM). K automatickému průpisu blíže viz kapitolu 7.4.2.

#### **6.1.1.1. Podíl na prospěchu**

Podílem na prospěchu lze souhrnně označovat **podíl na zisku, jiných vlastních zdrojích** nebo **likvidačním zůstatku**. Podíl na prospěchu zakládá pozici koncového příjemce. Podíl na prospěchu může být přímý i nepřímý.

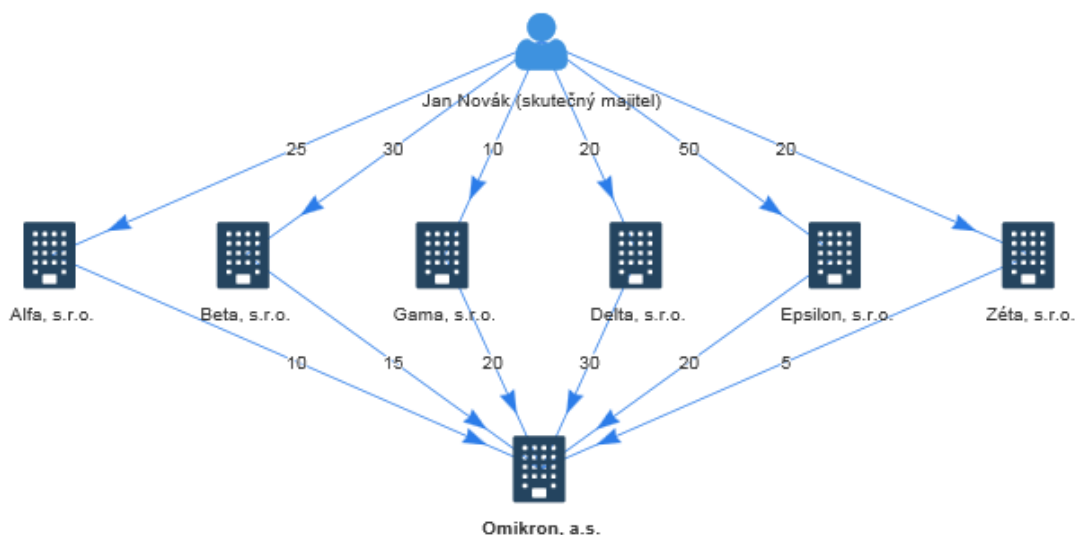
Podle § 3 odst. 2 ZESM pozici koncového příjemce zakládá podíl větší než 25 %. Má se přitom za to, že podíl není předáván.

##### **6.1.1.1.1. Nepřímý podíl na prospěchu**

Nepřímý podíl na prospěchu je obecně třeba stanovit výpočtem, ve kterém se zohlední velikost prostředkujících podílů. Z povahy věci se podíly na sebe v jednom řetězci (majetkově) navázaných osob **násobí**. Je-li prostředkující podíl menší než 100%, logicky dochází k umenšení podílu na prospěchu, který může být daným řetězcem prostředkován.

Pan Jaroslav Šťastný má 30% podíl na zisku společnosti Alfa, s.r.o., která má 60% podíl zisku na společnosti Beta, s.r.o. Protože má „podíl z podílu“, má Jaroslav Šťastný pouze 18 % zisku společnosti Beta, s.r.o. ( $0,3 \cdot 0,6 = 0,18$ ) a není jejím koncovým příjemcem.

Vede-li ke koncovému příjemci více samostatných řetězců prostředkujících prospěch, součiny podílů na prospěchu z jednotlivých řetězců **se sečtou** (to samozřejmě platí i v případě více přímých podílů stejného společníka). I menší součiny podílů na prospěchu z jednotlivých řetězení mohou v součtu dosáhnout relevantní hranice, tj. 25 %. Jinak řečeno, pokud mají společníci – obchodní společnosti **stejného skutečného majitele**, popřípadě tento je současně přímo společníkem zkoumané obchodní společnosti (evidující osoby), podíly na prospěchu se sečtou. Má-li totiž skutečný majitel jak přímý, tak nepřímý podíl na prospěchu, podíly se opět sečtou.



Podíl Jana Nováka prostřednictvím jiných společností je  $(25/100) \cdot (10/100) + (30/100) \cdot (15/100) + (10/100) \cdot (20/100) + (20/100) \cdot (30/100) + (50/100) \cdot (20/100) + (20/100) \cdot (5/100) = 26/100$ , tj. 26 %. Lze mít za to, že pan Novák je skutečný majitel.

Uvedený příklad je pouze teoretický a ilustruje, jak se nepřímý podíl počítá, nikoli to, jak by bylo možné či nezbytné skutečného majitele v praxi zjišťovat. Jak je z příkladu patrné, určité osoby mohou pozici skutečného majitele prostředkovat (např. Gama, s.r.o.), aniž by byl současně daný člověk na základě svého podílu jejich skutečným majitelem. **Nelze přitom dovozovat, že by právnická osoba měla nezbytně zjišťovat všechny společníky svých společníků.** To by bylo nad rámec požadavku přiměřeného úsilí.

Kdy je však v praxi odůvodnitelné zjišťovat, zda i menší podíl může prostředkovat pozici koncového příjemce? Řešení se bude jako vždy odvíjet od **konkrétní situace**. Obecně však lze uvažovat, že čím je podílů více a jsou podíly menší, tím méně lze předpokládat, že budou z hlediska zjišťování koncového příjemce relevantní.

Ačkoli je stanovení jakýchkoli hranic v zásadě arbitrární, je třeba vnímat, že úmyslné štěpení podílů do více prostředkujících obchodních korporací obecně nelze předpokládat. Vzhledem k náročnosti zkoumání vlastních společníků lze rozumně předpokládat, nejsou-li současně známy jiné skutečnosti, že v případech obchodních společností s:

- méně než 10 společníky nebudou pozici koncového příjemce zakládat podíly **menší 10 %**,
- více jak 10 společníky nebudou pozici koncového příjemce zakládat podíly **menší 5 %**.

Výše uvedená úvaha se aplikuje pouze na situace, kdy jsou mezi společníky jiné obchodní společnosti.

Pokud je zkoumaným společníkem jiná obchodní společnost, je žádoucí pokusit se formálně **ověřit, kdo je jejím skutečným majitelem**, respektive zda je její skutečný majitel v pozici koncového příjemce. Je třeba přitom zohledňovat hledisko rozumně vynakládaného úsilí. Nebylo by proporcionální, aby evidující osoba sama musela vyhledávat skutečné majitele svých společníků. Obecně by mělo být dostačující vycházet z **údajů dostupných v evidenci skutečných**

**majitelů nebo ve veřejném rejstříku.** V případě společníků – zahraničních osob, lze využít dostupné zahraniční evidence.

Větší míru zkoumání lze považovat za vhodnou v případě společníků – obchodních korporací **s podíly většími než 25 %**. Nejsou-li informace zjistitelné z veřejných zdrojů, lze např. žádat po společníkovi sdělení jeho koncového příjemce, popř. informace o jeho společnících s relevantními podíly.

Logicky je vhodné při zkoumání postupovat nejdříve od společníků **s největšími podíly**. Pokud je již zjištěn koncový příjemce s podílem větším 75 %, jiný koncový příjemce zásadně existovat nebude. Pokud je např. již zjištěn koncový příjemce s podílem 50 %, postačí jen zběžné zkoumání dalších společníků s malými podíly.

Dospěje-li se při zkoumání nepřímého podílu na prospěchu k určité osobě, na které již nikdo další podíl nemá, tj. zpravidla k fyzické osobě, lze se domnívat, že **prospěch dále nepředává**. Uplatní se domněnka § 3 odst. 2 věta za středníkem ZESM. Není tedy třeba dále ze strany evidující osoby aktivně zkoumat či zjišťovat, zda skutečně prospěch u této osoby končí nebo zda jej dále předává (ať už na základě smlouvy či fakticky). To však **neznamená, že domněnka nepředávání prospěchu by nemohla být vyvrácena**. Vyvrácení domněnky však předpokládá povědomí evidující osoby o této skutečnosti, zpravidla získané na základě informace přímo od skutečného majitele.

Společnost Delta, a.s. chtěla jako svého skutečného majitele zapsat pana Učeného, který vlastní 30 % jejích akcií. Ten však doložil, že na základě smlouvy předává veškeré zisky Tomáši Černému, který proto bude zapsán jako skutečný majitel společnosti Delta, a.s. z pozice koncového příjemce.

#### **6.1.1.1.2. Podíl držený osobou bez skutečného majitele**

Pro úplnost je třeba říci, že pokud relevantní podíl na prospěchu drží právnická osoba, která skutečného majitele nemá podle § 7 ZESM, **podíl pozici skutečného majitele nezaloží**. Takováto osoba, např. veřejnoprávní korporace tak sice bude koncovým příjemcem, ale otázka skutečného majitele již nebude relevantní. Je však třeba si z praktického hlediska uvědomit, že daný koncový příjemce by měl být zjistitelný z evidence skutečných majitelů, protože zapisovaným údajem je popis struktury vztahů, včetně základních údajů o subjektech v ní vystupujících [§ 13 písm. e) ZESM]. Součástí struktury vztahů jsou i koncoví příjemci [srov. § 2 písm. f) ZESM], byť sami skutečného majitele nemají.

#### **6.1.1.1.3. Podíl jako součást společného jmění manželů**

Pozici koncového příjemce může striktně vzato naplňovat také manžel či manželka společníka s relevantně velkým podílem (nad 25 %), a to s ohledem na fakt, že podíl je podle § 709 odst. 3 občanského zákoníku součástí společného jmění manželů. Tato situace může nastat i v situaci, kdy podíl sám není součástí společného jmění manželů, ale součástí společného jmění je zisk z podílu patřícího výhradně jednomu z manželů (§ 709 odst. 2 občanského zákoníku). Výše uvedené samozřejmě platí pouze za předpokladu, že společné jmění manželů není smluvně upraveno jinak. **Podíl ve společném jmění manželů nemůže založit pozici osoby s koncovým vlivem**, protože druhý manžel nemá účast na společnosti (na rozdíl od spoluvlastníka podílu – k tomu viz kapitolu 6.1.1.5).

Z hlediska účelu právní úpravy, kterým je spíše rozkrývání složitých korporátních struktur a transparentnost geneze vlivu a směřování prospěchu, se určení osoby za skutečného majitele pouze z titulu podílu ve společném jmění manželů **nejeví jako zcela klíčové**. Avšak takový přístup by rozhodně neměl být chybou. Aktivní zjišťování toho, zda je podíl společníka součástí společného jmění manželů (či dokonce obdobného zahraničního institutu) lze spíše nahlížet jako jistý perfekcionalismus.

Lze také dodat, že z čistě praktického hlediska situaci, kdy i přes podíl jako součást společného jmění manželů nebude manžel evidován jako skutečný majitel, **nelze považovat za zásadní nedostatek** spojený s významnými negativními následky pro vlastníka podílu nebo pro evidující osobu. Soukromoprávní následky obsažené v § 52 a násl. ZESM v takovém případě nehrozí. Absence takového údaje v evidenci by sama o sobě neměla vést k zahájení řízení o nesrovnalosti, které je podle § 44 odst. 1 ZESM podmíněno vhodností k ochraně práv třetích osob. Stejně tak evidující osoba zpravidla nebude na takovou nesrovnalost upozorněna ze strany povinné osoby v rámci procesu identifikace kontroly klienta podle AML zákona; povinná osoba při kontrole klienta režim společného jmění manželů ve vztahu ke skutečnému majiteli klienta nezkontroluje.<sup>vii</sup>

Výše uvedené však neznamená, že manžel společníka by obecně nemohl být skutečným majitelem z jiných důvodů. Lze např. uvažovat o možném faktickém vlivu manžela nebo manželky na společníka a tím založení pozice osoby s koncovým vlivem.

Od situace, kdy je pouze jeden z manželů společníkem, je třeba odlišit případy, kdy jsou společníky stejné korporace oba manželé. V takovém případě je s ohledem na § 709 odst. 2 a 3 občanského zákoníku třeba reflektovat, že podíly obou jsou ve společném jmění manželů. Manželský vztah společníků tak může být relevantní nejen z hlediska vyhodnocování rozhodujícího vlivu na základě jednání ve shodě (kapitola 6.1.1.2.3.), ale i při posuzování koncového příjemce.

Společníky společnosti Gama, s.r.o. jsou mimo jiné manželé Malíkovi, kdy pan Malík má 20% podíl a paní Malíková 22% podíl. Ačkoli každý sám hranici 25 % nepřekračuje, vzhledem k tomu, že jejich podíly jsou vzájemně ve společném jmění, oba jsou koncovými příjemci z důvodu vlastnictví podílu v celkové výši 42 %. Oba manželé by současně mohli též být v pozici ovládajících osob (uplatní se domněnka jednání ve shodě a domněnka ovládnutí), pokud by zde nebyl jiný společník s podílem rovným či větším 42 %.

#### 6.1.1.2. Podíl na hlasovacích právech

**Pozici osoby s koncovým vlivem primárně zakládá pozice ovládající osoby ve smyslu § 74 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.** Ovládnutí je pojem odvislý od materiálního, faktického posouzení. Ovládnutí tak nemusí být založeno pouze na vlastnictví podílu. Přesto je v praxi údaj o drženém podílu primárním a klíčovým ukazatelem, pomocí kterého se ovládající osoba určuje. Lze se tak obecně orientovat za pomoci domněnek ovládnutí na základě držených podílů na hlasovacích právech. Ustanovení § 75 odst. 2 až 4 zákona o obchodních korporacích obsahuje tři domněnky ovládnutí podle velikosti podílu:

- Má se za to, že osobou ovládající je ten, kdo nakládá s podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě.
- Má se za to, že osoby jednající ve shodě, které společně nakládají podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, jsou osobami ovládajícími, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě.
- Má se za to, že osobou ovládající nebo osobami ovládajícími je také ten, kdo sám nebo společně s osobami jednajícími s ním ve shodě získá podíl na hlasovacích právech představující alespoň 30 % všech hlasů v obchodní korporaci a tento podíl představoval na posledních 3 po sobě jdoucích jednáních nejvyššího orgánu této osoby více než polovinu hlasovacích práv přítomných osob.

V případě určení osoby s koncovým vlivem tak lze jako relevantní vnímat podíly, které dosahují velikosti podle citovaného pravidla zákona o obchodních korporacích. Odhlédne-li se prozatím od zkoumání jednání ve shodě, **je možné mít obvykle za osobu s koncovým vlivem toho společníka, který má alespoň 40% podíl, pokud zde současně není společník se stejným nebo vyšším podílem.**

Pro úplnost je třeba dodat, že podíl převyšující stanovenou hranici **zakládá domněnku** ovládnutí. Pokud je však v konkrétním případě domněnka vyvrácena, daný společník, byť s velkým podílem, osobou s koncovým vlivem nebude. Lze si tak představit i situaci, kdy osobou s koncovým vlivem nebude společník i s nadpolovičním podílem na hlasovacích právech, protože obchodní společnost bude mít stanovená specifická pravidla pro rozhodování nejvyššího orgánu.

V případě obchodních společností je obecně třeba mít na paměti, že vztahy mezi společníky a pravidla rozhodování nejvyššího orgánu mohou být nastaveny velmi různorodě. Vždy je tak třeba **vyhodnotit konkrétní situaci**, zohlednit konkrétní společenskou smlouvu a další informace.

#### 6.1.1.2.1. Pravidlo § 4 odst. 3 ZESM

Menší podíly obecně nebudou postačovat k tomu, aby jako takové umožnily uplatňování rozhodujícího vlivu. I přesto však menší podíly mohou být v konkrétních případech z hlediska určení osoby s koncovým vlivem relevantní. Podle § 4 odst. 3 ZESM je třeba jako ukazatele osoby s koncovým vlivem vnímat ty podíly, které **významně převyšují podíly ostatních společníků**, zejména pak, pokud jsou větší než 25 %.

Pravidlo § 4 odst. 3 ZESM v praxi znamená, že v případě velkého množství společníků (typicky akcionářů), je třeba se blíže zabývat těmi společníky, kteří mají významně větší podíl než ostatní. Na uplatňování koncového vlivu bude poukazovat **26% podíl jedné osoby** (na hlasovacích právech) např. tehdy, bude-li každý ze **zbylých 100 společníků držet 0,74% podíl.**

Ustanovení § 4 odst. 3 ZESM je třeba vnímat jako **indikátor**, tj. pomocné, interpretační pravidlo. **Nejde o právní domněnku.** Smyslem je formálně zjednodušit odůvodnění určení a zápisu skutečného majitele z důvodu rozhodujícího vlivu i v případě menšího podílu. Typicky bude v takovém případě pozice skutečného majitele vedle minoritního podílu na hlasovacích právech založena i na dalších skutečnostech. Pravidlo bude využitelné spíše **v úzké množině případů.**

Z povahy věci nelze vytyčit fixní a obecně použitelná kritéria pro zjištění rozhodujícího vlivu podle § 4 odst. 3 ZESM. Nanejvýš lze formulovat několik nezávazných pomocných hledisek jak k pravidlu přistupovat. Osobou s koncovým vlivem, ve výjimečných případech, může být osoba s minoritním (běžným) podílem na hlasovacích právech, pokud např. současně:

- je její podíl největší ze všech,
- je její podíl alespoň 2krát větší než podíl společníka s 2. největším podílem, a
- její podíl je větší než součet většího množství podílů dalších společníků, např. 10 a více, s následně největšími podíly,

a dále pokud:

- její podíl zpravidla představuje víc jak polovinu hlasovacích práv přítomných osob (srov. obdobě § 75 odst. 4 zákona o obchodních korporacích),
- nejednotné hlasování ostatních společníků vede zpravidla k rozhodnutí, pro které hlasuje tato osoba.

#### 6.1.1.2.2. Nepřímý podíl na hlasovacích právech

Stejně jako v případě nepřímého podílu na prospěchu, i v případě nepřímého podílu na hlasovacích právech je obecně třeba **výpočtu**, ve kterém se zohlední velikost prostředkujících podílů. Z povahy věci se však podíly pro účely možnosti prostředkování vlivu počítají s určitými odlišnostmi. Podíly na hlasovacích právech na sebe v jednom řetězci navázaných osob se **násobí, ale vždy se berou buď jako 100% nebo 0%**.

Vychází se z úvahy, že **ovládání nemůže být pouze částečné. Buď to je, nebo není**. V případě vlivu nelze uvažovat jeho ředění. Z tohoto důvodu se pro účely výpočtu nepřímého podílu hledí na podíly na hlasovacích právech zakládající ovládání jako na podíly 100%. Naopak na podíly na hlasovacích právech nezakládající ovládání se při výpočtu hledí jako na podíly 0%.

To je relevantní i z hlediska koncepce větvení (vliv putuje několika řetězeními). Bez existence pravidla by bylo možné součtem nízkých součinů z jednotlivých řetězení nesprávně dospět k hodnotě zakládající domněnku ovládání.

I v případě nepřímého podílu na hlasovacích právech je třeba zohledňovat domněnky ovládání podle § 74 zákona o obchodních korporacích.

#### 6.1.1.2.3. Jednání ve shodě

Uplatňovat rozhodující vliv, slovy zákona o obchodních korporacích ovládat, lze také prostřednictvím **jednání ve shodě**. Podle § 78 odst. 1 zákona o obchodních korporacích jednání ve shodě představuje **jednání dvou nebo více osob** nakládajících hlasovacími právy za účelem **ovlivnění, ovládání nebo jednotného řízení obchodní korporace**. Nezbytným prvkem jednání ve shodě je dále také vzájemné srozumění osob o tom, že jednají ve shodě. Jednáním ve shodě není každé společné jednání, ale pouze takové, které je činěno za účelem společného vlivu.

Při zjišťování skutečného majitele obchodní korporace je tedy důležité vyhodnocení, **zda nelze aplikovat domněnky § 78 zákona o obchodních korporacích**. Domněnka jednání ve shodě v rámci orgánů společnosti svědčí např. **osobám blízkým** podle občanského zákoníku nebo

**osobám, které spolu uzavřely dohodu o výkonu hlasovacích práv.** Osoby jednající spolu ve shodě, které v součtu nakládají dostatečně velkým podílem na hlasovacích právech, jsou v postavení osob s koncovým vlivem, byť by samostatně jejich podíly na ovládní nepostačovaly. Jednat ve shodě však mohou i osoby, jejichž podíl by sám o sobě postačoval k naplnění domněnky ovládní podle § 75 zákona o obchodních korporacích.

Čtyři 25% podíly společnosti ALFA, s.r.o. jsou v držení Tomáše Černého a jeho synů Jana, Pavla a Jakuba. Pokud nebude domněnka jednání ve shodě vyvrácena (např. dlouhodobou blokadou rozhodování společnosti dvěma syny s podílem 50 %), budou všichni skutečnými majiteli ALFA, s.r.o. z pozice osob s koncovým vlivem.

Potřeba zjišťování jednání ve shodě, respektive naplnění některé z domněnek podle § 78 zákona o obchodních korporacích, nesouvisí jen se skutečnými majiteli, ale také s vypracováním **zprávy o vztazích** podle § 82 zákona o obchodních korporacích. Při určování nepřímého skutečného majitele lze proto zprávu o vztazích využít jako praktický podklad.

Čím je podílů **více** a jsou podíly **menší**, tím **méně lze předpokládat**, že budou z hlediska zjišťování ovládajících osob **relevantní**. Nelze příliš počítat s možností, že by větší počet společníků s malými podíly prostřednictvím jednání ve shodě mohl korporaci ovládat. Spíše je možné si představit společné ovládní společníky, kdy alespoň jeden z nich má významnější podíl (ale ani to nemusí být pravidlem). Z povahy věci tak není třeba zkoumat všechny společníky, ale jen ty, jejichž podíly lze rozumně považovat za potenciálně relevantní z hlediska ovládní.

V praxi lze zjišťovat existenci jednání ve shodě z různých zdrojů – např. z obchodního rejstříku, zprávy o vztazích, z akcionářské smlouvy, adresnými dotazy vůči vybraným společníkům, atd.

Naplnění některých domněnek jednání ve shodě je v praxi relativně snadné **ověřit z veřejně dostupných zdrojů**. V těchto případech lze, v případě společníků s nikoli zanedbatelnými podíly, dostupné informace ověřit. Naopak **jiné vztahy budou bez součinnosti společníků v zásadě nezjistitelné**. Případné adresné dotazy na společníky jistě využít lze, přičemž je logicky vhodné se nejprve dotazovat společníků s největšími podíly. Není-li z jejich strany jednání ve shodě indikováno a ani z dalších korporací běžně dostupných zdrojů mu nic nenasvědčuje, další zkoumání se nejvíce smysluplné. Smyslem právní úpravy není, aby členové statutárních orgánů vyvíjeli rozsáhlou „detektivní činnost“. Spíše mají v rozumné míře ověřit možné vztahy společníků tam, kde je to účelné.

#### **6.1.1.2.4. Možnost jmenovat členy orgánu obchodní společnosti**

Při hledání skutečného majitele, respektive osoby s koncovým vlivem, je v některých situacích příhodné se také specificky zabývat otázkou, zda některý ze společníků nemá **výsadní práva** ve vztahu k možnosti **jmenovat či odvolávat členy orgánu obchodní společnosti**.<sup>viii</sup>

Ustanovení § 75 zákona o obchodních korporacích stanovuje **domněnku ovládní** u toho, kdo může jmenovat nebo odvolat většinu osob, které jsou členy statutárního orgánu nebo osobami v obdobném postavení nebo členy kontrolního orgánu obchodní korporace, jejímž je společníkem, nebo může toto jmenování nebo odvolání prosadit. Logicky takové postavení bude mít většinový společník. Při hledání skutečného majitele je však třeba zohlednit, pokud by takovéto postavení

měl na základě **konkrétních vnitřních pravidel** společnosti i některý z dalších společníků (například na základě tzv. podílů s vysílacími právy).

#### 6.1.1.2.5. Právo veta

S možností uplatňování rozhodujícího vlivu potenciálně souvisí také tzv. právo veta. Právem veta lze obecně rozumět speciální **právo zablokovat přijetí rozhodnutí orgánu** obchodní společnosti. V praxi právo veta funguje tak, že bez hlasu určitého společníka nelze určité rozhodnutí přijmout. Předmětné právo je vtěleno do určitého podílu (v minulosti tzv. zlaté akcie).<sup>ix</sup>

Pole působnosti osoby s právem veta je dáno tím, co vše může blokovat, respektive k čemu všemu je nezbytný hlas jeho držitele. Není výjimkou, že právo veta je nastaveno **relativně široce** a fakticky tedy jeho držiteli umožňuje směřovat obchodní společnost určitým kýženým směrem (není-li hlasováno tak, jak chce on, rozhodnutí není přijato). Pro vyhodnocení, zda právo veta založí pozici osoby s koncovým vlivem, je třeba zkoumat, **jak konkrétně je dané právo nastaveno** a co vše svému držiteli umožňuje.

Specificky je třeba hodnotit situaci, kdy je více společníků se **stejným (stejně silným) právem veta**. V takovém případě, nejednají-li ve shodě, žádný z těchto společníků uplatňovat koncový vliv **nemůže**. Jde v zásadě o obdobu situace, kdy jsou v obchodní společnosti dva společníci se stejně velkým podílem, kteří nejednají ve shodě.

#### 6.1.1.3. Specifická situace – podíl nedrží člověk ani korporace

V praxi může vyvstat otázka, jak posuzovat situace, kdy relevantní podíl na obchodní společnosti nedrží fyzická osoba ani jiná korporace, ale **fundace**, nebo kdy je podíl spravován v **právním uspořádání** (typicky **svěřenském fondu**). Stanovení nepřímého skutečného majitele obchodní společnosti je v takovém případě specifické.

Jak přímo ze znění ZESM, tak i s ohledem na smysl a účel právní úpravy lze dovozovat, že **vůči korporacím nemají být bez dalšího aplikována pravidla o formálních skutečných majitelích**. Jinak řečeno, skuteční majitelé fundace nejsou automaticky skutečnými majiteli korporace, jejíž podíl (přímo či nepřímý) fundace drží. Stejně tak skuteční majitelé právního uspořádání nejsou automaticky skutečnými majiteli korporace, jejíž podíl je (přímo či nepřímý) v právním uspořádání spravován. Naopak je třeba se zabývat tím, kdo je ve vztahu k evidující osobě (obchodní korporaci) **materiálním skutečným majitelem** [tj. ve smyslu definice § 2 písm. e) ZESM].

Je třeba si současně uvědomit, že vůči fundaci, ani právnímu uspořádání **nelze** aplikovat institut **náhradního skutečného majitele podle § 5 ZESM**. V těchto případech totiž právní úprava nepočítá s tím, že by nebylo možné nalézt žádného skutečného majitele.

Informace o formálních skutečných majitelích prostředkující fundace nebo právního uspořádání jsou samozřejmě z hlediska zjišťování materiálního skutečného majitele obchodní společnosti významné. Skutečným majitelem v materiálním smyslu totiž **zpravidla bude právě některý z formálních skutečných majitelů**, obvykle však ne všichni.



#### 6.1.1.3.1. Podíl drží fundace

Podíl držený nadací v praxi obvykle založí **pouze pozici osoby s koncovým vlivem** vůči zkoumané obchodní společnosti. Standardně by mělo být možné v rámci osob figurujících v rámci fundace nalézt ty, kterým náleží rozhodovací pravomoci. Půjde nejčastěji **o členy statutárního orgánu, případně o zakladatele**. V praxi by měla být validní i úvaha, že osobami s koncovým vlivem jsou všichni členové statutárního orgánu.

Pozice koncového příjemce bude prostřednictvím fundace založena spíše jen **výjimečně**. Koncovým příjemcem by teoreticky mohl být určitý konkrétní příjemce nadačních příspěvků, ale pouze za předpokladu, že nejde o příspěvek jednorázový či nahodilý a současně jde o příjem relevantního prospěchu, tzn. ve smyslu § 3 odst. 1 ZESM převyšující čtvrtinu z veškerého majtkového prospěchu generovaného zdrojovou obchodní společností.

Výše uvedené úvahy je třeba přiměřeně aplikovat i ve vztahu k zahraničním fundacím, figurují-li ve struktuře vztahů tuzemské obchodní společnosti.

#### 6.1.1.3.2. Podíl je spravován v právním uspořádání

Relevantní podíl spravovaný v právním uspořádání může založit pozici jak koncového příjemce, tak osoby s koncovým vlivem vůči zkoumané obchodní společnosti. Zvláště v případě právních uspořádání bude záležet na **vyhodnocení konkrétní situace** a pravidel zřizovacích dokumentů právního uspořádání (statutu). Česká právní úprava svěřenských fondů je velmi volná a umožňuje různorodé nastavení.

Obvykle bude možné v rámci osob angažovaných v právním uspořádání identifikovat jako nepřímého koncového příjemce obchodní společnosti **některého z obmyšlených**. Materiálním předpokladem je, aby příjem obmyšleného nebyl jen nahodilý a současně aby šlo o příjem v relevantní výši (v tomto ohledu je analogicky použitelný § 3 odst. 1 ZESM).

Osobou s koncovým vlivem pak může typicky být prostřednictvím právního uspořádání jeho **svěřenský správce**, popřípadě zakladatel. V případě zakladatele bude záležet na tom, jaká jsou jeho práva, zda může zasahovat do správy právního uspořádání atd. Osobou s koncovým vlivem mohou případně být také osoby tzv. protektorů, budou-li mít významné kontrolní či rozhodovací pravomoci.

Společnost GAMA, s.r.o. je plně ovládána skrze strukturu, na jejímž vrcholu stojí svěřenský fond TAU. Svěřenský fond byl založen zakladatelem Janem Bohatým ve prospěch jeho tří synů – obmyšlených. Jako formální skuteční majitelé svěřenského fondu TAU jsou zapsány všechny osoby v něm angažované, tj. Jan Bohatý jako zakladatel (byť na správu fondu dle statutu nemá vliv), jeho tři synové Karel, Pavel a Radek jako obmyšlení, svěřenský správce Tomáš Ptáček a všech pět členů nezávislého kontrolního tělesa – rady protektorů.

Společnost GAMA, s.r.o. nicméně při zjišťování svého skutečného majitele zkoumá, která osoba reálně může uplatňovat koncový vliv a kdo může mít z jí generovaných prostředků prospěch. Zjistí, že koncový vliv má vzhledem ke svým širokým oprávněním pouze svěřenský správce Tomáš Ptáček a koncový prospěch obmyšlení Karel Bohatý a Pavel Bohatý. Třetí syn Radek Bohatý má dle statutu právo jen na (v kontextu zanedbatelnou) jednorázovou částku 100 000 Kč pokud

dokončí vysokou školu. Jako své tři skutečné majitele tedy zapíše z pozice osoby s koncovým vlivem Tomáše Ptáčka a z pozice koncového příjemce obmyšlené Karla a Pavla Bohatého.

Uvedené úvahy je třeba přiměřeně aplikovat i ve vztahu k zahraničním zařízením podobným svěřenským fondům, figurují-li ve struktuře vztahů tuzemské obchodní společnosti.

#### **6.1.1.4. Specifická situace – SICAV**

Skutečného majitele je třeba určovat i v případě akciové společnosti s proměnným základním kapitálem (SICAV) podle zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech (dále „ZISIF“).<sup>x</sup>

Jako vždy budou relevantní konkrétní okolnosti případu. Obecně však lze poznamenat, že neurčí-li stanovy jinak, s investiční akcií není spojeno hlasovací právo (§ 162 odst. 3 ZISIF). Pokud s akcií není spojeno hlasovací právo ve smyslu § 162 odst. 3 ZISIF, vlastníci investičních akcií na základě svého podílu nebudou osobami s koncovým vlivem. Na uvedeném nic nemění ani případná možnost rozhodování pouze ve věcech konkrétního podfondu (§ 167 odst. 4 ZISIF); takové rozhodování se totiž týká pouze účetně a majetkově oddělené části jmění SICAV (tj. podfondu), a nikoli SICAV jako právnické osoby. Sám podfond SICAV tedy osobu s koncovým vlivem nemá a mít nemůže, neboť nejde stejně jako v případě podílového fondu o právní uspořádání ve smyslu § 2 písm. a) a b) ZESM. Pokud však je s investiční akcií spojeno hlasovací právo ve vztahu k celému SICAV, je nutné se otázkou osoby s koncovým vlivem zabývat. Co se týče vlastníků zakladatelských akcií v SICAV, uplatní se test koncového vlivu bez dalšího.

Z hlediska zkoumání koncového příjemce je třeba k akcionářům SICAV přistupovat standardně, tzn. zkoumat rozsah práv spojených s jejich akcií. Oba typy vlastníků akcií (vlastníci zakladatelských či investičních akcií) SICAV mohou být koncovým příjemcem SICAV, a v důsledku tedy skutečným majitelem SICAV. Na uvedeném závěru nic nemění ani případné vytvoření podfondů SICAV.

Prospěch akcionáře – vlastníka investičních akcií bude v případě podfondu pouze navázán na majetkový prospěch plynoucí z podfondu a nikoli na majetkový prospěch plynoucí ze SICAV jako celku. Porovnání majetkových prospěchů mezi jednotlivými akcionáři SICAV za účelem zjištění koncového příjemce se však z povahy věci bude odehrávat na úrovni SICAV jako celku, nikoli na úrovni podfondů. Zákon o evidenci skutečných majitelů totiž vztahuje pozici skutečné majitele vždy k právnické osobě jako celku bez dalšího rozlišení jednotlivých „závodů“, „podfondů“ či jiných majetkových celků.<sup>xi</sup>

S ohledem na specifika SICAV, a to zejména v případě UCITS SICAV, lze doplnit, že v nikoli malém počtu případů bude jako skutečný majitel zpravidla určen tzv. náhradní skutečný majitel ve smyslu § 5 ZESM. Skutečným majitelem tak bude každá osoba ve vrcholném vedení společnosti. Na takový závěr by nemělo mít vliv, ani pokud by podíl akcionáře SICAV na hlasovacích právech byl pouze krátkodobě či nahodile větší než 25 %. Popřípadě bude též možné uvažovat o osobách s koncovým vlivem z pozic členů volených orgánů SICAV (srov. kapitolu 6.1.4.).

#### 6.1.1.5.      **Specifická situace – podíl ve spoluvlastnictví**

Na stanovení skutečného majitele má vliv, pokud má k jednomu obchodnímu podílu vlastnické právo **více osob**. Podle § 32 odst. 3 zákona o obchodních korporacích jsou spoluvlastníci společným společníkem a podíl spravuje vůči obchodní společnosti jen správce společné věci. Pravidlo řeší jednání a dispozici s podílem vůči obchodní společnosti, vztahy mezi spoluvlastníky se však řídí obecným režimem § 1115 a násl. občanského zákoníku. To má logicky vliv jak na pozici koncového příjemce, tak na pozici osoby s koncovým vlivem.

Je-li podíl ve spoluvlastnictví, příjem prospěchu (zisku) z podílu se **štěpí podle spoluvlastnických podílů**. Pokud bude ve spoluvlastnictví podíl ne větší než 50 %, prospěch konkrétního spoluvlastníka nepřesáhne 25 % (odhlédne-li se od případů, kdy spoluvlastnické podíly nejsou stejné). V takovém případě tak i obchodní podíl větší 25 % nemusí založit pozici koncového příjemce.<sup>xii</sup>

Na úrovni spoluvlastnictví podílu se v zásadě provádí **stejné hodnocení potenciálu rozhodujícího vlivu, jako na úrovni společníků samých**. Rozhodující jsou tak velikosti spoluvlastnických podílů (§ 1128 odst. 1 občanského zákoníku). Dává též smysl analogicky aplikovat mezi spoluvlastníky i pravidla jednání ve shodě (kapitola 6.1.1.2.3). Za osobu s koncovým vlivem nelze bez dalšího považovat správce podílu, protože ten je pouze v roli příkazníka a řídí se vůlí spoluvlastníků obchodního podílu.

#### 6.1.1.6.      **Specifická situace – smrt společníka**

Praktickou otázkou je, jak postupovat, když skutečný majitel identifikovaný na základě svého podílu **zemře**. V takovém případě bude třeba zkoumat, kdo jsou známí dědicové, kteří neodmítli dědictví. Vlastnictví podílu na ně přechází již smrtí zůstavitele. S určením skutečného majitele tak zásadně **nelze vyčkávat do konce dědického řízení**, kdy jsou dědici deklaratorně potvrzeni. Evidující osoba by se měla snažit identifikovat osobu, na kterou podíl přechází, co nejdříve na základě dostupných skutečností.

Situaci je vždy třeba vyhodnotit individuálně. V některých případech může být relativně jasné, kdo je novým skutečným majitelem. Jindy bude pro evidující osobu získání informací o dědicích původního skutečného majitele (zejména v případě zahraničních osob) **složitě či nemožné**. Nelze-li nové skutečné majitele určit a současně zde není jiný skutečný majitel, může evidující osoba určit **náhradního skutečného majitele podle § 5 ZESM** (viz kapitolu 6.1.8.).

V některých případech bude materiální charakteristiky osoby s koncovým vlivem naplňovat **správce pozůstalosti**. Ačkoli je správce pozůstalosti z povahy své funkce limitován v rozhodování, tzn. nemůže postupovat zcela volně, ale v intencích pravidel § 1677 a násl. občanského zákoníku, reálně mu koncový vliv po určitou dobu náležet skutečně může.

Bude-li dědicem pouze **jediná osoba**, měla by být situace relativně jednoduchá. Dědic se dostává do pozice původního skutečného majitele. Specifickým případem může být, pokud dědicem bude osoba, která není plně svéprávná. Taková osoba zpravidla nebude moci být osobou s koncovým vlivem.

Bude-li dědiců více, je otázkou, jaký podíl je děděn. Je totiž třeba **zohledňovat velikost spoluvlastnických podílů dědiců** (viz předchozí kapitolu 6.1.1.5.). Původní pozici osoby s koncovým vlivem obchodní podíl ve spoluvlastnictví dědiců již zpravidla nezaloží. Zděděný obchodní podíl bude stále moci založit pozici koncového příjemce, ale bude záležet na tom, o jak velký podíl celkově jde a jaké jsou spoluvlastnické podíly. Např. i 100% podíl již pozici koncového příjemce založit nemusí, budou-li více jak 3 dědici (se stejnými dědickými díly).

### 6.1.2. Obchodní společnost v koncernu

Na určení koncového příjemce by obecně koncernová organizace s jednotným řízením neměla mít vliv. Při určování koncového příjemce v koncernu je třeba postupovat **stejně jako u jiných podnikatelských seskupení**.

Subtilnější úvaha je třeba při určování osoby s koncovým vlivem u obchodní společnosti v koncernu. Podle § 74 odst. 3 zákona o obchodních korporacích je řídící osoba v koncernu vždy ovládající osobou. Zákon předpokládá, že řídící osoba v řízených společnostech může uplatňovat rozhodující vliv, přičemž řídící osobou zpravidla bude jiná právnická osoba (obchodní společnost). Z dikce § 4 odst. 1 ZESM tak vyplývá, že osobou s koncovým vlivem by měla být řídící osoba ve smyslu zákona o obchodních korporacích.

Předně platí, že ač je řídící osoba dle zákona o obchodních korporacích ovládající osobou vůči osobám v koncernu, **neznamená to, že by sama nemohla být ovládána**. Při zjišťování skutečného majitele řídící osoby tedy nehraje existence koncernu žádnou roli. Složitější je otázka, zda koncový vliv uplatňovaný (resp. uplatňovatelný) na řídící osobu „prostupuje“ i do všech dalších obchodních korporací řízených skrze koncernové uspořádání. Řešení úzce souvisí s vyhodnocením potenciality rozhodujícího vlivu (viz kapitola 4.1.4.)

Formálně vzato naplní z hlediska podílu na hlasovacích právech vymezení osoby s koncovým vlivem ta fyzická osoba, která ovládá řídící osobu v koncernu. Tato osoba přitom je v rámci struktury nadřazená řídící osobě, nachází se tedy mimo koncern. Materiálně však mnohdy osoby „nad řídící osobou“ rozhodující vliv na koncern neuplatňují a ve skutečnosti rozhodují členové statutárního orgánu řídící osoby. To platí zejména v případě **tzv. úplných, resp. plnohodnotných (nikoli pouze odvětvových) koncernů**. Ačkoliv členové statutárního orgánu řídící osoby mohou být ze svých pozic odvoláni, v praxi běžně mají při řízení koncernu „volnou ruku“.

Dle § 79 zákona o obchodních korporacích je navíc koncern vymezen jednotným řízením, kterým se rozumí vliv řídící osoby na řízené osoby dlouhodobě prosazující koncernové zájmy v rámci jednotné koncernové politiky. Koncernového zájmu je dosahováno skrze koordinaci a koncepční řízení významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu. Pokud by určitá právnická osoba byla označena za řídící osobu, nicméně osoba ovládající „řídící“ osobu by do jednotné koncernové politiky pravidelně „zvenčí“ zasahovala, resp. členové statutárního orgánu „řídící“ osoby by fakticky nerozhodovali samostatně, ale pod vlivem jiné osoby, ve skutečnosti by nešlo o řídící osobu. Ovládající osoba by pak pravděpodobně sama materiálně naplnila znaky koncernového řízení. **V konkrétních případech je proto možná i úvaha, že vliv reálně končí na úrovni řídící osoby** (typicky jejího statutárního orgánu).

### 6.1.3. Jiné skutečnosti zakládající ovládnání

V předchozích kapitolách byla věnována pozornost běžně představitelným instrumentům, na jejichž základě je možné obchodní společnost ovládat. Byť podíl na hlasovacích právech je ve vztahu ke zkoumání osoby s koncovým vlivem údajem klíčovým, ovládnání **může být založeno i jinou skutečností**. Ovládnání je třeba hodnotit materiálně, fakticky.

Sám fakt, že plně svéprávný člověk, který určitý významný podíl vlastní, jeho prostřednictvím nemůže mít prospěch ani uplatňovat vliv, je nestandardní. Případné dohody o předávání prospěchu či smlouvy příkazního typu nejsou obecně zakázané, ale z povahy věci zakládají netransparentnost celé struktury. Ovládnání může být založeno i **čistě fakticky**, nevycházet z právního jednání (ale např. skrze partnerský vztah či rodinnou vazbu). Tyto vztahy z hlediska třetích osob obecně nelze detekovat. Nejsou-li známy další skutečnosti, **tyto vztahy ani není důvod předpokládat**.

Z hlediska evidující osoby budou zpravidla jiné skutečnosti zakládající ovládnání neznámé. V dané situaci by to měl být **sám skutečný majitel, kdo by měl svou pozici indikovat** (§ 10 ZESM). Neučiní-li tak, vystavuje se rizikům spojeným s následky nesrovnalostí podle § 52 a násl. ZESM.

### 6.1.4. Členství ve voleném orgánu obchodní společnosti

Charakteristikám osoby s koncovým vlivem může také dostat **člen voleného orgánu obchodní společnosti**. Ostatně členové statutárního orgánu jsou podle právní úpravy obvykle tzv. osobami ve vrcholném vedení, které jsou náhradními skutečnými majiteli. Skutečný majitel určený podle § 5 ZESM sice není osobou s koncovým vlivem, ale přirozeně jeho pozice je spojena s rozhodováním a řízením obchodní společnosti, tedy určité aspekty vlivu u něj přítomny obvykle jsou.

Hranice mezi materiálním uplatňováním koncového vlivu členem statutárního orgánu a pozicí náhradního skutečného majitele může být **v praxi velmi nejasná**. Tuto úvahu však v praxi není nezbytné obecně vést, protože situaci řeší právě pravidlo o náhradním skutečném majiteli. V praxi nelze považovat za chybu odvíjení pozice určitého skutečného majitele od § 5 ZESM namísto od jeho (nejednoznačného) postavení osoby s koncovým vlivem. Je-li výsledek stejný, tedy jako skutečný majitel je označena stejná osoba, není v tomto případě cesta rozhodující. Logicky pak také není chybou, pokud jsou skutečnými majiteli určeny osoby ve vrcholném vedení (nebo některou z nich) s přihlédnutím k materiální rovině (osoby s koncovým vlivem), tedy bez aplikace pravidla o náhradním skutečném majiteli [podle § 5 odst. 1 písm. b) ZESM]. Sejde obecně na **konkrétních okolnostech a konkrétním vyhodnocení** evidující osoby.

Od popisované situace je třeba odlišit případy, kdy by pozici osoby s koncovým vlivem mohlo založit **více souběžných skutečností**, mezi nimi právě členství ve voleném orgánu. Lze uvažovat např. společníka s relativně menším podílem (15 %), kdy však jsou současně ostatní podíly daleko menší, a který je zároveň členem statutárního (nebo teoreticky i jiného) orgánu obchodní společnosti. Při komplexním vyhodnocení obou skutečností (případně i dalších) lze dospět k závěru, že daný člověk je skutečným majitelem.

### 6.1.5. Specifická situace – obchodní společnost v insolvenční

V případě insolvence obchodní společnosti se bude stanovení skutečného majitele odvíjet **od konkrétních okolností případu**, a to i v návaznosti na **zvolený způsob řešení úpadku**. Zcela obecně však lze říci, že během insolvence společnost typicky **nebude mít materiálního skutečného majitele** a bude třeba postupovat podle § 5 ZESM. Evidování aktuálního (zpravidla náhradního) skutečného majitele při insolvenčním řízení je **spíše formalitou**. Transparentnost procesu je již dostatečně zajištěna veřejně dostupným insolvenčním rejstříkem.

Postavení skutečného majitele bez dalšího nenastane z titulu věřitele obchodní společnosti v insolvenční. **Skrze věřitelské orgány totiž nelze uplatňovat koncový vliv**. Schůze věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání, sice může odvolat insolvenčního správce ustanoveného soudem, následně však již k změně na základě rozhodnutí věřitelů dojít nemůže (§ 29 insolvenčního zákona). Insolvenční správce navíc primárně **odpovídá soudu** a zároveň má povinnost sledovat společný zájem všech věřitelů a činit úkony směřující k naplnění účelu insolvenčního řízení. I jeho vliv (a jeho volní svoboda) je proto do jisté míry omezen zákonem.

Pozice věřitele nezakládá postavení koncového příjemce. Nároky věřitelů jsou nároky na odpovídající protiplnění za poskytnuté úvěry, nelze je proto považovat za prospěch ve smyslu kladného hospodářského výsledku nebo likvidačního zůstatku.

### 6.1.6. Specifická situace – obchodní společnost v likvidaci

V případě likvidace je třeba rozlišovat, zda o ní rozhodla sama korporace (respektive její orgán) nebo zda byla nařízena soudem.

V případě dobrovolné likvidace se obecně osoby materiálních skutečných majitelů **nemění**. Koncovému příjemci stále zůstává právo na likvidační zůstatek, osoba s koncovým vlivem stále může likvidaci **zvrátit**, dokud nedojde k naplnění jejího účelu (§ 170 občanského zákoníku). Byla-li jako skutečný majitel určena osoba ve vrcholném vedení korporace podle § 5 odst. 1 ZESM, novým náhradním skutečným majitelem bude obecně sám likvidátor. Likvidátor nabývá svým povoláním do funkce působnosti statutárního orgánu (§ 193 občanského zákoníku).

Pokud likvidaci nařídí **soud**, lze teoreticky uvažovat pouze zachování pozic koncových příjemců. Osoby s koncovým vlivem svou pozici v zásadě ztratí. Neměla-li obchodní společnost žádného koncového příjemce, bude v období likvidace skutečným majitelem podle § 5 odst. 1 ZESM likvidátor.

### 6.1.7. Tichý společník

Tichý společník ve smyslu občanského zákoníku může být, s ohledem na velikost jemu připadajícího podílu na zisku, v pozici **koncového příjemce**. Teoreticky pak může být i osobou s koncovým vlivem, pokud mu smlouva o tiché společnosti zajišťuje rozhodující vliv.

Smlouva o tiché společnosti může být v případě absence zápisu tichého společníka do evidence skutečných majitelů vyhodnocena jako zastírající smlouva podle § 52 ZESM.

### 6.1.8. Náhradní skutečný majitel

Skutečného majitele **nemusí být vždy možné určit**. Tato situace bude relativně častá v případě obchodních společností. Náhradní skutečný majitel bude řešením zejména tehdy, kdy nebude možné určit skutečného majitele na základě relevantních podílů (v případě rozdrobené majetkové struktury).

#### 6.1.8.1. Předpoklady stanovení náhradního skutečného majitele

Náhradní skutečný majitel se určuje ve 2 případech. Jednak pokud je osobou s koncovým vlivem vůči evidující osobě právnická osoba, která **skutečného majitele nemá** (§ 7 ZESM). Jednak, **nelze-li** ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze rozumně žádat, **určit žádného skutečného majitele** v materiálním smyslu. Uvedené pravidlo lze blíže rozebrat.

##### 6.1.8.1.1. Osoba s rozhodujícím vlivem je bez skutečného majitele

Podle 5 odst. 1 písm. b) ZESM platí, že (náhradním) skutečným majitelem korporace je **osoba ve vrcholném vedení**, pokud je osobou s koncovým vlivem některý ze subjektů vyjmenovaných v § 7 ZESM (osoby bez skutečného majitele). Typicky lze uvažovat např. situaci, kdy bude osobou s koncovým vlivem veřejnoprávní korporace (např. stát). V takovém případě se určuje náhradní skutečný majitel až pod úroveň osoby s koncovým vlivem.<sup>xiii</sup>

Pokud vedle osoby s koncovým vlivem, která nemá skutečného majitele, **existuje i jiný koncový příjemce**, aplikuje se § 5 odst. 2 ZESM. Skutečnými majiteli korporace tak budou jednak koncový příjemci, jednak osoby ve vrcholném vedení.

Ve společnosti ALFA, s.r.o. má podíl 70 % státní podnik Hory ČR, s. p. a zbylý 30% podíl pan Karel Novák. Jako skuteční majitelé ALFA, s.r.o. se zapíší všichni její jednatele a pan Karel Novák z pozice koncového příjemce.

Samostatnou otázkou je, zda a jak případně aplikovat § 5 odst. 3 ZESM, pokud je osobou s koncovým vlivem stát či jiná osoba podle § 7 ZESM nepřímou. K tomu viz kapitolu 6.1.8.2.2.

##### 6.1.8.1.2. Nemožnost určení skutečného majitele

Předpokladem stanovení náhradního skutečného majitele obecně je, že nelze určit žádného jiného skutečného majitele. Pokud tedy je možné nalézt **alespoň jednoho skutečného majitele ve smyslu materiální definice**, ke stanovení náhradních skutečných majitelů se **nepřistupuje**. Postačí přitom i skutečný majitel, který naplňuje pouze jednu ze základních charakteristik, tj. je např. pouze jen koncovým příjemcem, aniž by byl současně osobou s koncovým vlivem.

Skutečný majitel může být nezjistitelný v zásadě ze 2 důvodů:

- (1) Nikdo takový **reálně neexistuje**, respektive otázka existence osoby odpovídající vymezení skutečného majitele je i se znalostí všech informací prakticky **nerozhodnutelná**.
- (2) V menší části případů, bude určení skutečného majitele nemožné kvůli **omezeným informacím**.

## Ad (1)

U velkého množství právnických osob není v zásadě možné skutečné majitele prakticky určit, a to typicky s ohledem na **větší množství členů** korporace se srovnatelným postavením, kteří nejednají ve shodě. Taková situace nastane typicky u družstev, která mají nezřídka stovky členů, nebo u akciových společností s rozdrobenou majetkovou strukturou či ve kterých se vlastníci akcií rychle mění. V těchto případech je zjevné, že skuteční majitele nebudou z řad společníků. Přitom ani **další skutečnosti či jejich souhrn na existenci materiálního skutečného majitele jasně nepoukazují**.

Velmi často může být nejasné, zda by osobou s koncovým vlivem nemohla být osoba ve vrcholném vedení, typicky člen statutárního orgánu. Právě proto, že u osob ve vrcholném vedení lze obecně vnímat určitou rozhodující roli, jsou tyto zákonem označeny za skutečné majitele. Úvahu, zda osoba ve vrcholném vedení nemá spíše být materiálním skutečným majitelem (osobou s koncovým vlivem), není obecně nezbytné vést. Pravidlo o náhradním skutečném majiteli toto možné praktické dilema v zásadě řeší.

## Ad (2)

Skutečného majitele nemusí být možné v některých případech zjistit v důsledku **nedostatku informací**. Může se jednat např. o situace, kdy struktura vztahů směřuje do **zahraniční jurisdikce**, ve které nejsou k dispozici běžné informační zdroje jako obchodní rejstřík či registr skutečných majitelů, respektive tyto zdroje neposkytují dodatečné informace. Pokud pak evidující osobě odmítne projevit součinnost prostředkující zahraniční subjekt či možný skutečný majitel (být v rozporu s § 10 ZESM), nalezení skutečného majitele je **v zásadě nemožné**.

Nelze samozřejmě vyloučit situaci, kdy je evidující osobě skutečný majitel rámcově znám, ale není schopná **získat či doložit veškeré jeho identifikační údaje** (srov. § 8 odst. 1 ZESM), typicky proto, že skutečný majitel neposkytuje nezbytnou součinnost či údaje explicitně **odmítá poskytnout**. I takovou situaci je třeba posoudit jako nemožnost určení (identifikace) skutečného majitele a také nemožnosti zápisu této neztotožněné osoby do evidence. Předpokladem zápisu je zjištění a doložení všech jeho vyžadovaných identifikačních údajů. Požadavek na ztotožnění zapisovaného skutečného majitele je zásadní.

### 6.1.8.1.3. Míra vynaloženého úsilí

Evidující osoba může k určení náhradního skutečného majitele přistoupit až tehdy, pokud se jí nepodaří nalézt jiného skutečného majitele, přičemž při tomto hledání má zároveň vynaložit **veškeré úsilí, které lze rozumně požadovat**. To však neznamená, že by evidující osoba musela vždy vynakládat jakési maximální možné úsilí. Úsilí se vynakládá v nejvyšší možné míře, která je v dané situaci smysluplná a lze ji spravedlivě požadovat.

Požadavek na usilovné hledání skutečného majitele míří především na situace, kdy skutečný majitel patrně **existuje, ale jeho zjištění je ztíženo** nebo nakonec znemožněno kvůli nedostatku informací. V rámci rozumně vynakládaného úsilí lze uvažovat především o:

- zjišťování informací z různých **rejstříků a evidencí** (tuzemských i zahraničních obchodních rejstříků či registrů skutečných majitelů),



- zjišťování **veřejně dostupných informací**,
- vyzývání k **poskytnutí informací** od osob, o nichž má evidující osoba za to, že pozici skutečného majitele prostředkují nebo jsou skutečnými majiteli

Zvolení příslušného postupu se samozřejmě odvíjí od konkrétní situace a v ní dosud zjištěných informací. Po evidující osobě však nelze rozumně požadovat, aby zjišťovala skutečné majitele takříkajíc detektivní činností. Evidující osoba ani **nemá vynakládat mimořádně rozsáhlé** (ve vztahu k nejistému výsledku iracionální) **náklady**.

Při zjišťování skutečného majitele je významnou povinností evidující osoby **zaznamenávat kroky** učiněné před konstatováním, že skutečného majitele nelze určit (§ 8 odst. 2 ZESM).

### 6.1.8.2. Osoba ve vrcholném vedení

Náhradními skutečnými majiteli jsou stanoveny všechny osoby ve **vrcholném vedení korporace**. Osobou ve vrcholném vedení se rozumí každá fyzická osoba, která zajišťuje každodenní nebo pravidelné řízení výkonu činností právnické osoby. Těmito osobami mohou být **členové statutárního orgánu** právnické osoby<sup>xiv</sup> **nebo tzv. vrcholní manažeři společnosti (CEOs)**, kteří jsou při řízení společnosti statutárnímu orgánu právnické osoby nebo jeho členovi přímo podřízeni. Lze si představit i souběžnou působnost CEO a členů statutárního orgánu. V takovém případě se za osobu ve vrcholném vedení považuje **každý z nich** za podmínky, že naplní materiální kritérium **zajišťování každodenního nebo pravidelného řízení**.

Smyslem právní úpravy je jako náhradní skutečné majitele označit ty fyzické osoby, u nichž lze alespoň **předpokládat** určité prvky materiálního vymezení skutečného majitele (konkrétně uplatňování koncového vlivu). Nelze však dovozovat, že náhradní skuteční majitelé jsou proto osobami s koncovým vlivem. V souladu s tím, že se má zjišťovat skutečný majitel jakožto člověk stojící na začátku pomyslného řetězce vlivu, je upraveno pravidlo § 5 odst. 3 ZESM.

#### 6.1.8.2.1. Osoba ve vrcholném vedení podle § 5 odst. 3 ZESM

Osoby, které jsou (náhradními) skutečnými majiteli korporace z pozice osob ve vrcholném vedení jsou (náhradními) **skutečnými majiteli i všech korporací v řetězci pod touto korporací**. Jinak řečeno, pokud korporace uplatňuje koncový vliv, jsou osoby v jejím vrcholném vedení také skutečnými majiteli všech v řetězci jí pořízených korporací. Pravidlo je s ohledem na smysl a účel úpravy třeba aplikovat i na situaci, kdy je vztah mezi evidující osobou a osobou s koncovým vlivem (mateřskou korporací) přímý, tzn., nejedná se striktně vzato o strukturu vztahů ve smyslu zákonné definice.

Pravidlo § 5 odst. 3 ZESM je **speciální** vůči pravidlu § 5 odst. 1 ZESM. Jsou-li tedy určeni náhradní skuteční majitelé podle odstavce 3, již se odstavec 1 neuplatní. Náhradním skutečným majitelem dceřiné obchodní společnosti jsou **pouze osoby ve vrcholném vedení nejvrchnější mateřské korporace**, nikoli také osoby v jejím vrcholném vedení.

Ze speciality pravidla § 5 odst. 3 ZESM vůči § 5 odst. 1 ZESM lze dovodit, že pokud korporace, jejíž skutečný majitel byl určen na základě § 5 ZESM, jedná v cílové společnosti **ve shodě s materiálními skutečnými majiteli** (např. na základě akcionářské dohody), měli by se jako skuteční majitelé určit pouze tito materiální skuteční majitelé.

Uvažovat však lze i **alternativní výklad** založený na formalistickém čtení § 5 odst. 3 ZESM, ze kterého explicitně neplyne, že má dopadat pouze na případy, kdy jedinou osobou s koncovým vlivem je právnická osoba podle § 5 odst. 1 ZESM. Jako skutečné majitele by pak bylo možné určit jak náhradně určené osoby ve vrcholném vedení společnosti ovládající evidující osobu, tak ostatní materiální skutečné majitele.<sup>xv</sup> Případné evidování osob na základě této úvahy je v zásadě možné a pro evidující osobu by nemělo být spojeno s negativními právními důsledky.

Postup podle § 5 odst. 3 ZESM se uplatní i na situace, kdy je nejvrchnější mateřská korporace ze **zahraničí**. Jak bylo uvedeno v kapitole 5.1., i ve vztahu k zahraničním právnickým osobám, vedeli vlastnický či řídicí řetězec do zahraničí, je třeba aplikovat **vymezení skutečného majitele podle českého zákona**.

V případě, že na vrcholu struktury vztahů je více korporací jednajících ve shodě, přičemž u všech byl určen náhradní skutečný majitel, jsou osoby ve vrcholném vedení všech korporací s koncovým vlivem (jednajících ve shodě) i skutečnými majiteli korporací jim podřízeným.

#### **6.1.8.2.2. Osoba ve vrcholném vedení podle § 5 odst. 3 ZESM, pokud je osobou s koncovým vlivem subjekt podle § 7 ZESM**

Pokud je osobou s koncovým vlivem stát, či jiná osoba podle § 7 ZESM, z dikce § 5 odst. 3 ZESM by bylo možné formalisticky dovozovat, že pravidlo aplikovat nelze. Lze mít nicméně za to, že s ohledem na koncepčnost a smysl úpravy by i v takovém případě **mělo být možné pravidlo přiměřeně použít**.<sup>xvi</sup> Situace je však stále specifická a interpretačně nesnadná, protože na vrcholu pomyslného řetězce je subjekt, který podle § 7 ZESM skutečného majitele nemá. Nabízí se dva výkladové přístupy:

- Buď je možné určit jako náhradního skutečného majitele osoby ve vrcholném vedení osoby, která skutečného majitele podle § 7 ZESM nemá. Tento přístup je do jisté míry koncepční, avšak **v zásadě nepoužitelný** v případech, kdy by byla osobou s koncovým vlivem veřejnoprávní korporace (např. stát), protože u této s ohledem na její zcela jinou povahu osobu ve vrcholném vedení uspokojivě identifikovat příliš nelze.
- Podle druhého přístupu by se u osoby ve vrcholném vedení osoby neurčily u osoby s koncovým vlivem (která skutečného majitele podle § 7 ZESM nemá), ale u jí **přímo podřízené korporaci**. Skutečným majitelem evidující osoby by tak byly osoby ve vrcholném vedení v řetězci nejvýše postavené korporace, vůči které může přímo uplatňovat koncový vliv osoba uvedená v § 7 ZESM.

#### **6.1.8.2.3. Nemožnost určení osoby ve vrcholném vedení**

V praxi může ve výjimečných případech nastat situace, kdy se evidující osobě ani přes vynaložení veškerého možného úsilí, které po ní lze rozumně požadovat, **nepodaří zjistit totožnost svých náhradních skutečných majitelů**. K tomuto může dojít výhradně tehdy, bude-li osoba s koncovým vlivem zahraniční, respektive mimo jurisdikci členských států Evropské unie. Osoby ve vrcholném vedení zahraniční koncové korporace mohou odmítnout poskytnout nezbytnou součinnost a své ztotožnění zablokovat (k tomu, jaké údaje se zapisují do evidence, viz kapitolu 7.5.). V takovém případě by se evidující osoba předně měla pokusit osobám ve vrcholném vedení své mateřské korporace vysvětlit zákonné důvody pro sdělení osobních informací. Tyto kroky si evidující osoba také musí náležitě **zaznamenávat** (§ 8 odst. 2 ZESM).

Pokud však evidující osoba **nezíská kompletní identifikační údaje** o osobách ve vrcholném vedení (respektive alespoň o některé z nich) své zahraniční mateřské korporace, lze dovozovat, že je třeba opětovně analogicky aplikovat § 5 ZESM. Tedy je třeba **sestoupit o úroveň níže** a zjistit a ztotožnit osoby ve vrcholném vedení korporace, která je přímo podřízena korporaci s koncovým vlivem (té, u níž nebylo možné identifikovat osoby ve vrcholném vedení).

Při uvedeném postupu nelze hovořit o tom, že by evidující osoba nesplnila řádně svou evidenční povinnost (viz § 9 odst. 3 ZESM). Sankčních následků se v dané situaci evidující osoba nemusí obávat. I v případě spíše teoretického rozhodnutí o nesrovnalosti by se v dané situaci měl uplatnit § 56 odst. 2 písm. b) ZESM, který evidující osobu odpovědnosti za přestupek zbavuje.

#### **6.1.8.2.4. Praktický kontext zjištění osob ve vrcholném vedení**

V kontextu výše uvedeného je třeba vnímat, že z hlediska cílů zákonné úpravy je především podstatné, aby evidující osoba učinila správně závěr, že je **důvod pro postup podle § 5 ZESM**. Případné (nezáměrné) nesprávné či nepřesné vyhodnocení, kdo je náhradním skutečným majitelem, by obecně z čistě praktického hlediska **nemělo představovat zásadní problém**, který by byl spojen s nějakými podstatně negativními důsledky pro evidující osobu. Podmětná chyba pak může být řešena v řízení o nesrovnalosti, což však samo o sobě negativní důsledky pro evidující osobu nemá. Je-li totiž chyba opravena (ať už v rámci řízení o nesrovnalosti či v návaznosti na něj), sankce evidující osobě nehrozí (viz kapitola 8.1.3.).

V praxi hrozí zejména jednak **nepřesné určení osob** ve vrcholném vedení určité korporace, jednak **nesprávné určení korporace**, u které se mají zjistit osoby ve vrcholném vedení (při opomenutí aplikace § 5 odst. 3 ZESM).

V případě nepřesného určení osob ve vrcholném vedení lze předpokládat, že buď může docházet k **opomenutí určení** některých osob ve vrcholném vedení, nebo naopak k identifikaci někoho jako osoby ve vrcholném vedení, ač **vymezení neodpovídá**. Uvedené chyby zpravidla nebudou zásadně narušovat podstatu informace v evidenci skutečných majitelů.

Při nezohlednění pravidla § 5 odst. 3 ZESM je pak třeba vnímat, že by i v takovém případě mělo dojít **ke zjištění struktury vztahů a k zajištění zápisu jejího popisu do evidence** [§ 13 písm. e) ZESM].<sup>xvii</sup> Právě prostřednictvím zápisu popisu struktury vztahů bude naplněn účel právní úpravy, tzv. zvýšení transparentnosti právnických osob. Při opomenutí aplikace § 5 odst. 3 ZESM nelze vyloučit soukromoprávní následky § 53 a § 54 ZESM, byť se lze domnívat, že smyslem a účelem těchto ustanovení je postihovat materiálního skutečného majitele.<sup>xviii</sup>

## **6.2. Jiné korporace než obchodní společnosti (spolky, družstva)**

Jinými korporacemi než obchodními společnostmi se rozumí **družstva** a korporace neupravené zákonem o obchodních korporacích založené na **zájmovém principu**, tzn. především **spolek a jeho obdoby** (pobočný spolek, zájmové sdružení právnických osob), jakož i zahraniční obdoby těchto právních forem právnických osob.

Ve vztahu k družstvům je hned na úvod třeba říci, že vůči nim samozřejmě je obecně možné aplikovat vše, co bylo řečeno v předchozí kapitole k obchodním společnostem. Jsou však zařazena v této kapitole, protože pro ně výše uvedené informace v praxi často nebudou příliš vhodné. **Družstva**

**jsou typicky tvořena větším množstvím členů s rovnými hlasy** a při zjišťování skutečného majitele není obecně smysluplné zjišťování konkrétních družstevníků. Některé závěry předchozí kapitoly také lze, nakolik to povaha věci umožňuje, vztáhnout i na spolky.

V případě spolků a družstev bude pozice skutečného majitele založena nejčastěji jeho členstvím ve statutárním orgánu korporace. Určení skutečného majitele je v těchto případech zásadně **velmi jednoduché**. Skutečný majitel z pozice koncového příjemce zpravidla existovat nebude.

### 6.2.1. Členství ve statutárním orgánu korporace

S ohledem na často širokou členskou základnu u komentovaných korporací jen **zcela výjimečně** nastane situace, kdy by určitá osoba měla kvalifikovaný podíl na hlasovacích právech a mohla tak jejich prostřednictvím uplatňovat rozhodující vliv. V těchto korporacích bude typické spíše **výsadní postavení členů statutárního orgánu**, kteří budou mít možnost je fakticky řídit a rozhodovat o jejich záležitostech. Proto také § 4 odst. 2 ZESM stanovuje **vyvratitelnou domněnku, že tito jsou osobami s koncovým vlivem**. Na rozdíl od obchodních společností se tak zákon v případě spolků (a bytových a sociálních družstev) přiklání k nazírání osob v jejich statutárních orgánech jako materiálních skutečných majitelů. Důvodem pro to není principiální odlišnost právních režimů, ale spíše zohlednění jiné obecné praxe.<sup>xix</sup>

Teoreticky lze uvažovat i o postupu, kdy korporace svou situaci **vyhodnotí jinak**, vyvrátí zákonnou domněnku a jako osoby s koncovým vlivem neurčí všechny členy svého statutárního orgánu, ale např. jen některé z nich.

Ve vztahu k spolkům a bytových a sociálním družstvům je též třeba upozornit na to, že na § 4 odst. 2 ZESM navazuje mechanismus **automatického průpisu** (§ 38 odst. 3 ZESM), který v mnoha případech prakticky zbavuje evidující osoby jakýchkoli povinností vůči evidenci. K automatickému průpisu blíže viz kapitolu 7.4.2.3.

Bude-li členem statutárního orgánu korporace **jiná právnická osoba**, je obecně třeba zjistit, kdo je její skutečný majitel. Ten pak bude moci také být skutečným majitelem zkoumané korporace. Může také nastat velmi specifická situace, kdy členem statutárního orgánu korporace (např. spolku) bude právnická osoba podle § 7 ZESM, tedy právnická osoba bez skutečného majitele. V takovém případě je třeba postupovat podle § 5 odst. 1 písm. b) ZESM a jako skutečné majitele identifikovat všechny členy vrcholného vedení dané korporace (tzn. členy statutárního orgánu spolku nebo zástupce člena, je-li člen právnickou osobou).

Domněnka § 4 odst. 2 ZESM explicitně nemíří na jiná než bytová a sociální družstva. V praxi však i u těchto (obecných) družstev lze dojít k závěru, že jeho skutečnými majiteli (osobami s koncovým vlivem) budou nejčastěji **členové statutárního orgánu**. Případně lze využít pravidla § 5 ZESM pro náhradního skutečného majitele; v tomto kontextu srov. také kapitolu 6.1.8.

### 6.2.2. Významný člen korporace

Spíše teoreticky lze uvažovat o existenci osoby s koncovým vlivem na základě jejích členských práv. S ohledem na velmi volnou právní úpravu spolků nelze vyloučit, že některé spolky budou mít různě privilegované členy. Hypoteticky též lze uvažovat např. situaci spolku s malým počtem členů – právnických osob se stejným skutečným majitelem.

V uvedených případech je **prostor pro vyvrácení domněnky** podle § 4 odst. 2 ZESM a určení jiného skutečného majitele než členů statutárního orgánu.

### 6.3. Fundace a ústavy

Fundacemi jsou **nadace, nadační fond** a také **obecně prospěšná společnost**. Podobně jako k fundacím je třeba přistupovat i k **ústavům** analogicky také ke **školským právnickým osobám** [nespadajícím pod výjimku § 7 písm. d) ZESM], které se v mnoha ohledech ústavům podobají.

Určení skutečného majitele u těchto právnických osob je standardně velmi jednoduché. Dopadají na ně totiž primárně pravidla § 6 ZESM o **formálních skutečných majitelích**. U těchto fyzických osob je pro jejich pozici skutečného majitele určující pouze to, že figurují v určité **zákonem stanovené funkci**; pozice koncového příjemce či osoby s koncovým vlivem pro ně určující není.

Vedle zřejmých formálních skutečných majitelů je třeba se případně zabývat i tím, zda mimo ně navíc neexistují nějakí jiní materiální skuteční majitelé.

#### 6.3.1. Formální skuteční majitelé

Skutečnými majiteli **nadace a nadačního fondu** jsou **vždy** fyzické osoby v pozici:

- zakladatele,
- člena správní rady nebo osoby v obdobném postavení,
- člena dozorčí rady nebo revizora nebo osoby v obdobném postavení,
- osoby, v jejíž osobní podpoře spočívá účel fundace.

Skutečným majiteli **ústavu a obecně prospěšné společnosti** jsou **vždy** fyzické osoby v pozici:

- zakladatele,
- ředitele nebo člena správní rady nebo osoby v obdobném postavení,
- člena dozorčí rady (je-li zřízena) nebo osoby v obdobném postavení.

Skutečnými majiteli **školské právníkové osoby**, která nebyla zřízena státní správou nebo samosprávou [tj. nespádající pod výjimku § 7 písm. d) ZESM], pak budou při analogické aplikaci pravidel pro ústav (§ 6 odst. 2 ZESM) vždy také členové jejích orgánů (**ředitel a členové rady**) a její zřizovatel (**zakladatel**). Podstatné je přitom rozlišit, kdo je zřizovatelem (zakladatelem) školské právníkové osoby. Pokud to je právníková osoba, která podle § 7 ZESM nemá skutečného majitele (typicky církev), pak pozice zřizovatele skutečného majitele nezaloží. Pokud je zřizovatelem soukromoprávní právníková osoba (např. společnost s ručením omezeným), pak jsou skuteční majitelé této právníkové osoby také skutečnými majiteli zkoumané školské právníkové osoby (§ 6 odst. 4 ZESM). Jelikož školská právníková osoba není korporace, je vyloučena aplikace domněnek o členech statutárního orgánu korporace (§ 4 odst. 2 ZESM i § 5 ZESM).

U osob v uvedených pozicích v zásadě není třeba dále zjišťovat, zda z právníkové osoby mohou mít prospěch nebo zda v ní mohou uplatňovat rozhodující vliv.<sup>xx</sup> Na situaci by také nic neměnilo, pokud by dané osoby zjevně žádný vliv či prospěch mít nemohly. Skutečnými majiteli prostě jsou.

Skutečnými majiteli Ústavu onkologie a paliativní péče, z. ú. jsou na základě svých formálních pozic zakladatel Tomáš Dobrý, ředitel Karel Tichý a členové správní rady Jan Novák a Karel Černý.

Pokud je v některé z výše uvedených pozic jiná **právnícká osoba**, skutečným majitelem fundace nebo ústavu bude **její skutečný majitel** (§ 6 odst. 4 ZESM). Tento skutečný majitel bude na základě § 6 odst. 4 ZESM bez dalšího opět pouze formálním skutečným majitelem fundace nebo ústavu (byť by šlo o materiálního skutečného majitele právnické osoby v dané pozici). Pokud by v této pozici byla osoba, které skutečného majitele nemá podle § 7 ZESM, z této funkce žádný formální skutečný majitel určen nebude.

Ve vztahu k nadacím, nadačním fondům a obecně prospěšným společnostem je třeba upozornit na mechanismus **automatického průpisu** (§ 37 odst. 3 až 5 ZESM), podle kterého dojde vždy k evidování fyzických osob ve formálních pozicích jako skutečných majitelů. Evidující osoby tak budou zpravidla zcela zbaveny jakékoli další administrativy stran evidování. K automatickému průpisu blíže viz kapitolu 7.4.1.

#### **6.3.1.1. Zakladatel**

Skutečným majitelem na základě pozice zakladatele lze být, jen pokud je daná fyzická osoba **živá**. V případě úmrtí zakladatele pak fundace nebo ústav z pozice zakladatele skutečného majitele již nemá. Jak bylo řečeno, zakladatel je jinak skutečným majitelem vždy, byť by již nemohl do fungování právnické osoby jakkoli zasahovat.

#### **6.3.1.2. Členové volených orgánů**

Formálními skutečnými majiteli jsou **všichni členové statutárních a kontrolních orgánů**. Hovoří-li se o osobách v postavení obdobném členovi orgánu, rozumí se tím např. likvidátor, insolvenční správce nebo opatrovník právnické osoby.

#### **6.3.1.3. Podporovaná osoba**

Za skutečného majitele specificky platí také **člověk, v jehož osobní podpoře spočívá** podle zakladatelského právního jednání **účel fundace** (půjde zásadně o případy dobročinných nadací, srov. § 306 občanského zákoníku). Tímto skutečným majitelem fundace však **nebude kdokoli, komu byl vyplacen nadační příspěvek** (takových osob může být v rámci existence nadace mnoho, přičemž jejich podpora může být často jen jednorázová), ale spíše ten, kdo konkrétně má být dle nadační listiny podporován, tj. kvůli komu byla nadace (nadační fond) založena. Pravidlo má dopadat na takového příjemce nadačního příspěvku, který byl v zakladatelském právním jednání (nebo podle něj) určen individuálně, konkrétně.

#### **6.3.2. Materiální skuteční majitelé**

Vedle zřejmých formálních skutečných majitelů je však třeba se případně zabývat i tím, zda mimo ně ještě neexistují nějakí **jiní materiální skuteční majitelé**, tj. skuteční majitelé ve smyslu § 2 písm. e) ZESM. Většinou však budou všichni skuteční majitelé již pokryti s ohledem na jejich formální angažmá v právnické osobě.

Pro účely zjišťování a evidování skutečných majitelů **není z hlediska evidující osoby nezbytné se pokoušet mezi jednotlivými formálními skutečnými majiteli nalézt skutečného majitele v materiálním smyslu**. Důvodem postavení těchto skutečných majitelů je s ohledem na § 6 ZESM primárně jejich formální pozice. Podobně jako v případě náhradních skutečných majitelů u korporací (viz kapitolu 6.1.8.) by i v případě fundací a ústavů bylo v praxi nesnadné rozlišovat,

zda skuteční majitelé podle § 6 ZESM také naplňují charakteristiky koncových příjemců nebo osob s koncovým vlivem. Tuto úvahu v praxi není třeba vést.

Od výše uvedeného je třeba odlišit situace, kdy je zjišťován nepřímý skutečný majitel korporace (typicky obchodní společnosti), jehož prospěch či rozhodující vliv je prostředkován fundací (či čistě hypoteticky ústavem). V takovém případě je totiž třeba vnímat, že **u korporace je vždy třeba hledat materiální skutečné majitele**. K tomu, kdo může být nepřímo skutečným majitelem korporace prostřednictvím fundace, viz kapitolu 6.1.1.3.1.

## 6.4. Právní uspořádání

Principiálně se při určování skutečných majitelů právních uspořádání postupuje **obdobně jako v případě fundací** dle předcházející kapitoly. Právním uspořádáním je třeba rozumět svěřenský fond a jeho zahraniční obdoby (např. anglosaský *trust*).

Určení skutečného majitele právního uspořádání je s ohledem na pravidla § 6 odst. 3 ZESM jednoduché. **Pozice skutečného majitele právního uspořádání je primárně založena jeho formálním angažmá** ve vztahu k tomuto právnímu uspořádání. Vedle zřejmých formálních skutečných majitelů je pak třeba se případně zabývat i tím, zda mimo ně navíc neexistují nějakí jiní materiální skuteční majitelé.

### 6.4.1. Formální skuteční majitelé

Skutečnými majiteli **právního uspořádání** jsou **vždy** fyzické osoby v pozici:

- zakladatele,
- svěřenského správce,
- osoby oprávněné k výkonu dohledu nad správou právního uspořádání, která může jmenovat nebo odvolat svěřenského správce nebo obmyšleného (tzv. protektor),
- obmyšleného,
- osoby z okruhu osob, v jejichž hlavním zájmu bylo právní uspořádání zřízeno nebo je spravováno, není-li obmyšlený.

U osob v uvedených pozicích v zásadě není třeba dále zjišťovat, zda z právního uspořádání mohou mít prospěch nebo zda na něj mohou uplatňovat rozhodující vliv. Na situaci by také nic neměnilo, pokud by dané osoby zjevně žádný vliv či prospěch mít nemohly. Skutečnými majiteli prostě jsou.

Skutečnými majiteli svěřenského fondu OMEGA III jsou na základě svých formálních pozic zakladatel fondu pan Cyril Dlouhý, obmyšlená Jiřina Dlouhá, svěřenský správce Jan Novák.

Pokud je v některé z výše uvedených pozic jiná **právnícká osoba**, skutečným majitelem právního uspořádání bude **její skutečný majitel** (§ 6 odst. 4 ZESM). Tento skutečný majitel bude na základě § 6 odst. 4 ZESM bez dalšího opět pouze formálním skutečným majitelem právního uspořádání (byť by šlo o materiálního skutečného majitele právnícké osoby v dané pozici).

Ve vztahu k svěřenským fondům a zahraničním svěřenským fondům je třeba upozornit na mechanismus automatického průpisu (§ 37 odst. 1 a 2 ZESM), podle kterého dojde vždy k evidování fyzických osob ve vybraných pozicích jako skutečných majitelů. Evidující osoby tak

budou ve značné míře zbaveny jakékoli další administrativy stran evidování. K automatickému průpisu blíže viz kapitolu 7.4.1.

#### 6.4.1.1. Zakladatel

Skutečným majitelem na základě pozice zakladatele lze být, jen pokud je daná fyzická osoba **živá**. V případě úmrtí z pozice zakladatele skutečný majitel nevzejde. Jak bylo řečeno, zakladatel je jinak skutečným majitelem vždy, byť by již nemohl do fungování právního uspořádání jakkoli zasahovat či z něj profitovat.

#### 6.4.1.2. Svěřenský správce

Formálními skutečnými majiteli jsou všichni svěřenští správci. Svěřenským správcem se rozumí i **osoba v obdobném postavení** v případě zahraničního zařízení podobného svěřenskému fondu.

V praxi mohou nastat situace, kdy po určitou dobu svěřenský fond nemusí mít svěřenského správce určeného. V takovém případě z této pozice logicky skutečného majitele určit nelze.

#### 6.4.1.3. Protektor

Skutečným majitelem je také každý člověk v pozici tzv. protektora.<sup>xxi</sup> **Podstatné je vyhodnocení, zda je s pozicí protektora spojena možnost jmenovat nebo odvolat svěřenského správce nebo obmyšleného.** Osobu protektora nelze bez dalšího ztotožňovat s osobou vykonávající dohled podle obecné úpravy § 1463 občanského zákoníku, která v rámci svěřenského fondu nemusí mít uvedené pravomoci.

#### 6.4.1.4. Obmyšlený

Obmyšleným se rozumí jak obmyšlený, jemuž **již vzniklo právo na plnění** ze svěřenského fondu (srov. § 1459 občanského zákoníku), tak ten, který byl **zatím jen určen**, ale právo mu ještě nevzniklo. Vzhledem k povaze obmyšleného jakožto formálního skutečného majitele také není relevantní, jaká část prospěchu by mu mohla připadnout.

Není-li žádného obmyšleného, § 6 odst. 3 písm. e) ZESM konečně hovoří o „okruhu osob, v jejichž hlavním zájmu bylo právní uspořádání zřízeno nebo je spravováno“. V zásadě jde o **zbytkovou skupinu osob**, které mohou být z hlediska dosažení transparentnosti právního uspořádání relevantní, pokud zde není žádný obmyšlený. To, zda jde o osoby, v jejichž hlavním zájmu bylo právní uspořádání zřízeno, nebo je spravováno, lze zjistit především ze statutu. Určující je **identifikovat záměr zakladatele**, tedy to, zda chtěl zřídit a nechat spravovat právní uspořádání především v zájmu těchto osob.

#### 6.4.2. Materiální skuteční majitelé

Vedle zřejmých formálních skutečných majitelů je třeba se případně zabývat i tím, zda mimo ně navíc neexistují nějací **jiní materiální skuteční majitelé**, tj. skuteční majitelé ve smyslu § 2 písm. e) ZESM. Většinou však budou všichni skuteční majitelé již pokryti s ohledem na jejich formální angažmá v právním uspořádání.



Pro účely zjišťování a evidování skutečných majitelů **není z hlediska evidující osoby nezbytné se pokoušet mezi jednotlivými formálními skutečnými majiteli nalézt skutečného majitele v materiálním smyslu.** Důvodem postavení těchto skutečných majitelů je s ohledem na § 6 odst. 3 ZESM primárně jejich formální pozice.

Od výše uvedeného je třeba odlišit situace, kdy je zjišťován nepřímý skutečný majitel korporace (typicky obchodní společnosti), jehož prospěch či rozhodující vliv je prostředkován právním uspořádáním. V takovém případě je totiž třeba vnímat, že **u korporace je vždy třeba hledat materiální skutečné majitele.** K tomu, kdo může být nepřímo skutečným majitelem korporace prostřednictvím právního uspořádání, viz kapitolu 6.1.1.3.2.

## 7. Evidování skutečných majitelů

Z hlediska evidující osoby se skutečný majitel zjišťuje především proto, aby mohla zajistit jeho **zápis do evidence skutečných majitelů**. K evidování se přistupuje poté, co je skutečný majitel zjištěn. K evidování údajů o skutečných majitelích slouží evidence skutečných majitelů.

Evidence skutečných majitelů je **informačním systémem veřejné správy**. Je vedena v elektronické podobě **příslušnými soudy**. Informační systém je centrálně spravován Ministerstvem spravedlnosti. Evidence skutečných majitelů **není veřejným rejstříkem ve smyslu rejstříkového zákona**, ačkoli z technického hlediska je provozována na platformě stejného informačního systému.

### 7.1. Kdo má evidenční povinnost

Evidenční povinnost podle § 9 odst. 1 ZESM dopadá podle české právní úpravy na **právnícké osoby se sídlem na území České republiky** (§ 12 odst. 1 ZESM) a **právní uspořádání s určitým vztahem k České republice** (§ 12 odst. 2 ZESM). Současně je třeba reflektovat výjimky z těchto pravidel (§ 7 a § 12 odst. 3 ZESM). Evidující osobou je přímo právnícká osoba, za kterou jedná pověřená osoba (typicky člen statutárního orgánu). Evidující osobou v případě právního uspořádání je jeho svěřenský správce. V podrobnostech viz kapitola 5.2.

Zápis do evidence může být proveden pouze ve vztahu k těm entitám, jejichž skuteční majitelé se mají podle § 12 ZESM evidovat. Pouze na tyto míří povinnost zjištění (§ 8 odst. 1 ZESM) a evidování (§ 9 odst. 1 ZESM) skutečného majitele. **Uvedené povinnosti nemají osoby vyjmenované v § 7 ZESM, ani zahraniční právnícké osoby**. Tyto subjekty současně nemohou ani provést dobrovolný zápis do evidence.

Od osob s evidenční povinností lze odlišit subjekty, které zápis zajistit či iniciovat mohou. Předně zápis může iniciovat **kdokoli, kdo na něm osvědčí právní zájem** a doloží nezbytné písemnosti (§ 26 odst. 3 ZESM). Lze tak však učinit až po **15 dnech ode dne, kdy evidující osobě vznikla evidenční povinnost**, tj. až po 15 dnech po prodlení v plnění této povinnosti. Takový návrh může být podán zejména skutečným majitelem. Právo iniciovat řízení o zápisu (respektive změně či výmazu zapsaných údajů) má ale také např. osoba, které sice **není skutečným majitelem**, ale je stále v evidenci jako skutečný majitel **vedena**. Po uplynutí příslušné lhůty proto může i ona podat návrh na svůj výmaz, aniž by nutně současně navrhovala zápis nového skutečného majitele. O novém skutečném majiteli ostatně nemusí mít žádné informace.

Specificky pamatuje § 26 odst. 2 ZESM na možnost zajištění zápisu skutečného majitele u založených (nevzniklých) právníckých osob nebo zřízených (nevzniklých) svěřenských fondů. K zápisu skutečného majitele však v takových případech logicky nedojde dříve než spolu se vznikem právnícké osoby nebo svěřenského fondu.

### 7.2. Kdy zajistit zápis

Stejně jako zjišťování skutečného majitele je i jeho evidování obvykle **opakující se proces** (byť samozřejmě v některých případech ke změnám nemusí docházet často). Evidenční povinnost se vztahuje nikoli jen na zápis prvních zjištěných skutečných majitelů, ale samozřejmě také na jakékoli další změny.

Zápis je třeba iniciovat ve lhůtě **bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti**. Je třeba reagovat na okamžik, kdy se osoba stala skutečným majitelem (nebo jím být přestala), popřípadě na okamžik, ke kterému nastala změna důvodů či skutečností zakládajících jeho pozici.

Lhůtu bez zbytečného odkladu je třeba vykládat ve vazbě na konkrétní situaci. Zápis obecně nemusí být zajištěn ihned po rozhodné skutečnosti. Je logické, že evidující osoba bude zpravidla potřebovat určitý čas, aby změnu vyhodnotila a administrovala. Tento **proces by neměl být zbytečně zdržován**, mělo by být postupováno efektivně. Na druhou stranu v některých situacích může být určitý odklad plnění evidenční povinnosti okolnostmi odůvodnitelný (viz např. kapitolu 6.1.1.6.).

V širším kontextu právní úpravy je třeba zdůraznit, že povinnost zajistit evidování správných údajů sice směřuje vůči evidující osobě, ale sama evidující osoba údaje do evidence nezapisuje a rychlost případného faktického zápisu může ovlivnit jen částečně. Podle § 9 odst. 1 ZESM je proto **podstatné, kdy evidující osoba učiní formální úkon (podání návrhu nebo žádosti), který ke splnění povinnosti směřuje**. Jinak řečeno, splněním evidenční povinnosti je již sama iniciace procesu zápisu, pokud následně k zápisu na základě takového popudu dojde.

Je také třeba zohlednit existenci institutu automatického průpisu, který v mnoha případech v zásadě evidující osoby fakticky zbavuje aktivního plnění evidenční povinnosti (§ 9 odst. 2 ZESM). V podrobnostech viz kapitolu 7.4.

### 7.2.1. Přejídná ustanovení ZESM

Zákon o evidenci skutečných majitelů upravuje **několik přechodných ustanovení** ve vztahu k osobám, které vznikly před účinností ZESM. Tyto osoby měly povinnost zapsat své skutečné majitele již podle **předchozí právní úpravy rejstříkového zákona**.<sup>xxii</sup> S ohledem na novou právní úpravu je pak třeba, aby evidující osoby vyhodnotily, zda zápis v evidenci odpovídá požadavkům nové legislativy, případně zápis uvedly do souladu s těmito požadavky.

Uvedení zápisu do souladu s novou legislativou se v praxi bude týkat především nového požadavku na zápis popisu **struktury vztahů**,<sup>xxiii</sup> pokud v daném případě existuje. Údaj o dni, od kterého je osoba skutečným majitelem, netřeba u dříve zapsaných skutečných majitelů dopisovat; za tento den se považuje o **den, k němuž byl proveden zápis skutečného majitele do původní evidence** (§ 59 odst. 5 ZESM). Potřebu revidování zápisu může též vyvolat zohlednění pravidel určování náhradního skutečného majitele, zejména § 5 odst. 3 ZESM (je-li korporace ovládána jinou korporací, jejími náhradními skutečnými majiteli obecně nebudou osoby v jejím vrcholném vedení, ale osoby ve vrcholném vedení osoby s koncovým vlivem); viz kapitolu 6.1.8.2.1.

Ve specifických případech může být **fyzická osoba, která podle předchozí právní úpravy neměla postavení skutečného majitele**, vyhodnocena jako skutečný majitel podle zákona o evidenci skutečných majitelů. V takovém případě se jako den, od kterého je fyzická osoba skutečným majitelem, zapíše **1. 6. 2021 (datum nabytí účinnosti ZESM)**.

Zajistit, aby byly evidované údaje v souladu s požadavky nové právní úpravy, je třeba ve lhůtách podle § 60 ZESM.

### 7.2.1.1. Právnícké osoby mimo obchodní korporace (a právní uspořádání)

V případě právníckých osob, které nejsou obchodními korporacemi (zejména spolky, fundace, ústavy, obecně prospěšné společnosti) a v případě právních uspořádání, je třeba, aby byl zápis jejich skutečného majitele **zajištěn do 1. 12. 2021**, pokud do 31. 5. 2021 žádného skutečného majitele nezapsaly (§ 60 odst. 1 ZESM). Do uvedené lhůty je třeba iniciovat zápis, tedy podat návrh soudu či žádost notáři. Ve většině těchto případů však bude **v praxi evidenční povinnost nahrazena automatickým průpisem**.

Nadto pokud v uvedených případech byl zápis podle dosavadní právní úpravy rejstříkového zákona proveden, mají příslušné evidující osoby čas na uvedení zápisu do souladu s požadavky nové legislativy **do 1. 6. 2022** (§ 60 odst. 2 ZESM).

### 7.2.1.2. Obchodní korporace

Obchodní korporace, které **v řádných termínech zajistily zápis** podle dosavadní právní úpravy rejstříkového zákona, mají zápis v evidenci uvést do souladu s požadavky nové legislativy **do 1. 12. 2021** (§ 60 odst. 3 ZESM). Do uvedené lhůty je třeba iniciovat zápis, tedy podat návrh soudu či žádost notáři. Termíny pro podání návrhu na řádný zápis dle předchozí právní úpravy byly:

- do 1. 1. 2019, vznikla-li obchodní korporace **do 31. 12. 2017**,
- bez zbytečného odkladu po vzniku obchodní korporace, vznikla-li **od 1. 1. 2018** (orientačně do 15 dní).

Obchodní korporace, které v daných lhůtách své skutečné majitele podle předchozí právní úpravy **neevidovaly**, beneficium přechodného období nemají a musí proto své skutečné majitele **řádně evidovat bez zbytečného odkladu** (§ 9 odst. 1 ZESM) po nabytí účinnosti ZESM, tedy od 1. 6. 2021. Opět je však v praxi vhodné nejprve ověřit, zda se na danou osobu nevztáhne mechanismus automatického průpisu.

## 7.3. Jak zajistit zápis

Zápis skutečného majitele lze provést jednak prostřednictvím **soudu** (v soudním řízení), jednak prostřednictvím **notáře**. Notář a soud jsou z hlediska zápisu údajů do evidence skutečných majitelů zásadně rovnocennými autoritami (soudu je vyhrazeno řešení nesrovnalostí v evidenci skutečných majitelů). Notářské zápisy nepodléhají přímé kontrole či revizi soudu.

Vedle výše uvedených způsobů aktivního zápisu je též třeba pamatovat na mechanismus **automatického průpisu**, který v některých případech nastává bez aktivity evidující osoby. Prostřednictvím automatického průpisu lze dosáhnout splnění evidenční povinnosti bez potřeby vyvíjení jakékoli aktivity (§ 9 odst. 2 ZESM). Blíže k automatickému průpisu v kapitole 7.4.

### 7.3.1. Zápis soudem

Soudní řízení o zápisu skutečného majitele je značně standardizované, preferující elektronickou komunikaci.

Řízení o zápisu vede příslušný soud, tj. **krajské soudy** (s výjimkou Krajského soudu v Praze) a **Městský soud v Praze**. Místní příslušnost se standardně určuje podle sídla právnické osoby, v případě právního uspořádání podle obecného soudu svěřenského správce (§ 19 ZESM).<sup>xxiv</sup>

#### 7.3.1.1. Návrh na zápis

Řízení může být zahájeno pouze na návrh. Návrh primárně podává **evidující osoba**. Návrh však také může podat **kdokoli, např. i skutečný majitel**, a to za podmínek § 26 odst. 3 ZESM. Podle § 26 odst. 2 ZESM může návrh na zápis skutečného majitele u založené (nevzniklé) právnické osoby podat její zakladatel. Využití uvedeného pravidla však v praxi nebude účelné, bude-li připadat v úvahu automatický průpis.

Návrh se povinně podává v **elektronické podobě**, což znamená prostřednictvím datové schránky navrhovatele nebo s uznávaným elektronickým podpisem. Pouze v případě právnické osoby jiné než obchodní korporace a u právního uspořádání je možné podat návrh i v **listinné podobě**; pak musí být podpis navrhovatele **úředně ověřen**. Podává-li návrh za navrhovatele právní zástupce, musí být přiložena **plná moc**. Plná moc musí být minimálně v té formě, jaká je požadována pro návrh sám (viz § 441 odst. 2 občanského zákoníku). S ohledem na požadavky na formu návrhu je tedy třeba, aby byla elektronická plná moc podepsána uznávaným elektronickým popisem, respektive aby byl podpis na listinné plné moci úředně ověřen, případně následně provedena autorizovaná konverze (v případě elektronického návrhu).

Návrh lze podat pouze s využitím elektronického formuláře, který se vyplňuje na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti (<https://esm.justice.cz/>). Vyplněný formulář je následně třeba stáhnout (ve formátu PDF) a zaslat příslušnému soudu.

#### 7.3.1.2. Průběh řízení

O návrhu vede soud **řízení**. Účastníkem řízení je zpravidla pouze **evidující osoba**. Pokud návrh nepodala evidující osoba, ale někdo, kdo na zápisu doložil právní zájem, je účastníkem evidující osoba a tento navrhovatel (§ 27 ZESM).

Soud nejprve vyhodnocuje, zda nejsou dány **formální důvody pro odmítnutí** návrhu (§ 28 ZESM). Zásadními podmínkami, aby mohlo být přistoupeno k přezkoumávání obsahu návrhu, je především tzv. aktivní legitimace (§ 26 ZESM) a doložení nutných písemností (§ 23 ZESM). Odmítnutí návrhu umožňuje rozhodnout o stejné věci znovu, budou-li v rámci nového návrhu odstraněny vyjmenované překážky. **Soud není povinen vyzývat k odstranění vad návrhu**. Soud však navrhovateli sděluje, jaké nedostatky vedly k odmítnutí návrhu.

Vedle odmítnutí návrhu může také dojít k **zastavení řízení**, typicky z důvodu **nezaplacení soudního poplatku** podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Zastavení řízení v takovém případě však bude předcházet výzva k zaplacení včetně stanovení přiměřené lhůty.

Poplatky za návrh na zápis údajů do evidence skutečný majitelů (stejně jako za jakoukoli jejich změnu) soudem jsou stanoveny v položce 11 přílohy zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Poplatek je stanoven **ve trojí výši** s ohledem na právní formu osoby, jejíž skutečný majitel má být zapsán.

- Poplatek 4 000 Kč v případě obchodní korporace (mimo bytové a sociální družstvo).
- Poplatek 2 000 Kč v případě fundace (nadace, nadační fond, obecně prospěšná společnost), ústavu a právního uspořádání.
- Poplatek 500 Kč v případě spolku a bytového a sociálního družstva.

Soudní poplatky jsou vyšší než odměna notáře v obdobných případech zápisu skutečného majitele.

Evidence skutečných majitelů funguje na tzv. registračním principu s omezením vyšetřovací zásady. Soud provádí pouze omezený materiální přezkum návrhu. **Soud neprovádí věcný přezkum skutkového a právního stavu**, který je návrhem tvrzen, ale posuzuje, zda jsou tvrzené údaje dostatečně doloženy, zda je tvrzený stav podložen. Vedle písemností doložených navrhovatelem soud vychází také z údajů, které mu jsou dostupné z jemu přístupných informačních systémů veřejné správy (registr osob, registr obyvatel, veřejný rejstřík atd.).

### 7.3.1.3. Rozhodnutí

Soud rozhoduje usnesením. Usnesení, kterým soud návrh odmítne, nepředstavuje pro navrhovatele překážku věci rozsouzené. Může se tedy následně **obrátit na soud znovu** nebo požádat o zápis **kteréhokoli notáře**.

Podle § 30 odst. 2 ZESM je možné podat odvolání jednak vůči **zamítavým věcným rozhodnutím**, při kterých soud provádí posouzení ve smyslu § 29 ZESM, jednak vůči rozhodnutím, při kterých soud **zkoumá právní zájem navrhovatele** podle § 26 odst. 3 ZESM (návrh podává někdo jiný než evidující osoba). Proti jiným rozhodnutím (typicky odmítnutí návrhu podle § 28 ZESM) odvolání přípustné není. V takovém případě lze podat **pouze námitky** ve smyslu § 9 odst. 2 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů.

Soudu není stanovena žádná pořádková lhůta, v které by měl rozhodnout. Soud má pouze **ve lhůtě 5 pracovních dnů** ode dne nabytí právní moci usnesení o návrhu na zápis **provést zápis do evidence**. Pro navrhovatele proto bude obecně efektivnější obrátit se s žádostí o zápis na notáře, který je povinen zápis provést do **3 pracovních dnů** ode dne doručení žádosti.

### 7.3.1.4. Návrh na znepřístupnění některých údajů

Pouze se zápisem soudem je spojena specifická možnost navrhopat v úzce vymezených případech **znepřístupnění údajů** o skutečných majitelích (§ 32 ZESM). Důvodem pro znepřístupnění údajů o skutečném majiteli bude pouze jeho **neúplná svéprávnost**, ať už daná věkem, nebo omezením svéprávnosti. U těchto osob lze dovodit vyšší zájem na ochraně jejich soukromí. Soud bude dále, v rámci těchto případů, posuzovat, zda není znepřístupnění v rozporu s veřejným zájmem a bude určovat, v jaké míře dojde ke znepřístupnění.

Principiálně se nezletilci, popř. osoby pod opatrovnictvím, mohou ocitnout v pozici skutečného majitele jakožto koncoví příjemci. Relevantní podíl na prospěchu mohou např. zdědit.

Návrh na zneprístupnění je třeba podat za obdobných podmínek jako návrh na zápis. Je také třeba využít návrhový formulář (jde o formulář pro návrh na zápis, ve kterém je možné vyznačit údaje, které by podle navrhovatele měly být zneprístupněny).

### 7.3.2. Zápis notářem

Zápisy prováděné notářem mají oproti zápisům prostřednictvím soudu z uživatelského hlediska několik výhod. Předně je celý proces **méně formální** než zápis soudem, čímž je také rychlejší. Ze strany notáře lze očekávat **individuálnější** a více **klientsky orientovaný** přístup. Evidující osoba si může zvolit libovolného notáře, který danou službu nabízí.

Na základě řádně doložené žádosti jakékoli oprávněné evidující osoby notář **vydá osvědčení pro zápis a následně zápis také dálkovým přístupem provede**. Není třeba vyplňovat návrhový formulář, není vedeno řízení. Notář je, na rozdíl od soudu, limitován lhůtou 3 dnů od doručení žádosti, ve které má zápis provést (soud v řízení lhůtu stanovenou nemá). Zápis notářem je levnější.

Notáři náleží, podle položek S a ZA vyhlášky č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif), **odměna jednak za samotný úkon zápisu (300,- Kč), jednak za vydání osvědčení pro zápis** údajů do evidence. Odměna za osvědčení pro zápis je různá podle složitosti situace.

- Odměna 2 200 Kč za vydání osvědčení v případě skutečného majitele obchodní korporace, s výjimkou bytového a sociálního družstva, jsou-li předmětem zápisu v rámci popisu struktury vztahů údaje o více než 4 osobách nebo právních uspořádáních v ní vystupujících.
- Odměna 800 Kč za vydání osvědčení v případě skutečného majitele obchodní korporace, s výjimkou bytového a sociálního družstva, neexistuje-li struktura vztahů nebo nejsou-li předmětem zápisu v rámci popisu struktury vztahů údaje o více než 4 osobách nebo právních uspořádáních v ní vystupujících.
- Odměna 1 200 Kč za vydání osvědčení v případě skutečného majitele právního uspořádání, ledaže je zřízeno za veřejně prospěšným účelem.
- Odměna 700 Kč za vydání osvědčení v případě skutečného majitele fundace, ústavu, obecně prospěšné společnosti a právního uspořádání zřízeného za veřejně prospěšným účelem.
- Odměna 200 Kč za vydání osvědčení v případě skutečného majitele jiné než obchodní korporace a bytového a sociálního družstva.

### 7.3.3. Doložení skutečností určených k zápisu

V § 23 ZESM jsou demonstrativně stanoveny **písemnosti**, kterými lze návrh soudu či žádost notáři zejména **doložit**. Zapisované skutečnosti musí mít v něčem oporu, musí z něčeho plynout. Níže uvedené se vztahuje jak na soudní řízení, tak na postup u notáře.

V rámci dokládání písemností lze rozlišovat mezi těmi, které primárně dokládají **identifikační údaje skutečného majitele** a mezi těmi, které dokládají **postavení skutečného majitele** nebo **strukturu vztahů**. Není však nezbytné, aby každá z těchto skutečností byla doložena samostatnou písemností.

Ve vztahu k ověření totožnosti skutečného majitele lze rozlišovat, zda jde o osobu **českou** či **zahraniční**. Předložení dokladu je nezbytné jen tehdy, nemůže-li si soud nebo notář totožnost ověřit přímo sám prostřednictvím jemu přístupné databáze veřejné správy. V případě osob vedených v evidenci obyvatel tedy není nezbytné totožnost dokládat. U zahraničních fyzických osob § 23 odst. 2 ZESM demonstrativně uvádí možné dokládající písemnosti, přičemž mezi nimi není stanovena žádná preference. Uvedené možnosti nejsou výhradní. Lze tedy uvažovat i o jiných způsobech doložení totožnosti; bude vždy záležet na přístupu a vyhodnocení konkrétní věci soudem nebo notářem. U cizinců je též potřeba vnímat specifika tohoto, co se u nich zapisuje, respektive to, že u nich některé údaje z povahy věci neexistují (viz kapitolu 7.5.).

I v případě písemností k doložení postavení skutečného majitele, popřípadě struktury vztahů, § 23 odst. 3 ZESM nabízí jen příkladný výčet. Skutečnosti lze tedy doložit i jinými dokumenty.

- Výpis z veřejného rejstříku (včetně sbírky listin) nebo ze zahraniční evidence obdobné veřejnému rejstříku nebo evidenci skutečných majitelů,
- zakladatelské právní jednání,
- seznam společníků,
- rozhodnutí orgánu o vyplacení podílu na prospěchu (např. zisku),
- prohlášení společníků o jednání ve shodě,
- prohlášení evidující osoby nebo skutečného majitele o postavení skutečného majitele nebo struktuře vztahů, jsou-li založeny na právní skutečnosti, kterou nelze doložit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze rozumně požadovat,
- prohlášení evidující osoby nebo skutečného majitele o postavení skutečného majitele nebo struktuře vztahů, nejsou-li založeny na právní skutečnosti.

Je třeba zdůraznit, že je omezena možnost dokládat zapisované skutečnost pouze **čestným prohlášením**. To připadá v úvahu pouze ve **specifických případech**, v zásadě tehdy, nelze-li skutečnost doložit jinak. Prohlášeními ve smyslu § 23 odst. 3 písm. f) a g) ZESM se prohlašuje o skutečnostech zakládajících postavení skutečného majitele, nikoli přímo o tom, že někdo je skutečným majitelem. Je v souladu se smyslem právní úpravy umožnit případně doložit čestné prohlášení nikoli jen evidující osoby, ale i osoby s koncovým vlivem (zvláště je-li skutečný majitel určován podle § 5 odst. 3 ZESM).

Při zápisu náhradního skutečného majitele je třeba též doložit, že je dán **důvod pro stanovení náhradního skutečného majitele**. Je tedy třeba doložit, z čeho plyne, že jiného skutečného majitele určit nelze. Z povahy věci nelze požadovat, aby evidující osoba prokázala negativní skutečnost, tedy že určitá skutečnost neexistuje. V daném kontextu tak evidující osoba dokládá, na základě čeho usoudila, že skutečného majitele nemá. Obvykle bude mít takový závěr **oporu přímo ve veřejném (nebo obdobném) rejstříku** nebo např. v **seznamu společníků**, ze kterých bude zřejmé, že podíly pozici skutečného majitele nezakládají. Jde-li o případ, kdy se evidující osobě nepodaří skutečného majitele určit v důsledku nedostatku informací, měla by jednak **důvod jasně pojmenovat** (např. neposkytnutí součinnosti ze strany určité osoby) a jednak **popsat kroky**, které ke zjištění učinila.

Dokládat obecně není třeba informace, které jsou pro soud a notáře dostupné z jiných jim dostupných informačních systému veřejné správy (např. z veřejného rejstříku). Z praktického



hlediska je však vhodné v některých případech zapisující instituci na tento zdroj upozornit (odkázat).

**Souhlas** skutečného majitele se svým zápisem se obecně nedokládá; **k zápisu není třeba**. Specifickou situací však je, pokud by mělo podle návrhu či žádosti dojít k uveřejnění údajů o skutečném majiteli nad rámec povinně uveřejňovaných údajů (§ 23 odst. 5 ZESM). K tomuto již souhlas skutečného majitele třeba je.

K návrhu či žádosti postačí dokládat **prosté kopie** dokladových písemností. V případě, že jde o písemnosti v **cizím jazyce**, je obecně třeba předložit jednak **kopii originálního znění**, jednak jejich **prostý překlad do českého jazyka**. Soud přitom může navrhovateli sdělit nebo na své úřední desce stanovit, že překlady z některých jazyků nevyžaduje. Ani notář nemusí po žadateli vždy požadovat překlady, sejde na jeho konkrétním přístupu.

#### 7.3.4. Změna a výmaz skutečného majitele

Hovoří-li se výše o **zápisu**, rozumí se tím jak **provedení prvního zápisu** skutečného majitele určité právnické osoby nebo právního uspořádání, tak **provedení následných změn** v zapsaných údajích. Změnou se rozumí typicky to, že skutečný majitel bude nahrazen novým skutečným majitelem, k dosavadním skutečným majitelům bude doplněn nový nebo naopak některý z nich vymazán. Změnou je také to, že dojde k úpravě skutečností zakládajících postavení skutečného majitele, aniž by došlo ke změně jeho samého.

Změny údajů v základních registrech (např. změny jmen nebo adres) se v evidenci skutečných majitelů promítají automaticky. Aktualizace dat ze základních registrů plyne z povahy evidence skutečných majitelů jakožto informačního systému veřejné správy.

Pro **výmaz** skutečného majitele, ve smyslu vymazání všech vedených údajů, je důvod v zásadě až ve chvíli, kdy právnická osoba nebo právní uspořádání **zanikly**. Ve většině takových případů však dojde k vymazání prostřednictvím mechanismu automatického průpisu (§ 39 ZESM).

#### 7.4. Automatický průpis

Automatický průpis je mechanismus přebírání některých údajů z veřejných rejstříků a z evidence svěřenských fondů do evidence skutečných majitelů. Fyzické osoby vedené ve **veřejném rejstříku** v určitých pozicích jsou s ohledem na naplnění zákonných předpokladů **automaticky propisány jako skuteční majitelé**. Automatický průpis zajišťuje sám informační systém. Automatický průpis je pro evidující osoby bezplatný.

Pravidla automatického průpisu (§ 37 a násl. ZESM) vycházejí z úpravy vyvratitelných a nevyvratitelných domněnek podle § 3, 4 a 6 ZESM. Podle těchto ustanovení se má za to, nebo platí, že určitá osoba ve formálně zjištěné pozici je skutečným majitelem.

Automatický průpis je zásadně **nezávislý na aktivitě evidující osoby** a nastává automaticky, odpovídá-li situace ve veřejném rejstříku (či evidenci svěřenských fondů) zákonným předpokladům. Automatický průpis není jednorázový, ale **představuje dynamické propojení stavu zápisu ve veřejném rejstříku s evidencí skutečných majitelů**. Dojde-li ke změně ve veřejném rejstříku nebo evidenci svěřenských fondů (v rámci zákonem stanovených kritérií), které mají vliv na pozici skutečného majitele, projeví se změna i v evidenci skutečných majitelů.

Automatický průpis nezavazuje evidující osoby povinnosti zapsat správné údaje, pokud průpis neodpovídá skutečnému stavu nebo je neúplný. Má se však za to, že evidující osoba, u které se automatický průpis uplatnil, splnila svou evidenční povinnost (§ 9 odst. 2 ZESM).

V souvislosti s automatickým průpisem je třeba zdůraznit, že jde o **funkci informačního systému**. Průpisy **nejsou výsledkem lidského posouzení**, ale strojové aplikace definovaných pravidel. S tím souvisí určité přirozené limity tohoto mechanismu. Průpis vychází z údajů, které jsou zapsány ve veřejném rejstříku. Nezhledňuje se obsah listin ve sbírce listin.

Obecným předpokladem je, že data v zápisu zdrojového registru jsou **formálně bez chyb**. To se týká zejména údaje o velikosti podílu v případě společností s ručením omezeným (viz dále). Není-li tento údaj ve veřejném rejstříku zapsán, popřípadě je nesrozumitelný, k průpisu zpravidla nedojde.

Jak bylo řečeno, automatický průpis je funkcionalita systému. Nelze proto vyloučit v některých specifických případech možné komplikace. V takových případech je třeba se obracet na **technickou podporu**. Lze se konečně domnívat, že pokud by průpis nenastal, byť zjevně nastat měl, měla by se situace posuzovat ve prospěch evidující osoby a v mezidobí k ní přistupovat, jako by evidenční povinnost splnila.

#### 7.4.1. Automatický průpis podle § 37 ZESM

Automatický průpis podle § 37 zákona nastává **vždy, bez ohledu na to, zda již evidenční povinnost byla splněna, či nikoli**. To plyne z faktu, že o daných fyzických osobách v angažmá bude vždy platit, že jsou skutečnými majiteli na základě nevyvratitelné domněnky. K postavení tzv. formálních skutečných majitelů viz kapitolu 4.3.

Režim automatického průpisu podle § 37 ZESM tak dopadá na všechny **nadace, nadační fondy, ústavy a obecně prospěšné společnosti** zapsané ve veřejném rejstříku a dále na ty **svěřenské fondy a zahraniční svěřenské fondy**, jejichž svěřenský správce má podle údajů z evidence svěřenských fondů bydliště na území České republiky (viz kapitolu 5.2.).

Pravidla průpisu u dotčených právních forem jsou následující.

##### 7.4.1.1. Nadace a nadační fond

Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel **fundace (nadace a nadační fond)** automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

- v rámci zápisu do nadačního rejstříku jako **zakladatel, člen správní nebo dozorčí rady** nebo **revizor**, nebo
- jako skutečný majitel **právnícké osoby** zapisované do veřejného rejstříku, která je zakladatelem, členem správní nebo dozorčí rady nebo revizorem fundace.

Bude popsáno, že pozice skutečného majitele je založena na tom, že je v některé z uvedených **formálních pozic**. Podle průpisu bude postavení skutečného majitele spočívat v jeho funkci podle § 6 ZESM (nebude označen jako koncový příjemce ani jako osoba s koncovým vlivem).

Je třeba upozornit na to, že automatický průpis **nemůže** pokrýt evidování případného skutečného majitele podle § 6 odst. odst. 1 písm. c) ZESM, tj. fyzické osoby, v jejíž osobní podpoře spočívá dle zakladatelského právního jednání účel fundace.

#### 7.4.1.2. Ústav a obecně prospěšná společnost

Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel **ústavu** nebo **obecně prospěšné společnosti** automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

- v rámci zápisu do rejstříku ústavů nebo obecně prospěšných společností jako **zakladatel, ředitel** nebo **člen správní nebo dozorčí rady**, nebo
- jako skutečný majitel **právnícké osoby** zapisované do veřejného rejstříku, která je zakladatelem, ředitelem nebo členem správní nebo dozorčí rady ústavu nebo obecně prospěšné společnosti.

Bude propáno, že pozice skutečného majitele je založena na tom, že je v některé z uvedených **formálních pozic**. Podle průpisu bude postavení skutečného majitele spočívat v jeho funkci podle § 6 ZESM (nebude označen jako koncový příjemce ani jako osoba s koncovým vlivem).

#### 7.4.1.3. Svěřenský fond

Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel **svěřenského fondu**, jehož svěřenský správce má bydliště, sídlo nebo pobočku na území České republiky, automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

- v rámci zápisu do evidence svěřenských fondů jako **zakladatel, svěřenský správce** nebo **obmyšlený**, nebo
- jako skutečný majitel **právnícké osoby** zapisované do veřejného rejstříku, která je zakladatelem, svěřenským správcem nebo obmyšleným svěřenského fondu.

Bude propáno, že pozice skutečného majitele je založena na tom, že je v některé z uvedených **formálních pozic**. Podle průpisu bude postavení skutečného majitele spočívat v jeho funkci podle § 6 ZESM (nebude označen jako koncový příjemce ani jako osoba s koncovým vlivem).

Je třeba upozornit na to, že **nedochází k automatickému průpisu osoby**, která je v evidenci svěřenských fondů vedena jako osoba **oprávněná k výkonu dohledu nad správou** svěřenského fondu [§ 65d písm. i) rejstříkového zákona]. Ze zápisu v evidenci svěřenských fondů totiž nelze seznat, zda takováto osoba naplňuje znaky osoby podle § 6 odst. 3 písm. c) ZESM. Logicky se nepropíší ani případné osoby ve smyslu § 6 odst. 3 písm. e) ZESM.

#### 7.4.1.4. Zahraniční svěřenský fond

Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel **zahraničního svěřenského fondu**, kterého svěřenský správce má bydliště, sídlo nebo pobočku na území České republiky, automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

- v rámci zápisu do evidence svěřenských fondů jako **svěřenský správce**, nebo

- jako skutečný majitel **právnícké osoby** zapisované do veřejného rejstříku, která je svěřenským správcem zahraničního svěřenského fondu.

Je třeba zdůraznit, že v případě zahraničního svěřenského fondu průpis může zajistit **jen omezené splnění evidenční povinnosti**. V evidenci svěřenských fondů je totiž o zahraničním svěřenském fondu evidována jen omezená suma údajů (srov. § 65g rejstříkového zákona).

#### 7.4.2. Automatický průpis podle § 38 ZESM

Režim automatického průpisu podle § 38 ZESM dopadá na příslušné právnické osoby zapsané ve veřejném rejstříku, a to jak na ty zapsané **v budoucnu po nabytí účinnosti ZESM**, tak i na ty zapsané **před nabytím jeho účinnosti**. Z obchodních společností průpis dopadá na společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s jediným akcionářem. Dále dopadá na spolky (a pobočné spolky), zájmová sdružení právnických osob, mezinárodní nevládní organizace a bytová a sociální družstva.

K automatickému průpisu podle § 38 ZESM dochází tehdy, pokud evidující osoba **dosud aktivně nezajistila zápis** svého skutečného majitele prostřednictvím soudu nebo notáře (ať už před, nebo po nabytí účinnosti ZESM); viz § 41 odst. 1 a § 61 odst. 1 ZESM. Automatický průpis primárně počítá s pasivitou evidujících osob. Pokud tedy evidující osoba zajistila zápis do evidence skutečných majitelů podle předchozí úpravy rejstříkového zákona, automatický průpis na ní nedopadne (§ 61 odst. 1 ZESM). V takovém případě však má evidující osoba **možnost automatický průpis jednoduše aktivovat**, a to **návrhem soudu** nebo **žádostí notáři** (§ 61 odst. 2 ZESM).

Společnost BETA, s.r.o., která vznikla 1. 4. 2016, zápis svých skutečných majitelů před 1. 6. 2021 nezajistila. Společnost má v obchodním rejstříku zapsány tři společníky Karla Nováka, Tomáše Černého a Jakuba Silného, z nichž každý disponuje třetinovým podílem. Všichni tři se proto automaticky propíší na základě § 38 odst. 1 písm. a) ZESM. První průpis nastává k 1. 6. 2021. Karel Novák následně svůj podíl prodá Tomáši Bohatému. Ten se po zápisu změny společníka do obchodního rejstříku automaticky propíše jako skutečný majitel BETA, s.r.o. souběžně s výmazem Karla Nováka.

Pro návrh soudu na zajištění automatického průpisu bude třeba využít předepsaný **formulář**. Smyslem daného podání je, aby došlo (okamžitě či do budoucna) k zajištění evidování údajů o skutečném majiteli podle § 38 ZESM. Formulář návrhu na průpis je z povahy věci velmi jednoduchý. Předmětem návrhu může být jenom požadavek, aby byl aktivován režim podle § 38 ZESM.<sup>xxv</sup> Za zajištění automatického průpisu **soudem poplatek stanoven není**. **Notáři** za úkon spočívající v aktivaci automatického průpisu náleží **odměna ve výši 200 Kč**.

Pokud dochází k automatickému průpisu a evidující osoba jej chce přerušit, je třeba, aby návrhem soudu nebo žádostí notáři aktivně zajistila zápis údajů o skutečném majiteli, které odpovídají skutečnosti.

Pravidla průpisu dotčených právních forem jsou následující:

#### 7.4.2.1. Společnost s ručením omezeným

Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel **společnosti s ručením omezeným** automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

- v rámci zápisu do obchodního rejstříku jako **společník s podílem větším než 25 %**, nebo
- jako skutečný majitel **právnícké osoby** zapisované do veřejného rejstříku, která je společníkem společnosti s ručením omezeným s podílem větším než 25 %.

##### 7.4.2.1.1. Průpis přímého skutečného majitele společnosti s ručením omezeným

Pokud je v obchodním rejstříku zapsán u obchodní společnosti pouze **jeden společník**, systém jej vyhodnotí jako skutečného majitele na základě **vlastnictví 100% podílu**. Pokud je **společníků více**, systém vyhodnotí, který ze společníků má **podíl větší 25 %**. Informační systém je schopen více podílů (např. ve formě kmenových listů) jednoho společníka pro účely průpisu sečíst. Není-li ve veřejném rejstříku zapsána velikost podílu nebo není-li tento údaj systému srozumitelný, k průpisu **nedojde**. Průpisu např. může bránit nestandardní vyjádření velikosti podílu nebo skutečnost, že všechny podíly v součtu přesahují 100 %.

Systém není schopen zohledňovat případné **speciální druhy podílů**. Průpis tedy funguje na předpokladu, že společník má běžný podíl (jak s hlasovacími právy, tak s právy na prospěch). V rámci automatického průpisu dochází také k zápisu údaje o povaze postavení skutečného majitele a údaje, na čem je pozice založena. V případě společností s ručením omezeným bude popsáno, že pozice je založena na přímém či nepřímém podílu. Od konkrétní velikosti podílu se pak odvíjí údaj o tom, jaká je povaha postavení skutečného majitele. Platí pak, že

- podíl větší jak 25 % zakládá pozici koncového příjemce,
- podíl roven či větší 40 %, není-li současně jiný společník se stejným nebo větším podílem, zakládá pozici osoby s koncovým vlivem.

Systém není schopen zohledňovat domněnky jednání ve shodě podle § 78 zákona o obchodních korporacích, jelikož nejde o informace, které by byly předmětem zápisu v obchodním rejstříku.

##### 7.4.2.1.2. Průpis nepřímého skutečného majitele společnosti s ručením omezeným

Předmětem průpisu by také měly být **nepřímí skuteční majitelé**. Systém tak vyhodnocuje, zda už u společníka, který je právníckou osobou zapisovanou do veřejného rejstříku (tzn. jen tuzemské osoby), již není v evidenci skutečných majitelů zapsán skutečný majitel. Společník – právnícká osoba přitom může mít skutečného majitele zapsaného jak z vlastní iniciativy, tak prostřednictvím mechanismu průpisu.

Je-li pozice skutečného majitele společníka založena na vlastnictví podílu, **systém hlídá (propočítává), zda je případný prostředkovaný podíl natolik velký, aby byla zachována pozice skutečného majitele**. Systém tedy v takovém případě uplatní výpočetní pravidla pro určení výše nepřímého podílu na prospěchu nebo na hlasovacích právech podle § 3 odst. 3 nebo 4 odst. 4 ZESM (§ 38 odst. 4 ZESM). Popsaný mechanismus se uplatní pouze tehdy, bude-li možné z obchodního rejstříku seznat výši jednotlivých zkoumaných podílů a zásadně také jen tehdy, (1) nedošlo-li zatím k žádnému aktivnímu zápisu skutečného majitele ani v rámci dalších osob ve

strukturu vztahů, nebo (2) již došlo k zápisu skutečného majitele v rámci dalších osob ve struktuře, přičemž tyto zápisy odpovídají pravidlům, s nimiž pracuje automatický průpis.

Pozice skutečného majitele nemusí být u společníků (právnických osob) společnosti s ručením omezeným vždy založena jen podílem, respektive u těchto společníků mohou být zapsáni skuteční majitelé, aniž by systém mohl rozeznat jejich podíl (půjde zejména o zápisy provedené před 1. 6. 2021). V takovém případě systém propíše **všechny skutečné majitele** zapsané u společníka (právnické osoby) s podílem větším 25 %, přičemž průpis údaje o povaze postavení se bude odvíjet od zápisu v evidenci u prostředkující právnické osoby.

Pokud je společníkem společnosti s ručením omezeným právnická osoba, u které došlo k průpisu skutečných majitelů na základě § 37 ZESM (**formální skuteční majitelé**), k průpisu těchto skutečných majitelů **nedojde**. Takový průpis by totiž byl v rozporu s pravidly určování skutečného majitele u korporací [podle § 2 písm. c) až e) a § 3 až 5 ZESM], u nichž ke stanovení formálního skutečného majitele docházet nemá. To platí i v případě akciové společnosti s jediným akcionářem.

Systém by měl zajistit také průpisu nepřímého **náhradního skutečného majitele** ve smyslu § 5 odst. 1 ZESM i u korporací ve struktuře podřízených (podle § 5 odst. 3 ZESM). Tzn., pokud určitá tuzemská právnická osoba zapíše (po 1. 6. 2021) své skutečné majitele na základě § 5 odst. 1 ZESM, tedy náhradní skutečné majitele, propíše se tyto osoby jako skuteční majitelé i u společnosti s ručením omezeným, jejíž 40% nebo vyšší podíl, není-li zde současně stejný nebo větší podíl, má tato (mateřská) právnická osoba. U takto propсанých skutečných majitelů by z údaje o povaze postavení mělo být zřejmé, že jsou náhradními skutečnými majiteli podle § 5 odst. 1 ZESM.

Systém by měl být schopen v případě nepřímého skutečného majitele také vytvořit při průpisu **popis struktury vztahů**. To obecně platí i pro všechny situace podle písmen b) v § 37 odst. 1 až 5 a § 38 odst. 1 až 3 ZESM.

#### **7.4.2.2. Akciová společnost s jediným společníkem**

V případě akciových společností průpis dopadá pouze na ty, u kterých je osoba akcionáře zjištělná ze zápisu v obchodním rejstříku (tedy jen případy jediného akcionáře). Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel **akciové společnosti** automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

- v rámci zápisu do obchodního rejstříku jako její **jediný akcionář**, nebo
- jako skutečný majitel **právnické osoby** zapisované do veřejného rejstříku, která je jediným akcionářem akciové společnosti.

V případě akciové společnosti bude propsaná, že pozice je založena na přímém či nepřímém podílu. Bude-li jediným akcionářem fyzická osoba, bude propsaná, že je v pozici koncového příjemce i osoby s koncovým vlivem na základě vlastnictví 100% podílu. Bude-li akcionářem jiná právnická osoba s evidovaným skutečným majitelem, systém jej propíše, včetně údaje o jeho postavení.

### 7.4.2.3. Spolek a další

Do evidence skutečných majitelů se jako skutečný majitel **spolku, pobočného spolku (včetně zahraničního), zájmového sdružení právnických osob, mezinárodní nevládní organizace nebo bytového nebo sociálního družstva** automaticky propíše fyzická osoba, která byla zapsána

- v rámci zápisu do spolkového rejstříku jako **člen jejich statutárního orgánu**, nebo
- jako skutečný majitel **právnické osoby** zapisované do veřejného rejstříku, která je členem jejich statutárního orgánu.

V případě uvedených právních forem bude popsáno, že pozice skutečného majitele je založena na členství ve statutárním orgánu, k údajům o povaze postavení se propíše osoba s koncovým vlivem.

## 7.5. Co se eviduje

Předmětem evidování jsou zákonem vymezené údaje o skutečném majiteli a související skutečnosti (§ 13 ZESM). Jde o údaje

1. identifikující osobu skutečného majitele,
2. objasňující, na čem je pozice skutečného majitele založena, včetně údajů o případné struktuře vztahů,
3. o trvání pozice skutečného majitele,
4. o právnické osobě nebo právním uspořádání, o jejichž skutečného majitele jde
5. týkající se procedurálních aspektů zápisu jednotlivých údajů (kdy byly provedeny, respektive zpřístupněny),
6. v rámci tzv. poznámky nesrovnalosti.

Z hlediska evidující osoby jsou relevantní, respektive ovlivnitelné pouze **údaje týkající se zapisovaného skutečného majitele** (body 1. až 3.). Ostatní údaje jsou svou povahou údaje referenční, vztahující se k údajům o skutečném majiteli a evidující osoba na ně vliv nemá.

Ve vztahu k identifikačním údajům o skutečném majiteli lze doplnit, že informační systém skutečných majitelů je napojen na informační systém základních registrů. Změny v základních registrech (např. změna příjmení, změna adresy místa pobytu) se promítají i do evidence skutečných majitelů automaticky, pravidelně v několikadenních cyklech.

V případě skutečného majitele, který je **cizincem**, je třeba zohlednit specifika jeho identifikačních údajů. Většina těchto skutečných majitelů totiž současně nebude žít v České republice, takže u nich nebude možné zjistit adresu místa trvalého pobytu [ta může být ve smyslu § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel) pouze na území České republiky]. V takovém případě se tedy eviduje pouze **adresa bydliště**, což je pojem vázaný na realitu a v zásadě subjektivní úmysl daného člověka (srov. § 80 občanského zákoníku). Zpravidla adresa bydliště nebude vyplývat ani z dokladu totožnosti. Nebude-li tedy plynout z doložených skutečností něco jiného, jako adresa bydliště se zapíše ta, která je návrhovatelem nebo žadatelem uváděna. V případě cizinců též obvykle nebude

možné zapsat rodné číslo; lze však zapsat jiný obdobný jedinečný identifikátor, má-li jej cizinec v zemi svého původu.

Povahou **postavení** je v rámci zapisovaných údajů evidence třeba rozumět to, jak daný člověk v základní rovině naplňuje **vymezení skutečného majitele**. Člověk může být koncovým příjemcem nebo osobou s koncovým vlivem, případně naplňovat oba tyto prvky současně. Může se též jednat o skutečného majitele náhradního (§ 5 ZESM) nebo ve formálním smyslu (§ 6 ZESM). Ze zápisu má být též zřejmé, zda je pozice založena **přímo**, či **nepřímo**. Je-li pozice skutečného majitele založena jeho přímým či nepřímým podílem, je třeba zapsat velikost takového podílu. Pokud má skutečný majitel jak přímý, tak nepřímý podíl, je souhrnně v pozici nepřímého skutečného majitele. Pokud pozice není založena podílem, je třeba do evidence zapsat, jaká skutečnost pozici skutečného majitele zakládá (do značné míry je v tomto ohledu návodný návrhový formulář).

V případě nepřímého postavení skutečného majitele je nutné zapsat popis struktury vztahů. V rámci popisu struktury vztahů se zapisují jednak **jednotlivé články** struktury (prostředkující osoby), jednak **údaje o vztazích mezi články** – typicky velikost prostředkujících podílů. Je třeba vnímat, že struktura vztahů není nezbytně ohraničena skutečným majitelem, ale koncovým příjemcem nebo osobou s koncovým vlivem. Naplňují-li charakteristiky těchto pozic právnické osoby, je třeba je uvést v rámci popisu struktury vztahů.

**Den, od kterého je fyzická osoba skutečným majitelem**, se zapisuje u každého skutečného majitele **pouze jednou**. Zapiše se ten den, ve kterém se osoba prvně stala skutečným majitel (naplnila zákonná kritéria). Dochází-li v průběhu času ke změnám postavení určitého skutečného majitele (např. se mění jeho podíl), na údaj o dni vzniku postavení to **nemá vliv**. Den, do kterého je určitý člověk skutečným majitelem, se logicky zapisuje až spolu s jeho výmazem.

Evidující osoba má zajistit, aby v evidenci zapsané **platné údaje odpovídaly skutečnosti** (§ 9 odst. 1 ZESM). Platnými údaji se pak rozumí údaje aktuálně evidované, tedy nikoli historické, již změněné či vymazané údaje. Z povahy věci již nelze provádět změny v neaktuálních údajích.

## 7.6. Přístup do evidence

Evidence je částečně **přístupná veřejnosti**, a to **zdarma na internetu**. Přístup ke všem údajům je pak omezen na zákonem vybrané subjekty. Výpisy, které je možné z evidence získat, jsou v elektronické podobě.

### 7.6.1. Přístup pro veřejnost

Část údajů je komukoli přístupná zdarma na internetu (<https://esm.justice.cz/>), bez potřeby registrace. Veřejnosti je umožněn přístup k údajům o **jménu, státu bydliště, roce a měsíci narození a státním občanství** skutečného majitele právnické osoby, o **povaze postavení** skutečného majitele a o **velikosti podílu** skutečného majitele, zakládá-li podíl jeho postavení. Veřejné jsou pak také ty údaje, které jsou výsledkem **automatického průpisu** a jsou tedy již dostupné ve veřejném rejstříku. V případě skutečných majitelů právních uspořádání je evidence obecně neveřejná.



Každý může v evidenci vyhledávat pomocí zadání **identifikačního čísla** nebo **jména** určité právnické osoby. Každý také může získat přímo z webové stránky částečný elektronický výpis nebo potvrzení, že v evidenci o daném subjektu nejsou vedeny **žádné údaje**.

### 7.6.2. Přístup pro evidující osobu a skutečného majitele

Přístup ke **všem údajům**, i historickým údajům, je ve vztahu k jejich záznamu zajištěn pro **evidující osobu i skutečného majitele**.

Evidující osoba může výpis získat přímo z webové stránky evidence, a to po její autentizaci a autorizaci prostřednictvím informačního systému **datových schránek** (právnické osoba musí mít zřízenou datovou schránku). Osoba skutečného majitele pak může výpis, který se jí týká, získat přímo z webové stránky evidence s využitím prostředků **elektronické identifikace**. Obecně pak výpisy evidující osobě nebo skutečnému majiteli umožní získat také příslušný soud (po ověření totožnosti žadatele).

### 7.6.3. Dálkový přístup

Podstatou dálkového přístupu je rychlé dosažení potřebných informací pro zákonem **privilegovaný okruh subjektů** (§ 16 odst. 2 ZESM). Vybrané subjekty mohou dálkově přistupovat k údajům v evidenci skutečných majitelů prostřednictvím internetového rozhraní spravovaného Ministerstvem spravedlnosti.

Podmínkou dálkového přístupu je provedení **ztotožnění přistupujících osob** v souladu se zákonnými požadavky (§ 17 ZESM). Oprávněné osoby prokazují svoji totožnost prostřednictvím nástrojů elektronické identifikace. Žádosti o zřízení dálkového přístupu vyřizuje Ministerstvo spravedlnosti. V případě orgánů veřejné moci lze dálkově přistupovat k neveřejným údajům v evidenci skutečných majitelů za využití služeb JIP/KAAS (bez potřeby žádat o zřízení dálkového přístupu Ministerstvo spravedlnosti).

Na základě dálkového přístupu lze získat kompletní výpis z evidence skutečných majitelů. Dálkový přístup i vyřízení žádosti o dálkový přístup jsou bezplatné.

## 8. Následky chybějících či nesprávných údajů v evidenci

V rámci evidování skutečných majitelů jsou zavedeny jednak mechanismy **kontroly zapsaných údajů**, jednak mechanismy **motivující k řádnému plnění evidenční povinnosti**. Případné nesrovnalosti v evidenci je možné v konečném důsledku řešit prostřednictvím aktivity příslušného soudu v rámci **řízení o nesrovnalosti**. Současně jsou upraveny zvláštní **soukromoprávní následky** navázané na neplnění evidenční povinnosti, které působí přímo ze zákona.

### 8.1. Proces řešení nesrovnalostí

Pomocí **řízení o nesrovnalosti** je soudu, jakožto orgánu pověřenému vedením evidence, umožněno napravovat věcné nesprávnosti v evidenci, a udržovat tak obsah evidence **kvalitní a spolehlivý**. Spolu s řízením o nesrovnalosti je též upravena tzv. poznámka o nesrovnalosti, která umožňuje rychlé zapsání informace o potenciální nesprávnosti. I před řízením o nesrovnalosti má evidující osoba zpravidla prostor na to, aby nesrovnalost vyřešila bez potřeby ingerence soudu.

Podle § 2 písm. i) ZESM se nesrovnalostí rozumí stav, kdy údaje v evidenci neodpovídají skutečnosti (aktuální či historické) nebo kdy v ní zcela chybí.

#### 8.1.1. Oznamování nesrovnalostí

V souvislosti s potřebou detekování možných nesrovnalostí je zavedena **oznamovací povinnost** pro **orgány veřejné moci a povinné osoby** ve smyslu AML zákona. Je logické, aby nesrovnalosti oznamovaly ty subjekty, které se v rámci své činnosti problematikou skutečných majitelů a jejich zjišťováním zabývají. Kvalifikovaná zjištění jsou předávána soudu, který evidenci skutečných majitelů vede.

Oznámení vychází z toho, že se oznamovatel důvodně domnívá, že zjistil o nesrovnalosti. Nemusí mít jistotu či důkaz, ale pro své závěry musí mít nějakou oporu. Oznamovatel své zjištění musí soudu doložit **relevantními dokumenty**, typicky osvědčujícími neaktuálnost či neúplnost zapsaných údajů. Bude-li však spočívat nesrovnalost v absenci jakýchkoli údajů v evidenci, logicky ji nebude třeba osvědčovat.

Z povahy věci, jakož i z obsahových náležitostí oznámení, plyne, že oznámení má být v písemné formě. Lze jej učinit jak v **listinné**, tak **elektronické formě**, přičemž praktičtější je jistě forma elektronická (např. prostřednictvím datové schránky). Z oznámení má být zřejmé, kdo jej činí.

Oznamovateli v návaznosti na jím učiněné oznámení obecně **nevznikají žádné další povinnosti**. Oznamovatel není účastníkem případného řízení o nesrovnalosti. Nemá ani vyrozumíván o tom, jak bylo s oznámením naloženo.

Řešení a případné sankcionování nesrovnalostí dočasně **nepřipadá v úvahu ve vztahu k těm subjektům, kterým je přiznáno přechodné období podle § 60 ZESM**. V době poskytnuté na zajištění souladu evidovaných údajů s požadavky zákona o evidenci skutečných majitelů tak obecně nebude u vybraných právnických osob (viz kapitola 7.2.1.) řízení o nesrovnalosti zahajováno. V případě těchto osob také není na místě po přechodné období oznamovat nesrovnalosti v platných údajích podle § 42 ZESM (respektive podle § 15a AML zákona).

#### 8.1.1.1. Oznámení ze strany orgánů veřejné moci

Povinnost učinit oznámení se týká těch nesrovnalostí, které byly zjištěny v rámci agendy příslušného orgánu veřejné moci. Orgán veřejné moci tak **nemá sloužit jako aktivní vyšetřovatel nesrovnalostí**. Oznámení se také neprovede, byla-li by jím ohrožena činnost orgánu veřejné moci. Typicky např. nemusí policejní orgán považovat ve vztahu k jím prováděnému prověřování za účelné, aby evidující osoba získala byť i jen nepřímou indicii o tom, že se o její aktivity státní orgány zajímají.

#### 8.1.1.2. Oznámení ze strany povinných osob

Požadavky na povinné osoby podle AML zákona jakožto oznamovatele nesrovnalostí jsou upraveny v § 15a AML zákona. Na rozdíl od orgánů veřejné moci má **povinná osoba primárně nesrovnalost nejprve řešit přímo s klientem** (tedy optikou ZESM s evidující osobou).

Povinná osoba řeší ty nesrovnalosti, které shledá při provádění identifikace nebo kontroly klienta. Jde o nesrovnalosti v zápisu klienta v evidenci. Zpravidla tedy údaje v evidenci nebudou **úplné** nebo nebudou v souladu s informacemi, které má povinná osoba **z jiného zdroje** (např. přímo od klienta nebo z údajů ve veřejném rejstříku nebo jiném obdobném registru).

Povinná osoba na nesrovnalost nejprve klienta **upozorní**, přičemž mu sdělí, v čem nesrovnalost spatřuje.<sup>xxvi</sup> Ve většině případů bude současně účelné klientovi umožnit se k nesrovnalosti vyjádřit. Klient se následně může pokusit povinné osobě vysvětlit, proč považuje zápis v evidenci za správný, případně nesrovnalost uzná a iniciuje změnu zapsaných údajů v evidenci. Klient by měl na upozornění povinné osoby reagovat. Měl by tedy ideálně povinnou osobu notifikovat o tom, že již činí kroky k nápravě (podání návrhu soudu či žádosti notáři).

Klient má nesrovnalost řešit **bez zbytečného odkladu**. Pro odstranění nesrovnalosti musí zajistit zápis nových údajů, což bude zpravidla trvat několik dní (zápis prostřednictvím notáře je přitom zásadně rychlejší). Žádá-li si odstranění nesrovnalosti déle času (čekání na součinnost osob podle § 10 ZESM, probíhající řízení o zápisu), je vhodné, aby klient o této skutečnosti, případně o jejích důvodech povinnou osobou vyrozuměl. Povinná osoba s ohledem na informace sdělované od klienta v přiměřené lhůtě ověří, zda došlo v evidenci k opravě. Pokud však klient nesrovnalost relativně rychle nevyvrátí nebo neodstraní, musí povinná osoba nesrovnalost oznámit příslušnému soudu. Ten může přistoupit k zahájení řízení o nesrovnalosti (viz dále).

#### 8.1.2. Řízení o nesrovnalosti

Obecně platí, že cílem řízení o nesrovnalosti **není evidující osoby trestat**. Řízení slouží především k tomu, aby v evidenci nebyly vedeny nesprávné údaje. Tomu odpovídají i jeho mechanismy.

##### 8.1.2.1. Výzva k odstranění

Je preferováno, aby evidující osoba zjištěnou nesrovnalost primárně **dobrovolně napravila**. Soud tak před zahájením řízení o nesrovnalosti zásadně nejdříve **vyzývá k odstranění či vysvětlení nesrovnalosti** (§ 43 ZESM). Je efektivnější, pokud lze nesrovnalost řešit z iniciativy, respektive za součinnosti, evidující osoby.

Je-li nesrovnalost evidující osobou na základě výzvy vyvrácena nebo odstraněna, soud k řízení o nesrovnalosti **nepřistoupí**. Soud v rámci výzvy poskytne evidující osobě dostačenou lhůtu na to, aby se k nesrovnalosti vyjádřila, popřípadě aby ji odstranila. Evidující osoba přitom musí nesrovnalost odstranit standardně, tj. **podáním návrhu na zápis soudu** nebo **žádostí notáři**. Nepostačuje, aby evidující osoba reagovala na výzvu prostým sdělením správných údajů.

#### 8.1.2.2. Průběh řízení

Řízení je **beznávrhové**, soud jej může zahájit na základě oznámení ze strany kvalifikovaných subjektů, ale **i z vlastního podnětu** (§ 44 ZESM). Podnět k zahájení řízení z moci úřední obecně může vzejít od **kohokoli**.

Soud řízení zahajuje, je-li to vhodné k **ochraně práv třetích osob**. Soud zvažuje, jak je nesrovnalost významná a zda může někoho poškozovat. Soud předběžně hodnotí význam a rizikovost oznámené nesrovnalosti (typicky na základě písemností doložených oznamovatelem). Třetími osobami lze rozumět ty, které mají či mohou mít (např. obchodní) **vztah k evidující osobě**, ale případně i širší veřejnost, může-li nesrovnalost být **v rozporu s veřejným zájmem** (s ohledem na povahu a poměry právnické osoby, které se nesrovnalost týká).

Soudu je umožněno v některých situacích řízení **nezahájit**, a to má-li za to, že byť je v evidenci nesrovnalost, není vzhledem k třetím osobám nebezpečná či riziková. Může jít např. o **drobnou nesrovnalost** nebo jen o **nepřesnost**. Řízení o nesrovnalostech by mělo být vyhrazeno především pro ty situace, kdy může být nesrovnalost reálně škodlivá.

Účastníkem řízení bude zásadně evidující osoba. Účastníkem však může být také osoba, o které má soud za to, že porušila povinnost podle § 10 ZESM (např. skutečný majitel).

Spolu se zahájením řízení soud zapisuje do evidence **poznámku o nesrovnalosti** k subjektu, jehož se řízení týká (§ 45 ZESM). Předmětem zápisu je, kdy bylo řízení zahájeno a co je zkoumanou nesrovnalostí. Se zápisem poznámky samé **není spojen žádný hmotněprávní následek či nevýhoda**. Zápisem poznámky se dává uživatelům evidence na vědomí, že určitý údaj je předmětem zkoumání soudu v rámci řízení o nesrovnalosti.

Cílem řízení o nesrovnalosti je odstranit nesrovnalosti v evidenci. Řeší-li evidující osoba aktivně obsah zápisu, je účelné **vyčkat výsledku její aktivity**. Proto soud řízení o nesrovnalosti přeruší (pozastaví), je-li zahájeno řízení o zápisu nebo podána žádost notáři, které mohou být pro řízení o nesrovnalosti relevantní (§ 46 ZESM).

Soud může provádět i jiné důkazy než ty navrhované evidující osobou (§ 47 ZESM). **Vyšetřovací role soudu je však limitována** na cíl řízení, kterým je potvrzení či vyvrácení nesrovnalosti. Pokud nicméně v praxi už soud nesprávnost údajů zjistí, zpravidla ruku v ruce s tím zjistí i skutečný stav.

#### 8.1.2.3. Rozhodnutí

Soud v rozhodnutí specifikuje, které údaje neodpovídají nebo neodpovídaly skutečnému stavu. Uvede také, jaký je **skutečný stav, vyšel-li v řízení najevo**. Nesprávné údaje následně **vymaže z evidence**, respektive je nahradí údaji správnými. Výsledek řízení se také vykáže v rámci zápisu poznámky nesrovnalosti (§ 49 ZESM).

Soud také případně rozhodne o tom, zda bylo důvodem nesrovnalosti **neposkytnutí potřebné součinnosti ve smyslu § 10 ZESM**. Soud tak v takovém případě konstatuje nesrovnalost, ale zároveň deklaruje, že důvod nesrovnalosti je na straně osoby povinované součinností. Takové rozhodnutí ovlivní další sankční mechanismy.

Rozhodnutí o nesrovnalosti je svou povahou rozhodnutí **deklaratorní** a nezakládá evidující osobě **žádné povinnosti**. Soud rozhodnutím evidující osobě již neukládá zapsat správné údaje, protože evidenční povinnost plyne přímo ze zákona. Proti rozhodnutí o nesrovnalosti je možné podat odvolání.

Výsledek řízení o nesrovnalosti je v určitých případech podkladem pro uložení pokuty za přešůpek ze strany příslušné obce s rozšířenou působností.

### 8.1.3. Sankce

Za přešůpky spočívající v **porušení evidenční povinnosti** evidující osoby podle § 9 odst. 1 ZESM lze uložit pokutu až do výše 500 000,- Kč. Stejná sankce hrozí osobě, která **porušila povinnost poskytnutí potřebné součinnosti** podle § 10 ZESM.

Speciálně se sankcionuje **nezapsání žádných údajů** do evidence skutečných majitelů. Obecně je pak přešůpkem nezajištění zápisu údajů, které odpovídají skutečnému stavu.

Spáchání přešůpků se odvíjí od procesně významné události v řízení o nesrovnalosti.<sup>xxvii</sup> Věcné posuzování kvality údajů v evidenci je tak ponecháno na soudu. Pouze soud řeší, zda je údaj v evidenci nesprávný v rámci řízení o nesrovnalosti. **Správní orgán se již otázkou, kdo je, či není skutečným majitelem, nezabývá**, správnost údajů v evidenci věcně neposuzuje. Jinak řečeno, správní orgán již nezkoumá, zda k přešůpku došlo. Správní uvážení se zaměřuje pouze na **posouzení závažnosti přešůpku a stanovení sankce**.

O přešůpcích a uložení sankcí se rozhoduje v režimu přešůpkového řízení podle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přešůpky a řízení o nich. Přešůpky projednávají **obce s rozšířenou působností**.

## 8.2. Soukromoprávní následky

Právní úprava vedle veřejnoprávních sankcí (pokut) upravuje také v § 52 a násl. ZESM **další následky** v případě nezapsání skutečného majitele do evidence. Následky se odvíjí jednak od toho, že **nebyla zapsána správná osoba**, jednak od toho, že **nebyl zapsán vůbec žádný údaj**. Tyto následky nastanou nezávisle na řízení o nesrovnalosti, nejsou vázány na předchozí konstatování soudu, že v evidenci existuje nesrovnalost.

Právní úprava upravuje tři následky, a to **nevymahatelnost tzv. zastírajících smluv** (§ 52 ZESM) a dále **nemožnost výplaty zisku** (§ 53 ZESM) a **zákaz hlasování** (§ 54 ZESM) v nejvyšším orgánu (valné hromadě, členské schůzi) obchodní korporace skutečnému majiteli, který není zapsán v evidenci skutečných majitelů. Tyto následky mají zásadní vliv na smluvní vztahy mezi obchodními korporacemi a jejich společníky.

Stanovená pravidla mají směřovat a postihovat ty **skutečné majitele, kteří nejsou zapsáni v rozporu se zákonem**. Po určitou, ne však dlouhou, dobu absence údaje v evidenci nepůsobí

rozpor se zákonem. Je třeba reflektovat, že zajištění zápisu ve smyslu § 9 ZESM není plně ve sféře evidující osoby. Zápis provádí zapisující instituce (soud či notář). Od okamžiku podání návrhu soudu či žádosti notáři k okamžiku provedení, respektive zpřístupnění zápisu, musí uběhnout nějaká doba. Tento fakt nemá vést k negativnímu postihu evidující osoby či skutečného majitele. K rozporu se zákonem tak obecně **nedochází, pokud bude doloženo** (např. ve vztahu k § 53 a § 54 ZESM dotčené obchodní korporaci), **že byl zápis skutečného majitele včas iniciován**, tedy podán návrh na zápis soudu či podána žádost o zápis notáři.

Jestliže se v § 52, § 53 a § 54 ZESM hovoří o „evidenci skutečných majitelů“ je tímto pojmem třeba chápat pouze evidenci podle zákona č. 37/2021 Sb., nikoliv obdobné zahraniční registry.

Protože soukromoprávní následky nastávají jen v případech, kdy skutečný majitel v rozporu se zákonem nebyl zapsán, logicky **nenastávají v situacích, kdy k nezapsání došlo v souladu se zákonem**. Jedná se např. o obchodní korporace, které **nemají skutečného majitele** podle § 7 písm. o) ZESM, nebo dočasně o právnické osoby, které mají zajistit souladu evidovaných platných údajů s požadavky zákona o evidenci skutečných majitelů **ve lhůtách podle § 60 ZESM** (viz kapitola 7.2.1.). V případě těchto osob se tedy soukromoprávní následky po přechodné období neuplatní.<sup>xxviii</sup>

Soukromoprávní následky podle § 52 a násl. ZESM míří na nezapsané skutečné majitele, nikoli na nepřesně zapsané skutečné majitele. Pokud je tedy skutečný majitel zapsán, ale některé údaje o něm či o jeho postavení nejsou zcela aktuální, soukromoprávní následky nenastávají.

Jako skutečný majitel společnosti OMEGA, a.s. je v evidenci skutečných majitelů zapsán pak Václav Zapomněl, přičemž jako skutečnost zakládající jeho pozici je zapsáno vlastnictví 70% podílu. Pan Zapomněl následně prodá 40% podíl panu Janu Smolíkovi. Společnost OMEGA, a.s. však ani měsíc poté, co se o převodu dozvěděla, nezajistí aktualizaci údajů v evidenci. I přes existující nesrovnalost soukromoprávní následky na pana Zapomněla nedopadnou, protože je veden jako skutečný majitel. Soukromoprávní následky se však mohou uplatnit vůči panu Smolíkovi, který je nezapsaným skutečným majitelem.

### 8.2.1. Nevymahatelnost zastírajících smluv

Dle § 52 ZESM nelze vymáhat **práva a povinnosti ze smluv zastírajících osobu skutečného majitele** vzniklé v době, kdy skutečný majitel nebyl zapsán v evidenci skutečných majitelů. Účelem úpravy je znemožnění činnosti profesionálních fiktivních majitelů, jejichž cílem je obcházení zákonných povinností nebo usnadnění majetkové trestné činnosti.

#### 8.2.1.1. Charakteristika zastírajících smluv

Zastírající smlouvou je třeba rozumět zejména **smlouvu příkazního typu**, jejímž cílem je řídit právnickou osobu nebo jiné právní uspořádání podle pokynů určité osoby, která přitom **z formálního hlediska nemá žádný vztah ke struktuře právnické osoby** nebo právního uspořádání a která zároveň není nikde evidována. Tyto zastírající smlouvy fakticky představují zakotvení třetí osoby jako člena korporace. Fiktivní majitel (např. smluvně vázaný společník nebo jednatel) je ovšem zavázán ze všech právních vztahů vyplývajících z jeho postavení v právnické osobě nebo právním uspořádání.

Karel Tichý formálně převedl 100 % akcií společnosti GAMA, a.s. na Tomáše Nováka, zároveň ho ale smluvně zavázal k výkonu všech oprávnění jediného akcionáře dle jeho pokynů za pravidelnou úplatu. Tomáš Novák je formálně registrován ve veřejném rejstříku jako jediný akcionář, nicméně reálně práva akcionáře zprostředkovaně vykonává Karel Tichý. Není-li přitom Karel Tichý zapsán v evidenci skutečných majitelů, příkazní smlouva mezi ním a Tomášem Novákem je nevymahatelná.

Výše uvedené smlouvy lze využívat i za **legitimními účely**. Za všechny lze uvést snahu o přenechání administrativních povinností jiné, patřičnými znalostmi vybavené, osobě nebo obchodování s cennými papíry. Pro rozlišení legitimních a nelegitimních (zastírajících) smluv postačí zkontrolovat, **zda příkazce odpovídá osobě zapsané jako skutečný majitel**.

Jako zastírající nelze hodnotit takové smlouvy, které zakládají postavení skutečného majitele, nicméně tento je bez zbytečného odkladu jako skutečný majitel evidován.

Zastírající smlouvou může být i smlouva, na základě které je společníkem („bílým koněm“) pouze **předáván prospěch** (zisk). Definici zastírající smlouvy mohou naplnit i smlouvy zastírající vyvádění majetku, např. kupní smlouvy, jejichž kupní cena by záměrně neodpovídala hodnotě zakoupeného zboží. V takovém případě však lze nicméně uvažovat o uplatnění pravidla o nevymahatelnosti zastírajících smluv spíše jen teoreticky, neboť se typicky bude jednat o právní jednání **porušující jiná zákonná pravidla** chránící společníky a věřitelé před vyváděním peněžních prostředků z korporace.

Pravidlo § 52 ZESM je tzv. imperativní normou, uplatní se proto i na zastírající smlouvy, které se řídí cizím právním řádem.

#### 8.2.1.2. Důsledky zastírajících smluv

Z hlediska existence práva a procesního postupu soudu lze v případě zastírajících smluv **analogicky uplatnit závěry právní vědy ohledně úpravy sázek, her a losů** v § 2874 a násl. občanského zákoníku. Práva ze zastírajících smluv budou zakládat pouze tzv. **naturální práva**, tedy práva, která jsou nevymahatelná, a nebudou proto přiznána v soudním či jiném řízení. Pokud by byla podána žaloba na plnění ze zastírající smlouvy, soud ji **vždy zamítne**. Zcela bez významu bude, zda dlužník uplatní námitku nevymahatelnosti práva, jako je tomu u práva promlčeného, neboť nevymahatelnost pohledávek ze zastírajících smluv vyplývá přímo ze zákona.

Práva ze zastírajících smluv jsou nicméně existující subjektivní práva, která mohou být platně splněna (naturální obligace). V případě plnění proto nevzniká závazek z bezdůvodného obohacení a poskytnutá plnění není třeba vrátet. **Nejedná se proto o institut neplatnosti** (ať už relativní nebo absolutní), který znamená zánik smlouvy. Smlouva zůstává platná, nicméně plnění je odvislé pouze od vzájemné důvěry, právo stranám neposkytuje možnost závazek vymoci.

Ustanovení § 52 ZESM se týká pouze samotných zastírajících smluv, tj. smluv příkazního typu, jejichž účelem je skrýt skutečného původce vlivu na právnickou osobu nebo právní uspořádání. Na platnost jednání učiněných případným „bílým koněm“, ať už samostatně nebo na základě příkazů, nemá ustanovení vliv.

Práva a povinnosti ze zastírající smlouvy (nárok na předání prospěchu, nároky z porušení povinnosti), jejíž zastírající povaha byla následným zápisem do evidence odstraněna, **lze vymáhat, jen pokud tato práva vznikla po zápisu.**

Nevymahatelnost zastírajících smluv nevylučuje jejich neplatnost pro rozpor právního jednání s dobrými mravy nebo narušení veřejného pořádku podle obecných pravidel občanského zákoníku.

### 8.2.2. Zákaz výplaty zisku

Dle § 53 ZESM nesmí obchodní korporace **vyplatit podíl na prospěchu** (typicky zisku) skutečnému majiteli **nezapsanému v evidenci**, ani právnické osobě nebo právnímu uspořádání, **jejichž je rovněž skutečným majitelem.** Obchodní korporace nesmí vyplatit podíl na prospěchu také právnické osobě nebo právnímu uspořádání, jež nemá v evidenci skutečných majitelů zapsaného žádného skutečného majitele.

#### 8.2.2.1. Zákaz u nezapsaného skutečného majitele a entity s ním propojené

Ustanovení § 53 odst. 1 ZESM zakazuje vyplatit podíl na prospěchu **nezapsanému skutečnému majiteli** obchodní korporace nebo **právnické osobě** (či právnímu uspořádání), **jejichž je tento také skutečným majitelem.**

Pravidlo **nepostihuje chybně zapsané fyzické osoby, které nejsou skutečnými majiteli.** Cílem ustanovení není zajistit úplnou bezvadnost údajů v evidenci, ale efektivně motivovat k zápisu skutečných majitelů. Vyplácení zisku (prospěchu) osobě, která je nedopatřením nebo záměrně zapsána v evidenci jako skutečný majitel, ačkoliv jím není, **není natolik rizikovou situací** (byť tento stav kvalitu evidence snižuje) jako vyplácení zisku (prospěchu) nezapsanému skutečnému majiteli.

Výplata zisku skutečnému majiteli zahrnuje i výplatu jeho **zmocněnci.** Pokud ovšem bude prospěch vyplacen osobě (společníkovi), která není skutečným majitelem a ta jej následně předá nezapsanému skutečnému majiteli, rozpor s § 53 ZESM nevznikne. Tato situace je kryta § 52 ZESM.

Naopak zákaz výplaty prospěchu omezený na právnické osoby nebo právní uspořádání se shodným skutečným majitelem představuje **omezení rozsahu „nepřímosti“.** Lze si totiž představit i situace, kdy fyzická osoba kumulativně dosáhne postavení skutečného majitele obchodní korporace skrze větší množství velmi malých podílů na právnických osobách, jichž není skutečným majitelem. V takovém případě by ovšem zákaz vyplácení prospěchu všem právnickým osobám ve struktuře vztahů znamenal pro mnohé z těchto subjektů neodůvodnitelně přísný postih. **Zákaz výplaty se tak vztahuje pouze na subjekty se shodným nezapsaným skutečným majitelem.**

Za vyplácení prospěchu v rozporu se zákonem nelze považovat vyplácení tomu, kde obchodní korporaci **prokáže, že včas učinil kroky ke splnění zákonné povinnosti** (podal návrh soudu či žádost notáři), byť k zápisu dosud nedošlo.

Pro aplikaci § 53 odst. 1 a 2 ZESM je obecně rozhodný stav v evidenci **k okamžiku výplaty prospěchu.** Případný výmaz po výplatě nezakládá neoprávněnost výplaty (transparentnost je v takovém případě zajištěna historickým údajem v evidenci). V případě, že nedošlo k výplatě



pro absenci údajů v evidenci, může obchodní korporace následně výplatu **provést, jakmile dojde k potřebnému zápisu**, ledaže dojde v mezidobí k zániku práva podle § 53 odst. 3 ZESM.

K zápisu vždy musí dojít do konce účetního období, ve kterém bylo rozhodnuto o výplatě, jinak právo zanikne podle § 53 odst. 3 ZESM. Rozhodnutím o výplatě ve smyslu § 53 odst. 3 ZESM je **rozhodnutí statutárního orgánu o výplatě podílu na prospěchu, nikoliv rozhodnutí nejvyššího orgánu o rozdělení vlastních zdrojů**. Pro posouzení, zda společníku (členovi) právo na prospěch zaniklo podle § 53 odst. 3 ZESM, není rozhodující stav v evidenci skutečných majitelů k poslednímu dni příslušného účetního období. K tomu, aby nedošlo k zániku práva na prospěch, postačí, že je (respektive byl) skutečný majitel zapsán v evidenci skutečných majitelů v průběhu daného účetního období po nevyplacení podílu na prospěchu.

V případě, že dojde k zániku práva na podíl na prospěchu, měly by se rozdělené zdroje přeúčtovat na příslušný účet vlastního kapitálu, ze kterého byly rozděleny, resp. na nerozdělený zisk minulých let; nejde o mimořádný výnos.

Specifická situace může nastat v případě, že zahraniční právnická osoba, která disponuje podílem potenciálně zakládajícím postavení koncového příjemce nebo osoby s koncovým vlivem, **odmítne evidující osobě poskytnout jakoukoli součinnost** při zjišťování skutečného majitele (a poruší tak svou právní povinnost podle § 10 ZESM). Pokud tento zahraniční společník nijak nekomunikuje a nejsou zároveň dostupné žádné další informace o jeho struktuře, vyplatit mu podíl se jeví přinejmenším rizikové. Evidující osoba spíše může **předpokládat, že zahraniční společník skutečného majitele má a že jeho pozice je podílem prostředkována**, tudíž je i skutečným majitelem evidující osoby. Jeví se proto obezřetnější podíl na prospěchu nevyplatit, dokud nebude zřejmé, že skutečný majitel zahraničního společníka nemůže být skutečným majitelem evidující osoby. K tomuto závěru přitom není nutné seznat skutečné majitele zahraničního společníka. Např. v případě společníka s 30% podílem postačuje informace, že tento má tři společníky – fyzické osoby se stejnými podíly.

#### **8.2.2.2. Zákaz u toho, kdo nemá zapsaného žádného skutečného majitele**

Dle § 53 odst. 2 ZESM nesmí obchodní korporace vyplatit podíl na prospěchu právnické osobě nebo právnímu uspořádání, jež nemá v evidenci skutečných majitelů **zapsaného žádného skutečného majitele**.

Zákon předpokládá, že pokud není uvedeno jinak, **má každá právnická osoba nebo právní uspořádání alespoň jednoho skutečného majitele**. Z absence údajů je proto samozřejmé, a vzhledem k veřejnosti evidence i snadno zjistitelné, porušení zákona. Postihuje se proto každá osoba, která zůstala vůči evidenci nečinná, bez ohledu na důvody, které ji k tomu vedly.

Zákaz podle § 53 odst. 2 ZESM vyplatit podíl na prospěchu se týká pouze osob, které skutečného majitele nezapsaly v rozporu se zákonem. Nepostihuje proto subjekty, které žádného skutečného majitele nemají podle § 7 ZESM.

Jestliže se v § 53 odst. 2 ZESM hovoří o „evidenci skutečných majitelů“ je tímto pojmem třeba chápat pouze evidenci podle zákona č. 37/2021 Sb. Není třeba zkoumat obsah obdobných registrů v zahraničí, účelem ustanovení je přispět k maximálnímu naplnění české evidence.

### 8.2.2.3. Právní důsledky výplaty zisku v rozporu se zákonem

Ustanovením § 53 ZESM je zaveden další důvod zákazu vyplacení zisku ve smyslu § 34 odst. 3 zákona o obchodních korporacích. Dle tohoto ustanovení se **má za to, že ti členové statutárního orgánu, kteří s vyplacením v rozporu se zákonem souhlasili, nejednali s péčí řádného hospodáře**. Pokud bude vyplacen podíl přímému skutečnému majiteli, který není zapsán v evidenci, půjde z jeho strany o bezdůvodné obohacení.

V případě neoprávněného vyplacení zisku je důležitý primárně fakt, že vzniká **závazek z bezdůvodného obohacení mezi společností a příjemcem zisku**. Lze předpokládat, že (minoritní) společníci budou naléhat na členy statutárního orgánu, aby neoprávněně vyplacený zisk jménem společnosti vymáhali zpět, případně za společnost podají žalobu směřující vůči členům statutárního orgánu podle § 157 a 371 zákona o obchodních korporacích z důvodu způsobení škody společnosti.

### 8.2.2.4. Dobrá víra statutárního orgánu při výplatě zisku

Domněnka jednání v rozporu s péčí řádného hospodáře by měla být vyvrácena prokázáním jednání člena statutárního orgánu **v dobré víře**. Tato otázka úzce souvisí s procesem zjišťování skutečného majitele.

V případě, že skutečným majitelem je fyzická osoba **přímo**, bude v praxi určující, jak vysoký je její podíl v obchodní korporaci. Bude-li se vyplácet podíl na prospěchu vyšší jak 25 %, uplatní se § 3 odst. 2 ZESM, tj. fyzická osoba bude skutečným majitelem. Současně také platí, že společnost by již takovou osobu měla mít evidovanou jako svého skutečného majitele (§ 9 odst. 1 ZESM); měla by tedy vědět, zda osobě může podíl vyplácet.

Samozřejmě může nastat situace, kdy je podíl vyplacen společníkovi, o kterém má **společnost za to, že je jejím skutečným majitelem, avšak společník bude např. prospěch na základě dohody předávat dále**. V takovém případě je vyplacení podílu z hlediska společnosti (respektive jejího statutárního orgánu) v pořádku. V souladu s § 3 odst. 2 větou za středníkem ZESM je třeba mít za to, že člen statutárního orgánu je v dobré víře a jedná s péčí řádného hospodáře, předpokládá-li při zjišťování skutečného majitele, že **společník – fyzická osoba prospěch nepředává a neplní tak úlohu skrytého zprostředkovatele**. Tento předpoklad je pochopitelně podmíněn tím, že člen statutárního orgánu nemá k dispozici jiný zdroj, který důvodně nasvědčuje tomu, že se jedná o nepravdivou informaci.

Lze také zmínit, že **neohlášení předávání prospěchu je porušením § 10 ZESM**, dle kterého jsou osoby ve struktuře vztahů povinny poskytnout evidující osobě ke splnění jejich povinností potřebnou součinnost, a to pod hrozbou sankce pokuty až do výše 500 000 Kč (§ 55 odst. 2 ZESM). Ujednání o předávání prospěchu jsou navíc soudně nevymahatelná podle § 52 ZESM. Tím spíše lze předpokládat, že společníkem poskytnuté informace jsou pravdivé.

Opět je třeba připomenout, že právnická osoba má zjišťovat svého přímého i nepřímého skutečného majitele z obecné povinnosti (§ 8 odst. 1 ZESM). To pak také v praxi znamená i **zjišťování skutečných majitelů společníků, kteří jsou právnickými osobami**. Z tohoto důvodu je v § 10 ZESM upravena povinnost součinnosti prostředkujících osob (osob ve struktuře vztahů). Současně je však třeba zohlednit, že evidující osoba má při zjišťování vynakládat jen

takové úsilí, jaké lze rozumně žádat [§ 5 odst. 1 písm. a) ZESM]. V případě velkého počtu společníků (např. i v řádu vyšších desítek) nelze rozumně žádat, aby evidující osoba zjišťovala, zda náhodou není na konci jednotlivých větví stejný člověk, který by v součtu čistě teoreticky mohl být skutečným majitelem (k tomuto viz také kapitulu 6.1.1.1.). Ve vztahu ke složitosti takové potenciální struktury lze navíc předpokládat její častou proměnlivost a tedy faktickou nekontrolovatelnost. Právnícká osoba by tedy jako své skutečné majitele v takovém případě určila osoby ve vrcholném vedení § 5 odst. 1 písm. a) ZESM. Samozřejmě v takovém případě **nelze statutárnímu orgánu přičítat k tíži, pokud se následně ukáže, že skrze drobné podíly putuje prospěch k jedné konkrétní fyzické osobě – skutečnému majiteli**, který nesplnil svou povinnost sdělit evidující osobě vznik svého postavení.

Pokud tedy bude podíl přímo vyplacen skutečnému majiteli, kterého nebylo možné vypátrat a není zapsán, půjde o **bezdůvodné obohacení** a podíly se budou muset vrátet, nicméně odpovědnost statutárního orgánu nevznikne. Je-li skutečnému majiteli podíl vyplácen nepřímo, tj. jestliže je podíl vyplácen jiné právnícké osobě a skutečný majitel, kterého nebylo možné vypátrat a není zapsán, je příjemcem prospěchu nebo osobou s koncovým vlivem v této právnícké osobě (ať přímo, či nepřímo), bude pro vyplacení podílu opět **rozhodující skutečný stav**.

### 8.2.3. Zákaz výkonu hlasovacích práv

Dle § 54 ZESM nesmí nezapsaný skutečný majitel při rozhodování nejvyššího orgánu této obchodní korporace **vykonávat hlasovací práva** nebo **rozhodovat jako její jediný společník**. Stejně tak nemůže vykonávat hlasovací práva právnícká osoba nebo zástupce právního uspořádání, jež nemá v evidenci skutečných majitelů zapsaného **žádného skutečného majitele**.

Nemožnost výkonu hlasovacího práva podle § 54 ZESM má stejné právní dopady jako jiné případy sistace podle zákona o obchodních korporacích. Společníci (akcionáři), kteří mají sistovaná hlasovací práva, se tak např. **nezohledňují při posuzování usnášéníschopnosti valné hromady** (§ 169 odst. 3 a § 412 odst. 2 zákona o obchodních korporacích).

#### 8.2.3.1. Sistace u nezapsaného skutečného majitele a entity s ním propojené

Ustanovení § 54 odst. 1 ZESM v případech, kdy v rozporu se zákonem skutečný majitel není evidován, normuje **pozastavení (sistaci) jeho hlasovacích práv** a hlasovacích práv subjektů, jejichž je **taktéž skutečným majitelem**. Zároveň se zákaz explicitně vztahuje i na rozhodování jediného společníka v působnosti nejvyššího orgánu obchodní korporace, které dle stávající judikatury nelze ztotožnit s výkonem hlasovacích práv.

Jedinou **výjimkou** ze zákazu výkonu hlasovacích práv je v souladu s § 54 odst. 2 ZESM **období 15 dnů přede dnem rozhodování nejvyššího orgánu nebo jediného společníka**. Výjimka se týká pouze prvního rozhodování po nabytí postavení skutečného majitele. Obchodní korporace má v dané lhůtě čas podat návrh na zápis do evidence skutečných majitelů, resp. návrh může po 15 dnech nečinnosti evidující osoby podat podle § 26 odst. 3 ZESM i skutečný majitel.

Za výkon hlasovacích práv v rozporu se zákonem nelze považovat hlasování osoby, která řádně splnila zákonnou povinnost podat návrh na zápis skutečného majitele, nicméně k zápisu dosud nedošlo.

Jak bylo popsáno v kapitole 8.2.2.1., může v praxi nastat situace, kdy se **nedaří od společníka** (zahraniční právnické osoby), který disponuje podílem potenciálně zakládajícím postavení koncového příjemce nebo osoby s koncovým vlivem, **získat žádné informace o jeho struktuře**. Je zde tak riziko, je-li podíl společníka dostatečně velký, že jeho skutečný majitel je i skutečným majitelem evidující osoby. Evidující osoba spíše může předpokládat, že zahraniční společník skutečného majitele má a že jeho pozice je podílem prostředkována, tudíž je i skutečným majitelem evidující osoby. Jeví se proto **obezřetnější hlasovací právo sistovat**, není-li zřejmé, že skutečný majitel zahraničního společníka nemůže být skutečným majitelem evidující osoby.

### 8.2.3.2. Právní důsledky výkonu hlasovacích práv v rozporu se zákonem

Usnesení nejvyššího orgánu nebo rozhodnutí jediného společníka v rozporu s právním předpisem je neplatné. Lze se tak soudně domáhat **neplatnosti těchto právních jednání v subjektivní lhůtě 3 měsíců a objektivní lhůtě 1 roku** (srov. § 258 občanského zákoníku ve spojení s § 191, § 428, § 663 zákona o obchodních korporacích, i v těchto případech však může soud v souladu s § 260 občanského zákoníku neplatnost **nevyslovit**, nemělo-li porušení zákona či stanov závažné právní následky), případně žádat po statutárním orgánu **náhradu škody** způsobené korporací tím, že nezajistil zápis skutečného majitele do evidence. Stejně jako u neoprávněné výplaty prospěchu lze očekávat, že tak budou činit zejména menšinoví společníci či insolvenční správci.

Dle § 54 odst. 4 ZESM může hlasování jediného společníka působit **pouze neplatnost rozhodnutí**, nikoli nicotnost.<sup>xxix</sup> Rozhodování jediného společníka v rozporu se zákonem (při absenci jeho zápisu v evidenci skutečných majitelů) lze napadat pouze jakožto neplatné, a to podle pravidel a ve lhůtách podle § 258 a 259 občanského zákoníku (ve spojení s § 191, respektive § 428 a 429 zákona o obchodních korporacích).

### 8.2.3.3. Sistace u toho, kdo nemá zapsaného žádného skutečného majitele

Právnická osobou, která je společníkem (akcionářem) obchodní korporace, nesmí podle § 54 odst. 3 ZESM vykonávat hlasovací práva, pokud nemá v evidenci skutečných majitelů zapsaného **žádného skutečného majitele**. Zákon předpokládá, že pokud není uvedeno jinak, má každá právnická osoba nebo právní uspořádání **alespoň jednoho skutečného majitele**. Z absence údajů je proto samozřejmé a snadno zjiitelné porušení zákona. Postihuje se proto každá osoba, která zůstala vůči evidenci nečinná, bez ohledu na důvody, které ji k tomu vedly.

V případě větších korporací se stovkami členů (akcionářů) lze pro účely určení kvora na valné hromadě reálně provést posouzení, zda všichni akcionáři mají, či nemají zapsaného skutečného majitele, pouze k nějakému **rozumně blízkému okamžiku** (např. 2 dny) **přede dnem konání valné hromady**. Za praktické lze považovat na místě zkontrolovat stav zápisu v evidenci u všech subjektů, jejichž zástupci se dostaví na valnou hromadu (a kterých je pravidelně menší množství).

Stejně jako v případě výplaty zisku (§ 53 odst. 2 ZESM) se mívá na subjekty, které skutečného majitele nemají zapsaného **v rozporu se zákonem**. Sankce nedopadá na právnické dle § 7 ZESM.

Jestliže se v § 54 odst. 3 ZESM hovoří o „evidenci skutečných majitelů“, je tímto pojmem třeba chápat pouze evidenci podle zákona č. 37/2021 Sb. Není třeba zkoumat obsah obdobných registrů v zahraničí. Účelem ustanovení je přispět k maximálnímu naplnění české evidence.

---

<sup>i</sup> Pojem formálních skutečných majitelů u vybraných právnických osob a právních uspořádání plyne přímo z AML směrnice [její čl. 3 odst. 6 písm. b) a c)]. Vymezení skutečného majitele také podle formálního kritéria, bez přednosti materiální roviny, představuje odklon od materiálního základu definice skutečného majitele a lze jej na úrovni evropského předpisu považovat minimálně za nekoncepční. Popsaný zvláštní režim stanovený evropskou normou lze vysvětlovat snahou o zvýšení transparentnosti právních uspořádání a právnických osob nadačního typu a snahou o zjistitelnost osob v nich formálně angažovaných. Nevyhnutelným efektem popisované úpravy však je nižší vypovídající hodnota údajů o skutečném majiteli zapsaných v evidenci skutečných majitelů. Ve vztahu k těmto údajům bude třeba přistupovat s vědomím, že jako skuteční majitelé jsou vedeni i lidé, kteří jimi materiálně nejsou.

<sup>ii</sup> V případě zahraničních svěřenských fondů nebo jim (strukturou nebo funkčně) podobných zařízení řídicích se právem jiného státu je třeba pojem svěřenského správce jakožto evidující osoby chápat materiálně. Evidující osobou bude v takovém případě osoba, jejíž pozice nejvíce odpovídá pozici svěřenského správce, byť by se tak formálně neoznačovala.

<sup>iii</sup> O společnostech, jejichž akcie byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, se specificky zmiňuje čl. 3 odst. 6 písm. a) transponované AML směrnice. Unijní úpravu v tomto ohledu je však třeba vnímat nikoli jako výjimku z možnosti mít skutečného majitele, ale jako omezení použitelnosti některých formálních ukazatelů v případě těchto tzv. kotovaných společností. Důvod této úpravy v AML směrnici přitom není zcela zřejmý. Byť lze tvrdit, že u kotovaných společností se struktura vlastníků v praxi často mění, není to jejich definiční vlastnost. Existují samozřejmě také společnosti, jejichž akcie sice byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu, ale reálně po určité časové období obchodovány nejsou. Čl. 3 odst. 6 písm. a) AML směrnice nadto dále specifikuje, že omezení aplikovatelnosti pravidla se týká takové společnosti kotované na regulovaném trhu, „*kteřá podléhá požadavkům na zveřejnění informací v souladu s právem Unie nebo která podléhá rovnocenným mezinárodním standardům zajišťujícím přiměřenou transparentnost informací o vlastnictví.*“ Platí však, že žádný z požadavků evropského práva na transparentnost těchto společností nepracuje s institutem skutečného majitele, ani s jeho obdobou. Relevantní je pouze právní majitel akcií.

<sup>iv</sup> Potřebu zjišťování či evidování skutečného majitele podílového fondu nelze dovozovat ani s ohledem na znění položky 11 bodu 2 písm. a) přílohy zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Předmětná textace je zjevnou chybou vzniklou nezohledněním jiných změn, ke kterým došlo v průběhu projednávání návrhu změnového zákona č. 527/2020 Sb.

<sup>v</sup> Povinnost evidovat své skutečné majitele neodpadá na všechna právní uspořádání, které se mají evidovat v evidenci svěřenských fondů. Pokud však právní uspořádání má evidovat v České republice své skutečné majitele, mělo by také současně vždy být vedené v evidenci svěřenských fondů (podle rejstříkového zákona). Z hlediska třetích osob lze právní uspořádání, která mají povinnost evidovat skutečné majitele v České republice, seznat s využitím evidence svěřenských fondů. Tato otázka je relevantní např. tehdy, když obchodní korporace aplikuje pravidla § 53 a 54 ZESM.

Pokud určitý svěřenský fond má svěřenského správce se sídlem či bydlištěm v České republice (což lze zjistit z veřejné části evidence svěřenských fondů), má mít zásadně zapsaného skutečného majitele v evidenci skutečných majitelů. Pokud je zahraniční svěřenský fond zapsán v evidenci svěřenských fondů, mají se jeho skuteční majitelé evidovat v evidenci skutečných majitelů obecně tehdy, pokud jeho svěřenský správce má bydliště nebo sídlo v České republice nebo mimo území ostatních členských států Evropské unie (což lze zjistit z veřejné části evidence svěřenských fondů). V evidenci svěřenských fondů je možné vyhledat zahraniční svěřenské fondy volbou této položky a uvedením tří hvězdiček (\*\*\*) do kolonky pro označení.

<sup>vi</sup> Viz např. přílohu č. II směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132, která obsahuje výčet národních právních forem kapitálových společností.

<sup>vii</sup> Povinné osoby tedy takovouto nesrovnalost běžně nezjistí, a tedy ji ani nemusí notifikovat klientovi, respektive hlásit soudu podle § 15a AML zákona.

---

viii V kontextu českého práva by nemělo být možné, aby rozhodování o členech orgánů obchodní společnosti bylo v rukou někoho mimo danou obchodní společnost. Takovou variantu však nelze vyloučit u zahraničních právnických osob, které se mohou vyskytovat ve struktuře vztahů.

ix Podle českého práva může mít právo veta jen společník. V případě zahraničních právních úprav to však může být jinak. U zahraniční právnické osoby prostředkující koncový vliv je pak třeba takové možné specifické aranžmá zohlednit.

x Ačkoli lze spatřovat určitou podobnost mezi funkcemi a účelem SICAV a podílového fondu, jakož i mezi postavením investičních akcionářů a podílníků podílového fondu, SICAV je právnickou osobou, kdežto podílový fond je pouhým souhrnem jmění. Zákon o evidenci skutečných majitelů tak na SICAV dopadá (§ 12 odst. 1 ZESM).

xi Ustanovení § 2 písm. c) ZESM ostatně výslovně hovoří o „*podstatné části z celkového majetkového prospěchu tvořeného při činnosti nebo likvidaci právnické osoby*“, tzn. právnické osoby jako celku.

xii Ve vztahu k obchodnímu podílu ve spoluvlastnictví je podstatná podmínka § 3 odst. 2 ZESM, podle které podíl na prospěchu není dále předáván. Spoluvlastníci obchodního podílu si generovaný prospěch rozdělují dle svých spoluvlastnických podílů. Proto i když je zisk vyplacen jen jednomu spoluvlastníkovi, ten jej dále rozdělí a předá dle účastí ostatním spoluvlastníkům.

xiii Je-li osobou s koncovým vlivem osoba podle § 7 ZESM, mělo by u ní zásadně být jasné a transparentní, kdo v ní rozhoduje. Z hlediska účelu právní úpravy tak není dán větší důvod pro evidování těchto osob v evidenci.

xiv V § 2 písm. i) ZESM se výslovně hovoří o členovi statutárního orgánu právnické osoby nebo osobě v obdobném postavení nebo osobě zastupující právnickou osobu v tomto orgánu. V tomto ohledu lze doplnit, že osobou v postavení obdobném postavení člena statutárního orgánu se rozumí např. likvidátor, insolvenční správce nebo opatrovník právnické osoby. Jedná se o sousloví v právním řádu relativně zažité (srov. např. § 69 odst. 2 zákona o obchodních korporacích). Zástupcem právnické osoby ve statutárním orgánu se rozumí zástupce ve smyslu § 154 občanského zákoníku.

xv Pro variantu určení pouze materiálních skutečných majitelů hovoří zejména fakt, že u korporací bez struktury vztahů se jednoznačně zapisuje náhradní skutečný majitel podle § 5 odst. 1 písm. a) ZESM pouze v případě, že nelze najít žádného skutečného majitele. Je tak možné určit jako skutečného majitele jen koncového příjemce, ačkoliv nebyla identifikována osoba s koncovým vlivem. Dává proto smysl analogicky uvažovat i u nepřímého vztahu.

xvi Obecně je vhodné právní úpravu vykládat tak, aby nezakládala nedůvodně různé přístupy v principiálně stejných či obdobných situacích. Je koncepční, aby byla osoba ve vrcholném vedení korporace skutečný majitelem i korporací v jí podřízené struktuře vztahů, bez ohledu a to, zda její skutečný majitel byl určen podle § 5 odst. 1 písm. a) nebo b) ZESM. Tento princip mimochodem jinak zákonná úprava následuje, např. v § 38 odst. 1 písm. b) ZESM upravujícím automatické průpisy. Uvedený výklad má oporu i v dikci ustanovení § 5 odst. 3 ZESM. To se totiž uplatní na „*právnickou osobu, jejíž skutečný majitel je určen podle odstavce 1 nebo 2*“. Odstavec 2 se však dotýká pouze osob, které jsou ovládány právnickými osobami, které nemají skutečného majitele podle § 7 ZESM. Odkaz na odstavec 2, který je zvláštním případem situace řešené v § 5 odst. 1 písm. b) ZESM, dává smysl pouze tehdy, pokud se připustí aplikace § 5 odst. 3 ZESM na dané situace. Interpretace nepřímo vyplývá také *a contrario* z faktu, že ustanovení § 5 odst. 3 ZESM hovoří o odstavci 1 jako celku, nikoliv o odstavci 1 písmeni a).

xvii Pojmy osoby s koncovým vlivem a koncového příjemce, s nimiž pracuje vymezení struktury vztahů [§ 2 písm. f) ZESM], nejsou totožné s pojmem skutečný majitel, se kterým pracuje § 5 odst. 1 ZESM. Evidující osoba může znát osobu s koncovým vlivem (jinou jí v řetězci vlivu nejvýše nadřazenou korporaci), ale tato již skutečného majitele mít nebude. V takovém případě se aplikuje § 5 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 5 odst. 3 ZESM. Bude přitom možné identifikovat sktrukturu vztahů, která by také měla být zapsána do evidence.

---

<sup>xviii</sup> Ačkoliv ustanovení § 53 odst. 1 ZESM hovoří o zákazu výplaty prospěchu práv „právnické osobě nebo právnímu uspořádání, jejichž je skutečný majitel rovněž skutečným majitelem“, aplikace daného pravidla v případě nezapsání náhradního skutečného majitele u v řetězci podřízené osoby podle pravidla § 5 odst. 3 ZESM je diskutabilní. Konstrukce a smysl pravidla směřuje na zákaz výplaty materiálnímu skutečnému majiteli (přímému i nepřímému), což plyne ze slov „vyplatit jemu“. Náhradním skutečným majitelům nikdy není (ať už přímo nebo nepřímo) z titulu osob ve vrcholném vedení vyplácen zisk právníkou osobou, nejsou koncovými příjemci. Navíc v případě přímých náhradních skutečných majitelů (určení osob ve vrcholném vedení podle § 5 odst. 1 ZESM) ani k aplikaci pravidla o zákazu výplaty zisku nemůže dojít. Z toho lze dovozovat, že takový následek by u nepřímých náhradních skutečných majitelů (podle § 5 odst. 3 ZESM) nebyl konzistentní. Uvedená argumentace platí analogicky i pro § 54 odst. 1 ZESM.

Cílem a smyslem přísných zákazů § 53 a 54 ZESM je posilovat transparentnost skutečného směřování prospěchu a skutečného generování vlivu. Lze se proto v případě korporátních struktur bez materiálního skutečného majitele klonit k názoru, že se zákazy v těchto situacích uplatnit nemají. Nelze však vyloučit, že se soudní praxe k uvedené interpretaci nepřikloní.

<sup>xix</sup> Aplikace pravidel o náhradním skutečném majiteli podle § 5 ZESM u jiných než obchodních korporací z povahy věci samozřejmě vyloučena není. Výsledkem takového postupu však budou zpravidla stejné osoby skutečných majitelů, jaké by se určily podle domněnky § 4 odst. 2 ZESM. Je tedy spíše praktickou otázkou, nakolik bude zřetelné, že členové statutárního orgánu osobami s koncovým vlivem nejsou a nakolik bude pro evidující osobu podstatné, aby byl tento rozdíl manifestován.

<sup>xx</sup> Jednotlivé jmenované funkce konstituující pozici skutečného majitele jsou zákonem stanoveny s ohledem na určitou předpokládanou řídicí (kontrolní) roli, respektive roli významného beneficenta v případě osoby, v jejíž osobní podpoře spočívá účel fundace. I proto je § 6 ZESM formulován jako nevyvratitelná domněnka.

<sup>xxi</sup> České znění AML směrnice pracuje s pojmem „osoby vykonávající dohled nad správou fondu“, nicméně věcně vymezení odpovídá anglosaskému pojmu „protector“, který užívají i ostatní jazykové verze AML směrnice.

<sup>xxii</sup> Výjimku představují školské právníkové osoby, jejichž zřizovatelem je soukromoprávní subjekt. Naopak některé právníkové osoby, které podle předchozí právní úpravy evidenční povinnost měly, ji podle ZESM nemají (např. společenství vlastníků jednotek, příspěvkové organizace).

<sup>xxiii</sup> Případná absence zápisu údaje o popisu struktury vztahů následky podle § 52, 53 a 54 ZESM zákona nezpůsobí, a to ani po uplynutí přechodných období podle § 60 ZESM. Příslušné soukromoprávní následky jsou vázány na stav, kdy evidující osoba vůbec žádného skutečného majitele nezapsala (§ 53 odst. 2 a § 54 odst. 3 ZESM) nebo směřují vůči neevidovanému skutečnému majiteli (§ 52, § 53 odst. 1 a § 54 odst. 1 ZESM). Částečná neúplnost či nepřesnost zápisu (např. chybějící popis struktury vztahů) předmětné následky nevyvolá.

<sup>xxiv</sup> Podle § 19 odst. 1 ZESM je však k řízení o zápisu skutečného majitele pobočného spolku příslušný krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud hlavního spolku. Podle § 19 odst. 2 ZESM je k řízení o zápisu skutečného majitele právního uspořádání příslušný Městský soud v Praze, pokud má svěřenský správce bydliště nebo sídlo mimo území České republiky.

<sup>xxv</sup> Podle § 41 odst. 2 a § 61 odst. 2 ZESM vlastně ani není nutné vést soudní řízení v pravém smyslu slova. Soud nemá o čem rozhodnout, ale pouze v důsledku návrhu učiní úkon v informačním systému. Soud ani nezkontroluje, zda jsou dány podmínky pro automatický průpis, protože ty jsou dány zákonem. Soud návrhu, podala-li jej formálně oprávněná osoba, může jen vyhovět a aktivovat režim automatického průpisu. Stejně platí i v případě žádosti o zajištění automatického průpisu notářem; notář v tomto případě nevydává osvědčení a nic nezapisuje. Podle konkrétní situace pak automatický průpis nastane, nebo nenastane, podle toho, zda jsou splněny předpoklady § 38 ZESM (což informační systém rozezná sám). Průpis přitom může nastat ihned, jsou-li údaje ve veřejném rejstříku v daný moment odlišné od údajů v evidenci, nebo až v budoucnu spolu se změnou zápisu ve veřejném rejstříku.

---

<sup>xxvi</sup> Z hlediska povinných osob je třeba zohledňovat § 15a odst. 4 AML zákona. Na nesrovnalost povinná osoba klienta neupozorňuje, ani ji neoznamuje soudu, pokud jí byl udělen v tomto směru pokyn Finančním analytickým úřadem. Tento mechanismus chrání před zmařením nebo ohrožením šetření podezřelého obchodu nebo probíhajícího trestního řízení.

<sup>xxvii</sup> Přestupek podle § 55 odst. 1 písm. a) ZESM je vázán na uplynutí lhůty dané usnesením vyzývajícím k nápravě (podle § 43 ZESM). Přestupek podle § 55 odst. 1 písm. b) ZESM je pak vázán na uplynutí dodatečné lhůty 15 dní od právní moci usnesení, které potvrzuje nesrovnalost (podle § 48 odst. 2 ZESM). Přestupek podle § 55 odst. 2 ZESM je konečně vázán na nabytí právní moci rozhodnutí soudu v řízení o nesrovnalosti, kterým potvrdil, že důvodem nesrovnalosti bylo neposkytnutí součinnosti (§ 48 odst. 3 ZESM).

<sup>xxviii</sup> Z hlediska třetích osob je pro určení, zda se soukromoprávní následky mohou uplatnit již od účinnosti zákona o evidenci skutečných majitelů (1. 6. 2021), obecným vodítkem datum zápisu prvního skutečného majitele v evidenci. Je-li ze zápisu zjevné, že obchodní korporace, která vznikla do konce roku 2017, zapsala skutečné majitele již v roce 2018, pak na ni dopadá přechodné ustanovení. Stejně tomu může být i v případech, kdy byl sice zápis proveden na začátku roku 2019, ale návrh na zápis byl podán včas (do 1. 1. 2019); na počátku roku 2019 soudy vyřizovaly množství návrhů, pročež docházelo k prodlení. Přechodné období pak nedopadne obecně na ty obchodní korporace vzniklé v roce 2018 a později, které neprovedly zápis skutečného majitele bez zbytečného odkladu po svém vzniku, a také na ty obchodní korporace, které vznikly do konce roku 2017 a takový zápis neprovedly vůbec či návrh na zápis podaly až po 1. 1. 2019.

<sup>xxix</sup> Ustanovení předchází riziku výkladu, podle kterého by rozhodnutí jediného společníka bylo nicotné; ve vztahu k rozhodování jediného společníka v rozporu se zákazem podle § 54 odstavce 1 nebo 3 ZESM by totiž bylo možné dovozovat, že se analogicky uplatní § 245 věta druhá občanského zákoníku. Hrozba nicotnosti rozhodování jediného společníka by v kontextu časově neomezeného potenciálního soudního přezkumu působila neproporcionálně velkou právní nejistotu.